

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

**ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΕΒΡΟΥ.
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγήτρια: ΜΚΡΤΣΙΑΝ ΑΝΝΑ, Α.Μ. 335

Επιβλέπων: ΤΡΙΧΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

©

2011

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Εμπορίας και Διαφήμισης του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να μελετηθούν οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στο Νομό Έβρου, καθώς και αυτές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σύμφωνα με τα ιδιαίτερα φυσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του νομού. Αρχικά, γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως εναλλακτικού προτύπου τουριστικής ανάπτυξης από τον μαζικό τουρισμό. Στη συνέχεια, διερευνώνται μέσω δευτερογενών πηγών οι τουριστικοί πόροι του νομού, με έμφαση στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί στο Ν. Έβρου. Για την πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του θέματος, διεξήχθη αριθμός συνεντεύξεων σε πληροφορητές (key informants) – φορείς του νομού που έχουν την ευθύνη για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, ώστε να καταγραφούν και οι δικές τους απόψεις. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον καθώς καταδεικνύουν με τον καλύτερο τρόπο την αναπτυξιακή πορεία που ακολουθεί ο τουρισμός σε έναν νομό, με ιδιαίτερα και σπάνια φυσικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περιεχόμενα.....	ii
Λίστα Πινάκων.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	6
1.1 Εισαγωγή.....	6
1.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	9
1.2.1 Αγροτουρισμός.....	9
1.2.2 Οικολογικός-Φυσιολατρικός Τουρισμός(Οικοτουρισμός).....	11
1.2.3 Πολιτιστικός Τουρισμός.....	13
1.2.4 Αθλητικός τουρισμός.....	14
1.2.5 Τουρισμός Υπαίθρου.....	15
1.2.6 Περιηγητικός Τουρισμός.....	17
1.2.7 Θαλάσσιος Τουρισμός.....	17
1.2.8 Ορεινός Τουρισμός.....	18
1.2.9 Χειμερινός Τουρισμός.....	18
1.2.10 Ορειβατικός Τουρισμός.....	19
1.2.11 Τουρισμός Περιπέτειας.....	20
1.3 Ειδικές Μορφές Τουρισμού.....	21
1.3.1 Κοινωνικός Τουρισμός.....	21
1.3.2 Τουρισμός Υγείας.....	22
1.3.3 Εκπαιδευτικός Τουρισμός.....	23
1.3.4 Θρησκευτικός Τουρισμός.....	23
1.3.5 Συνεδριακός Τουρισμός.....	24
1.3.6 Εκθεσιακός Τουρισμός.....	25
1.3.7 Τουρισμός Κινήτρων.....	25
1.3.8 Θεματικός Τουρισμός.....	26
1.3.9 Αστικός τουρισμός ή τουρισμός πόλεων.....	26
1.4 Οφέλη του τουρισμού.....	27
1.5 Αρνητικές επιπτώσεις τουρισμού -αιτίες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	28
1.5.1 Οικονομικές επιπτώσεις.....	28
1.5.2 Κοινωνικό-πολιτιστικές επιπτώσεις.....	29
1.5.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΈΒΡΟΥ.....	32
2.1 Γεωγραφία του Νομού Έβρου.....	32
2.1.1 Αλεξανδρούπολη.....	33
2.1.2 Διδυμότειχο.....	33
2.1.3 Ορεστιάδα.....	34
2.1.4 Σαμοθράκη.....	35
2.2 Τουριστικοί πόροι Νομού Έβρου.....	36
2.2.1 Πολιτιστικοί Πόροι.....	36
2.2.1.2 Μουσεία και άλλοι πολιτισμικοί πόροι.....	49

2.2.2 Φυσικοί Πόροι.....	60
2.2.3 Θρησκευτικοί Πόροι.....	68
2.2.4 Τοπικές Πολιτιστικές Εκδηλώσεις.....	76
2.3 Άλλες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Ν. Έβρου.....	77
2.3.1 Αγροτουρισμός.....	77
2.3.2 Συνεδριακός Τουρισμός.....	78
2.3.3 Σχολικός Τουρισμός.....	78
2.3.4 Ιαματικός Τουρισμός.....	78
2.3.5 Τουρισμός Περιπέτειας.....	79
2.3.6 Θεραπευτική Ιπασία.....	79
2.3.7 Ορειβατικός Τουρισμός.....	80
2.4 Το τουριστικό προφίλ του Ν. Έβρου.....	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	86
3.1 Εισαγωγή.....	86
3.2 Τι είναι και ποιος είναι ο σκοπός της ποιοτικής έρευνας.....	86
3.3 Διαδικασία της ποιοτικής έρευνας.....	87
3.3.1 Η σε βάθος συνέντευξη.....	88
3.3.2 Ομάδες εστίασης και ομαδικές συνεντεύξεις.....	89
3.3.3 Προβολικές τεχνικές.....	89
3.3.4 Οι μελέτες περίπτωσης.....	90
3.3.5 Συμμετοχική παρατήρηση.....	90
3.4 Μεθοδολογία της έρευνας.....	91
3.5 Περιορισμοί της έρευνας.....	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ: 4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ,ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	95
4.1 Αποτελέσματα έρευνας.....	95
4.2 Συμπεράσματα-προτάσεις.....	101
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	104
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	110
ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	110

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.4.1 Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου στο νομό Έβρου, ξενοδοχειακές κλίνες και πληρότητες.....	79
Πίνακας 2.4.2 Διανυκτερεύσεις σε κάμπινγκ στο νομό Έβρου.....	79
Πίνακας 2.4.3 Αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα στο Ν. Έβρου.....	80
Πίνακας 2.4.4 Αφίξεις στα κάμπινγκ στο Ν. Έβρου.....	81
Πίνακας 2.4.5 Ξενοδοχειακό δυναμικό ανά κατηγορία στο Ν. Έβρου.....	81
Πίνακας 2.4.6 Δυναμικότητα του Ν. Έβρου σε τουριστικά κάμπινγκ.....	82
Πίνακας 3.4 Στοιχεία πληροφορητών έρευνας.....	89

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί έναν διαδεδομένο τρόπο διασκέδασης σε όλο τον πλανήτη κατά τον οποίο μεμονωμένα άτομα ή ολόκληρες ομάδες ανθρώπων μετακινούνται σε διάφορους προορισμούς στους οποίους διαμένουν τουλάχιστον για 24 ώρες. Αποτελεί μια βασική πηγή εσόδων για κάθε τόπο εάν και εφόσον οργανωθεί, προβληθεί και προωθηθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάζει την ήδη υπάρχουσα τουριστική κατάσταση που επικρατεί στον Νομό Έβρου καθώς και τις απόψεις και αντιλήψεις των πληροφορητών (key informants) για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται γενικές πληροφορίες όσον αφορά το τι είναι τουρισμός, αλλά και το πώς αυτός ο όρος εμφανίστηκε και εν συνεχεία αναπτύχθηκε στην Ελλάδα. Επίσης γίνεται αναλυτική αναφορά στις κατηγορίες στις οποίες αυτός διακρίνεται, καθώς επίσης και στα οφέλη ή τις επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει με την χρήση του. Στο δεύτερο κεφάλαιο από την άλλη, γίνεται μια μικρή παρουσίαση του νομού Έβρου και των μεγάλων πόλεων που έχει. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους τουριστικούς πόρους του νομού (αρχαιολογικούς χώρους, φυσικές ομορφιές, θρησκευτικούς τόπους και πολιτιστικές εκδηλώσεις), καθώς επίσης και στις άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή μα και στο τουριστικό προφίλ του νομού (υποδομές, δυναμικότητα σε ξενοδοχεία και κάμπινγκ, αριθμό τουριστών, κλπ). Το τρίτο κεφάλαιο έχει ως γνώμονα τη μεθοδολογία της έρευνας. Γίνεται αναφορά στο σκοπό και στους στόχους της έρευνας όπου με βάση αυτά πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, καθώς και αναλυτική αναφορά στις μεθόδους και τις κατηγορίες της έρευνας. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν μέσα από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν καθώς και στα συμπεράσματα και τις προτάσεις της ερευνήτριας αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό πρόκειται να γίνει αναφορά στο τι είναι ο τουρισμός, τι ονομάζουμε μαζικό τουρισμό, τι εναλλακτικό τουρισμό καθώς και τα θετικά ή τα αρνητικά που αυτά τα είδη τουρισμού δημιουργούν.

Τουρισμός είναι το φαινόμενο εκείνο κατά το οποίο άνθρωποι κατά ομάδες ή ακόμα και μόνοι τους πηγαίνουν σε έναν τουριστικό προορισμό εκτός από το τόπο την μόνιμης διαμονής τους και παραμένουν εκεί τουλάχιστον για 24 ώρες με σκοπό να ικανοποιήσουν τις διάφορες ανάγκες ψυχαγωγίας που έχουν. Ο χρόνος παραμονής τους μπορεί να είναι είτε μεγάλος είτε μικρός, αναλόγως τις επιθυμίες του καθενός (wikipedia, 2009).

Η ιστορία του ομαδικού τουρισμού στην Ελλάδα εμφανίζεται από τα αρχαία χρόνια που οι πιστοί με αφορμή τις γιορτές και τα προσκυνήματα μετέβαιναν σε άλλους τόπους. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε πως ο σημερινός συνεδριακός τουρισμός είναι στην ουσία η εξέλιξη των αρχαίων αμφικτιονιών, ενώ ο θρησκευτικός είναι η συνέχιση των αρχαίων Ασκληπιείων (Gartner, 2001: 10).

Η ανάπτυξη όμως του τουρισμού αρχίζει από το 1950 μιας και προϋποθέσεις όπως το καλό κλίμα, η θάλασσα, οι φυσικές καλλονές, η τέχνη και η ιστορία ήδη υπήρχαν και οπότε η μετέπειτα βοήθεια του κράτους στο να κατασκευαστούν δρόμοι, να καλυτερεύσουν οι επικοινωνίες, να αρχίσουν οι δανειοδοτήσεις για την κατασκευή bangalows, motels, campings, να ιδρύνονται σχολές τουριστικών επαγγελματιών, να διοργανώνονται κρουαζιέρες στα νησιά, φεστιβάλ, αλλά και να παράγονται έργα λαϊκής τέχνης ήταν καταλυτική στο να οδηγήσει στο αποτέλεσμα αυτό (akx, 2009).

Η συνεχής αύξηση του τουριστικού ρεύματος ξεκινάει από το 1953 και σταθεροποιείται από το 1965 και μετά. Η περιφερειακή ανάπτυξη παρουσιάζει ανοδική πορεία από το 1963, ενώ ο εξωτερικός τουρισμός πλέον εξαρτάται από την νοοτροπία και τις συνήθειες που έχουν οι ίδιοι οι τουρίστες, καθώς και από το πόσο πρόθυμη είναι η κάθε περιοχή να προσαρμοστεί με την ζήτηση και να προσφέρει αυτά που ο κάθε τουρίστας ζητάει (ακx, 2009).

Ο τουρισμός έχει άμεση σχέση με τα κίνητρα και τις ανάγκες που οδηγούν τους ανθρώπους στο να ταξιδέψουν. Αυτές οι ανάγκες ποικίλουν από άνθρωπο σε άνθρωπο μας και άλλοι ταξιδεύουν για να ξεκουραστούν, να ψυχαγωγηθούν, να ζήσουν κάτι το διαφορετικό και άλλοι για να δουν κάποιους φίλους, για να μάθουν περισσότερα πράγματα που έχουν σχέση με το επάγγελμά τους ή για να παραβρεθούν σε θρησκευτικές εορτές κλπ (Λαγός, 2005: 62).

Οι παράγοντες που οδηγούν στην κατηγοριοποίηση του τουρισμού είναι οι εξής (Λαγός, 2005: 66):

- Τα κίνητρα που ωθούν τον τουρίστα στο να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι.
- Τον τύπο και τα χαρακτηριστικά ενός ταξιδιού.
- Τον χρόνο εμφάνισης της κάθε μορφής ταξιδιού.
- Τις επιπτώσεις που έχει η κάθε κατηγορία στην τοπική ανάπτυξη.

Έτσι λοιπόν παρατηρούνται οι εξής μορφές τουρισμού:

- 1) **Μαζικός τουρισμός:** Ο μαζικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που δημιουργήθηκε με την άνοδο των εισοδημάτων μετά την Βιομηχανική Επανάσταση. Είναι ο τουρισμός εκείνος που προσφέρει τα λεγόμενα <<πακέτα>> στους ταξιδιώτες και δεν τους αφήνει πολλά περιθώρια επιλογής και άλλων υπηρεσιών. Θεωρείται από τους ειδικούς απρόσωπος και παθητικός και επειδή αναπτύσσεται με γρήγορο ρυθμό, προκαλεί υπερσυγκέντρωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε έναν συγκεκριμένο χώρο με αποτέλεσμα να οδηγεί στην αλλοίωση της φύσης, στην μείωση της βιοποικιλότητας και στην κατανάλωση των μη ανανεώσιμων πηγών (wikipedia, 2009). Σε αυτή την μορφή

τουρισμού οι τουρίστες έχουν ως στόχο να ξεκουραστούν και να διασκεδάσουν σε ηλιόλουστους προορισμούς (Λαγός, 2005: 62).

2) **Εναλλακτικός τουρισμός:** Ο εναλλακτικός τουρισμός δημιουργήθηκε από την επιθυμία των ανθρώπων να βρουν έναν διαφορετικό τρόπο διακοπών ο οποίος να συμβάλει στο να μάθουν την κουλτούρα του κάθε τόπου, προστατεύοντας παράλληλα το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον (wikipedia,2009).

Οι κύριες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού είναι οι παρακάτω (Λαγός, 2005: 76):

- Αγροτουρισμός
- Τουρισμός υπαίθρου
- Αθλητικός τουρισμός
- Περιηγητικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός
- Ορειβατικός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας

3) **Τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων:** είναι η μορφή εκείνη του τουρισμού στην οποία τα άτομα που την επιλέγουν έχουν ως κοινό το ενδιαφέρον τους για κάτι συγκεκριμένο, πχ λάτρεις των σπορ, λάτρεις της φύσης, κλπ) (Λαγός,2005:62).

Επιμέρους μορφές ειδικών μορφών τουρισμού (Λαγός, 2005: 70):

- Κοινωνικός τουρισμός
- Τουρισμός υγείας
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός

- Εκθεσιακός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Θεματικός τουρισμός
- Αστικός τουρισμός

Η διαφορά μεταξύ μαζικού τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού έγκειται στο ότι ο μαζικός τουρισμός προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις σε κοινωνικό και φυσικό επίπεδο. Ενώ ο εναλλακτικός τουρισμός που είναι τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού να προστατέψει το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, την τοπική κουλτούρα κλπ.(wikipedia,2009)

1.2 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.

Παρακάτω αναλύονται οι βασικότερες μορφές των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

1.2.1 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι η παράλληλη ανάπτυξη ενός συνόλου δραστηριοτήτων που έχουν ως στόχο την οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών, αλλά και γενικότερα της υπαίθρου. Είναι η μορφή εκείνη που προσπαθεί να αναδείξει τον πολιτιστικό και φυσικό πλούτο της κάθε περιοχής, να δημιουργήσει και να προωθήσει τα παραδοσιακά προϊόντα και να προσφέρει τουριστικές υπηρεσίες μικρής και ήπιας κλίμακας (agrotourism, 2009, Phillip, Hunter & Blackstock, 2010, Κοκ, 2008).

Προτιμάται από επισκέπτες που αγαπούν την φύση, τις ομορφιές που προσφέρει, την ήσυχη και απλή ζωή και λειτουργεί κατά τέτοιο τρόπο που έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται μια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στον κάτοικο της υπαίθρου και στον τουρίστα. Έτσι, σιγά σιγά γίνεται προσπάθεια μετάδοσης μεταξύ ντόπιων και επισκεπτών δραστηριοτήτων που έχουν σχέση με την καλλιέργεια της γης, την συλλογή του καρπού, το κέντημα, την παραγωγή πχ κρασιών, την φροντίδα των ζώων κλπ. Και επίσης τους δίνεται η δυνατότητα να περπατήσουν σε δασώδη μονοπάτια, να χαλαρώσουν κοντά σε γαλήνιες λίμνες, να ψυχαγωγηθούν στα ορμητικά ποτάμια, να περιηγηθούν στις

εκκλησίες και στα μοναστήρια της περιοχής, αλλά και να πάρουν μέρος σε τοπικά πανηγύρια, γιορτές και έθιμα (agrotavel, 2009).

Βασικοί στόχοι του αγροτουρισμού είναι (eytrofia, 2009):

- 1) η ικανοποίηση των τουριστών που έχουν ως στόχο να ζήσουν ήσυχες και οικονομικές διακοπές κοντά στην φύση και να έρθουν σε άμεση επαφή με τους ντόπιους κατοίκους και τις συνήθειές τους.
- 2) να παραμείνει ο αγροτικός πληθυσμός στην περιφέρεια και να αποκτήσει μια νέα συμπληρωματική απασχόληση ώστε να αυξηθεί το εισόδημά του.
- 3) να διατηρηθεί η οικολογική ισορροπία, να προστατευτούν τα σπάνια ήδη φυτών και ζώων και γενικά να αξιοποιηθεί σωστά η τοπική κληρονομιά .
- 4) να δημιουργηθούν οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής επιχειρήσεις ώστε να προκύψουν οικονομικά οφέλη για τον τόπο.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του αγροτικού προϊόντος είναι (anthropos, 2009):

- 1) η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά φυσικά τοπία, τα τοπία φυσικού κάλλους, την χλωρίδα και την πανίδα των εκάστοτε περιοχών. Αγροτικές περιοχές που περιλαμβάνουν υγροβιότοπους μπορούν να συνδυάσουν την αγροτουριστική δραστηριότητα με το λεγόμενο <<τουρισμό των υγροβιότοπων>> (παρατήρηση χλωρίδας και πανίδας, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κτλ).
- 2) Η επαφή και η γνωριμία με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων, η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.τ.λ.
- 3) Η προσφορά διαφοροποιημένων, υψηλής ποιότητας τουριστικών προϊόντων (π.χ. προσφορά βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων, προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης).
- 4) Η παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και πιθανώς η συμμετοχή σε αυτές.
- 5) Η άσκηση παράλληλων τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (ορειβασία, πεζοπορία, ανεμόπτερο πλαγιάς κ.τ.λ.).

Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον αγροτουρισμό είναι οι παρακάτω (agrotour, 2009):

- 1) αγροτουριστικά καταλύματα.
- 2) πρατήρια /εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων.
- 3) αγροτουριστικά κεντρικά εστίασης και αναψυχής.
- 4) αγροκτήματα.
- 5) εργαστήρια λαϊκής τέχνης.
- 6) επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων.
- 7) τουριστικά γραφεία που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Εν κατακλείδι με βάση τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που σέβεται το περιβάλλον και την παράδοση του κάθε τόπου. Έχει ως στόχο ο επισκέπτης να γνωρίσει την κουλτούρα, την ιστορία, την καθημερινότητα των πολιτών της υπαίθρου και να ευαισθητοποιηθεί ακόμα περισσότερο για θέματα περιβάλλοντος (agrotour, 2009).

1.2.2 Οικολογικός – Φυσιολατρικός Τουρισμός (Οικοτουρισμός)

<<Οικοτουρισμός είναι μια αειφορική μορφή τουρισμού υπαίθρου που εστιάζεται στην απόκτηση εμπειριών και γνώσεων για τη φύση και ο οποίος διαχωρίζεται με τρόπο ώστε να είναι ήπιος,μη καταναλωτικός και τοπικά προσανατολισμένος. Αναπτύσσεται τυπικά σε φυσικές περιοχές και πρέπει να συντελεί στη διατηρησιμότητα και στη συντήρηση αυτών των περιοχών>> (Σφακιανάκης, 2000: 179-180).

Τα βασικά χαρακτηριστικά του Οικοτουρισμού είναι (Σφακιανάκης, 2000: 186):

- 1) Ο τουριστικός προορισμός που είναι πάντοτε η φύση με όλο τα οικοσυστήματα και την άγρια ζωή που διαθέτει. Αυτό το φυσικό περιβάλλον πρέπει να είναι αυθεντικό, χωρίς καμία ανθρώπινη δραστηριότητα να έχει αλλοιώσει την μορφή της.

2) Το ενδιαφέρον για το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού. Σκοπός του οικοτουρισμού είναι να γνωρίσει ο επισκέπτης την φύση και να την απολαύσει. Αυτό όμως πρέπει να γίνει κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην καταστραφεί τίποτε απολύτως. Αντιθέτως θα πρέπει να διαφυλαχτεί σε τέτοια κατάσταση ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις παρούσες και τις μελλοντικές γενεές με τον ίδιο ακριβώς τρόπο.

3) Το ενδιαφέρον για τον τοπικό πληθυσμό: ο οικοτουρισμός πρέπει να έχει τοπικό προσανατολισμό. Πρέπει να βασίζεται στην τοπική υποδομή, να δίνει τα κέρδη της στους ντόπιους για να αυξηθεί το εισόδημά τους ώστε και αυτοί με την σειρά τους να το χρησιμοποιήσουν προς όφελος της κοινωνίας και του τοπικού περιβάλλοντος.

4) Η αειφορία, η ηπιότητα και το μικρό μέγεθος: ο οικοτουρισμός είναι αειφορικός, ήπιος, μαλακός και αντιμαζικός. Χρησιμοποιεί την υπάρχουσα υποδομή και κάνει το παν για να διατηρηθεί η αρμονία της φύσης.

5) Η γνωριμία με τη φύση, η απόκτηση γνώσεων για την φύση και η απαίτηση εμπειριών: οι άνθρωποι που λατρεύουν τον οικοτουρισμό θέλουν να μάθουν την φύση, να γνωρίσουν τους νόμους της και να αποκτήσουν εμπειρίες όσο χρονικό διάστημα θα είναι μακριά από την καθημερινότητα της πόλης (Σφακιανάκης, 2000: 180-181).

Οικοτουριστικά προϊόντα ονομάζονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες που πηγάζουν από το φυσικό περιβάλλον ή δημιουργούνται από τον ντόπιο πληθυσμό.

Αντιπροσωπευτικά οικοτουριστικά προϊόντα (Σφακιανάκης, 2000: 186-187):

- Η επαφή και η γνωριμία με την χλωρίδα και πανίδα του τόπου.
- Η ηρεμία και η ησυχία που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον.
- Η εξερεύνηση και η γνωριμία τοπίων φυσικού κάλλους (πχ βουνά, λίμνες, δάση, φαράγγια, δρυμούς, σπήλαια, υδροβιότοποι κλπ).
- Η δυνατότητα σωματικής άσκησης ή παρατήρηση αθλοπαιδιών (περιπατητικός τουρισμός, ποδηλασία κλπ).

Τέλος πρέπει να σημειώσουμε ότι καμία δυσμενή επίδραση δεν είχε ο οικοτουρισμός στο περιβάλλον. Αντιθέτως έχει σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την ευαισθητοποίηση ακόμα περισσότερων ανθρώπων σε θέματα που αφορούν την φύση.

Παρόλο που σε κάποιες φυσικές περιοχές λόγω του υπερβολικού αριθμού προσέλκυσης επισκεπτών παρατηρήθηκε αλλοίωση έως και καταστροφή της φύσης εξαιτίας της παραβίασης κανόνων προστασίας και ελέγχου της φύσης (Σφακιανάκης, 2000: 189). Τα θετικά αποτελέσματα της ανάπτυξης του οικοτουρισμού για τις τοπικές κοινωνίες έχουν αναγνωριστεί σε ποικίλες διεθνείς έρευνες και μελέτες (Weaver, 1999, 2005, Tsaur, Lin & Lin, 2006, Boyd & Butler, 1996, Che, 2006, Campbell, 1999, Gurung & Seeland, 2008, Blangy & Mehta, 2006, Hipwell, 2007, Lai & Nepal, 2006, Li, 2004).

1.2.3 Πολιτιστικός Τουρισμός

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, πολιτιστικός τουρισμός λέγεται ο τουρισμός εκείνος που γίνεται με στόχο κυρίως πολιτιστικό, περιλαμβάνοντας παράλληλα και εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και την μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης (chania-info, 2009). Ειδικότερα πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο περιλαμβάνοντας (chania-info, 2009):

- ✓ Την ιστορία και την αρχαιολογία.
- ✓ Τον λαό και τον τρόπο ζωής του.
- ✓ Την πολιτιστική εξέλιξη.
- ✓ Τις τέχνες και την αρχιτεκτονική.
- ✓ Το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή.
- ✓ Την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή.
- ✓ Τη μορφολογία της περιοχής.
- ✓ Τα διάφορα φεστιβάλ και τις εκδηλώσεις.

Κύρια χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού είναι τα παρακάτω (McKercher, Ho & Cros, 2005, Yan & Bramwell, 2008, Hughes & Allen, 2005, Russo & van der Borg, 2002) :

- Έχει μορφωτικό χαρακτήρα γιατί μέσα από αυτήν οι τουρίστες μαθαίνουν τον πολιτισμό ενός τόπου.
- Προβάλλει τα χαρακτηριστικά του πολιτισμού που έχει ο κάθε προορισμός και συμβάλει στην ανάπτυξη, στην αναβίωση και στην προστασία των πολιτιστικών στοιχείων.
- Θεωρείται φιλικός προς το περιβάλλον μιας και πρωταρχικός του στόχος είναι η προστασία του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.

Για να αναπτυχθεί μέσα από ενέργειες ευαισθητοποιεί τον τοπικό πληθυσμό και τους τουριστικούς φορείς και τους επιμορφώνει για θέματα που σχετίζονται με την προστασία του πολιτιστικού πλούτου και τη διάθεση πολιτιστικών προϊόντων (Σφακιανάκης, 2000: 294).

1.2.4 Αθλητικός τουρισμός

Σε αυτήν την μορφή τουρισμού συμπεριλαμβάνονται γεγονότα όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, αθλητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον επαγγελματικό αθλητισμό όπως για παράδειγμα προπονήσεις παιχτών σε ειδικούς χώρους, αλλά και δραστηριότητες που έχουν χαρακτήρα ερασιτεχνικό και τα οποία πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια ενός ταξιδιού όπως για παράδειγμα ορειβασία, ποδήλατο βουνού, καγιάκ κλπ (Λαγός, 2005: 78-79).

Υπάρχουν αρκετοί λόγοι που οι τουρίστες κατά την διάρκεια των διακοπών τους ασχολούνται με τον αθλητισμό. Οι κυριότεροι είναι οι εξής (Σφακιανάκης, 2000: 195-196):

- 1) Ο χρόνος που απαιτείται για τις αθλητικές δραστηριότητες. Ο σύγχρονος άνθρωπος που ζει στα αστικά κέντρα, εργάζεται πάρα πολλές ώρες με αποτέλεσμα μονάχα κατά την διάρκεια των διακοπών του να του δίνεται η ευκαιρία να αναπτύξει αθλητικές, πολιτιστικές κλπ δραστηριότητες.
- 2) Η αθλητική υποδομή των τουριστικών προορισμών. Ο αθλητισμός πέρα από την ψυχαγωγία βοηθά τον άνθρωπο να διατηρήσει την ψυχική και σωματική του ισορροπία

αλλά και να προστατεύσει την υγεία του. Γι' αυτό το λόγο οι τουριστικοί επιχειρηματίες, οι οργανωτές ταξιδιών και οι ξενοδόχοι δημιούργησαν τέτοιου είδους προϊόντα ώστε να είναι ικανά να ικανοποιούν τις αθλητικές δραστηριότητες επισκεπτών. Έτσι λοιπόν σύντομα γήπεδα ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης, γκολφ, πισίνες εσωτερικές και εξωτερικές, γυμναστήρια, χώροι ιππασίας κλπ έγιναν η ελάχιστη υποδομή ξενοδοχείων μεσαίου και μεγάλου μεγέθους.

3) Η θετική σχέση αθλητισμού και υγείας. Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των ανεπτυγμένων κρατών ζει σε μεγάλες πόλεις, δέχεται πολλές πιέσεις από παντού, ζει μέσα στο άγχος, κάνει καθιστική ζωή με αποτέλεσμα όλα αυτά να του δημιουργούν ψυχικά και σωματικά προβλήματα. Ένας τρόπος για να προστατέψει ο άνθρωπος τον εαυτό του είναι να στραφεί στον τουρισμό και συγκεκριμένα στον αθλητικό. Και αυτό διότι μέσω του τουρισμού θα του δοθεί η δυνατότητα να ξεφύγει από την καθημερινότητα και ότι κακό μπορεί να σχετίζεται με αυτήν και ο αθλητισμός θα τον οδηγήσει στο να μάθει να κινείται περισσότερο, να προστατέψει την υγεία του και να νιώσει ψυχικά και σωματικά καλύτερα.

Τα θετικά αποτελέσματα – κυρίως σε οικονομικό επίπεδο – της ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού έχουν αναγνωριστεί σε διεθνή επιστημονικά άρθρα, κυρίως ως μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που ξεφεύγει από τον εποχικό χαρακτήρα του κλασικού τουρισμού (Gibson, Willming & Holdnak, 2003, Tassiopoulos & Haydam, 2008, Honari, Goudarzi, Heidari & Emami, 2010, Higham & Hinch, 2002, Daniels, Norman & Henry, 2004).

1.2.5 Τουρισμός υπαίθρου

Στην κατηγορία αυτή οι δραστηριότητες σχετίζονται με το ορεινό και παράκτιο περιβάλλον και πραγματοποιούνται σε κατασκηνώσεις με σταθερές εγκαταστάσεις και σε κάμπινγκ. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των τουριστών που προτιμούν αυτήν την μορφή τουρισμού είναι το ότι όλοι τους είναι φυσιολάτρες και θέλουν να γνωρίσουν τον τόπο διαμονής τους και το γύρω περιβάλλον μένοντας στην ύπαιθρο και όχι σε κάποιο οργανωμένο ξενοδοχείο κλπ (Λαγός, 2005: 78). Οι λόγοι οι οποίοι στρέφουν αυτούς τους

ανθρώπους στην προτίμηση αυτής της μορφής τουρισμού είναι οι παρακάτω (Σφακιανάκης, 2000: 41-45):

1) Μεγαλύτερο ενδιαφέρον του ανθρώπου για το περιβάλλον. Η φύση έχει δεχτεί ανεπανόρθωτα πλήγματα εξαιτίας της ανθρώπινης δραστηριότητας η οποία είχε ως κύριο σκοπό το κέρδος. Ευτυχώς όμως ένα μεγάλο κομμάτι του παγκόσμιου πληθυσμού ευαισθητοποιήθηκε και αποφάσισε να διεκδικήσει μέσα από κινητοποιήσεις όσο το δυνατόν περισσότερα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι σύντομα δημιουργήθηκαν σωματεία, σύνδεσμοι, κινήματα, κέντρα κλπ που είχαν ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

2) Η αναζήτηση της αυθεντικότητας. Στην σύγχρονη εποχή επικρατεί η λέξη <<τεχνητό>>. Τεχνητή είναι η διασκέδαση μιας και αποκτάται μέσα από την τηλεόραση, τα βίντεο, τα κόμικς, κλπ, τεχνητά είναι τα τρόφιμα και αυτό διότι τα περισσότερα έχουν υποστεί τεχνική επεξεργασία, τεχνητή όμως είναι και η συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στον συνάνθρωπο μιας και τις περισσότερες φορές υποκρίνεται για το συμφέρον του ή συμπεριφέρεται με βάση το τι θα τον προτρέψουν να κάνει επαγγελματίες σχέσεων, επικοινωνιολόγοι κλπ. Όλο αυτό το <<φτιαχτό>> περιβάλλον πνίγει πολλούς ανθρώπους και τους ωθεί στο να αναζητήσουν ένα περιβάλλον πιο αυθεντικό, με υγιεινά τρόφιμα, σωστούς ανθρώπους, αληθινές ανθρώπινες σχέσεις και καλό περιβάλλον.

3) Η αναζήτηση ηρεμίας και ησυχίας. Τα άτομα τα οποία ζουν σε αστικά κέντρα καθημερινά αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως είναι το κυκλοφοριακό, ο συνωστισμός κλπ και διαρκώς ζουν μέσα σε γρήγορους ρυθμούς, μέσα στην ανασφάλεια, το άγχος, τους θορύβους κλπ. Γι' αυτό το λόγω οι άνθρωποι αναζητούν αυτή την μορφή τουρισμού για να καταφέρουν να ηρεμήσουν, να χαλαρώσουν, να ξεκουραστούν, να νιώσουν καλύτερα και να απολαύσουν την φύση.

4) Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και επικοινωνιών. Στη εποχή μας όλα τα μεταφορικά μέσα έχουν αναπτυχθεί και προσφέρουν ταχύτητα και ασφάλεια παντού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δίνεται η δυνατότητα στον οποιονδήποτε με οποιοδήποτε τρόπο εκείνος θέλει να μετακινηθεί έστω και για λίγες μέρες σε οποιονδήποτε τουριστικό προορισμό αυτός επιθυμεί. Παράλληλα με την ανάπτυξη των επικοινωνιών δηλαδή των τηλεφώνων, των ασυρμάτων, των τηλετυπικών μηχανημάτων, των αυτόματων ταμειακών μηχανών,

των ταχυδρομικών υπηρεσιών κλπ γίνεται καλύτερη και πιο εύκολη η επικοινωνία ανθρώπου με συνάνθρωπο χωρίς ούτε μια στιγμή να στερείται κανείς τίποτα από την σύγχρονο πολιτισμό.

1.2.6 Περιηγητικός τουρισμός

Εμφανίζεται σε περιοχές με πολιτιστική παράδοση, ωραίο και δομημένο φυσικό περιβάλλον. Συνήθως μια ομάδα ανθρώπων (είτε μια παρέα είτε μια οικογένεια) με την βοήθεια ενός αυτοκινήτου κυκλοφορούν σε μια περιοχή της αρεσκείας τους ώστε έτσι να την γνωρίσουν (Λαγός, 2005: 79, Ross & Iso-Ahola, 1991). Συγκεκριμένα για την Ελλάδα είναι ακόμα πιο αξιόλογο να ασχοληθεί κανείς με τον περιηγητικό τουρισμό, μιας και η πατρίδα μας παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία, με έντονες αντιθέσεις, πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας, χιλιάδες υπέροχες ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια, φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιοτόπους και μοναδικά οικοσυστήματα (mygnto, 2009).

1.2.7 Θαλάσσιος τουρισμός

Σε αυτήν την μορφή τουρισμού ο τουρίστας επιλέγει είτε καθ' όλη την διάρκεια των διακοπών του ή το μεγαλύτερο διάστημα των διακοπών του να μένει μέσα σε ένα σκάφος ή ένα πλοίο, όπου εκεί θα είναι και ο κύριος χώρος για να διασκεδάσει, να ξεκουραστεί, να τραφεί, να αθληθεί κλπ. Κύρια προϊόντα του θαλάσσιου τουρισμού είναι η κρουαζιεροπλοία, η ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση (σκάφη αναψυχής) και η παράκτια τουριστική ναυσιπλοΐα με θαλαμηγούς, τουριστικά σκάφη κλπ (Λαγός, 2005: 79, Dwyer & Forsyth, 1998, Hung & Petrick, 2011, Scantlebury, 2007).

Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών θαλασσών, τα ατελείωτα χιλιόμετρα των ελληνικών ακτών, τα χιλιάδες ελληνικά νησιά, οι προστατευμένες θαλάσσιες περιοχές, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας, καθιστούν συγκεκριμένα την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για την ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού, η οποία αναπτύσσεται ολοένα και με πιο γρήγορους ρυθμούς (eot, 2009).

1.2.8 Ορεινός τουρισμός

Σε αυτήν την εναλλακτική μορφή τουρισμού οι επισκέπτες ταξιδεύουν σε ένα βουνό ή σε κάποια ορεινή περιοχή με σκοπό να απολαύσουν την φύση σε ένα καθαρό περιβάλλον γεμάτο οξυγόνο και να γνωρίσουν παράλληλα τον αγροτικό τουρισμό (Λαγός, 2005: 80, Beedie & Hudson, 2003). Είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολύπλευρης δραστηριότητας στον ορεινό χώρο η οποία (mountain-oiti, 2009):

1) φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με την φύση και τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες θα μπορέσει να λάβει μέρος, να ασχοληθεί με τον αθλητισμό, να διασκεδάσει και να νιώσει την χαρά της περιήγησης και της γνώσης. Επίσης μπορεί να γνωρίσει τα βουνά και τις φυσικές ομορφιές στις ορεινές αυτές αγροτικές περιοχές, να μάθει και ο ίδιος ποιες είναι και πώς γίνονται οι διάφορες αγροτικές εργασίες, να γευτεί τα τοπικά προϊόντα, να δοκιμάσει την παραδοσιακή κουζίνα, να δει ποια είναι η καθημερινή ζωή των κατοίκων και να ενημερωθεί για τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου.

2) δραστηριοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις του συγκεκριμένου τόπου βοηθώντας έτσι στην βιώσιμη περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των ορεινών αυτών περιοχών. Δίνει την ευκαιρία να τονωθεί η τοπική αγορά με την παραγωγή γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων. Παράλληλα όμως συντελεί στην δημιουργία θέσεων εργασίας με αποτέλεσμα στο τέλος, να κρατάει τον τοπικό πληθυσμό στην ύπαιθρο και να ενισχύει το εισόδημα των αγροτικών οικογενειών.

1.2.9 Χειμερινός τουρισμός

Είναι ο τουρισμός εκείνος όπου ένα πλήθος δραστηριοτήτων πραγματοποιείται κατά την χειμερινή περίοδο (Λαγός, 2005: 81). Συγκεκριμένα, κατά την διάρκεια του χειμώνα αναπτύσσονται δραστηριότητες όπως είναι ο χιονοδρομικός και παγοδρομικός τουρισμός που σαν κύριο χαρακτηριστικό τους έχουν τον πάγο και το χιόνι (Σφακιανάκης, 2000: 279). Ο κύριος χώρος όπου μπορεί να απολαύσει ο επισκέπτης τον χειμερινό τουρισμό είναι σε κάποιο χιονοδρομικό κέντρο. Τα κέντρα αυτά ποικίλλουν σε μέγεθος και

διαθέτουν κατάλληλα χιονοδρομικά terrain και πίστες, αναβατήρες, σχολές εκμάθησης χιονοδρομικών και άλλων αθλημάτων, ξενοδοχειακή υποδομή, ειδικό προσωπικό και έμπειρους εκπαιδευτικούς, σταθμό πρώτων βοηθειών, γυμναστήρια, καζίνα, παιδικούς σταθμούς, ελικοδρόμια, εκθεσιακούς και συνεδριακούς χώρους κλπ και όλα αυτά για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών (Σφακιανάκης, 2000: 218). Ενώ παγοδρομικός τουρισμός λέγεται εκείνος που έχει ως κύριο αντικείμενο τα παγοδρομικά αθλήματα. Δηλαδή το χόκεϊ επί πάγου, το πατινάζ επιδείξεων, το καλλιτεχνικό πατινάζ και τους αγώνες ταχύτητας επί επί πάγου (400μ, 500μ και 1000μ) (Σφακιανάκης, 2000: 221).

1.2.10 Ορειβατικός τουρισμός

Ο ορειβατικός τουρισμός έχει ακριβώς την ίδια έννοια με την ορειβασία. Ορειβασία ονομάζεται η ανάβαση, η διάσχιση και η κατάβαση σε οποιοδήποτε ψηλό (άνω των 1500μ) ή μέσο βουνό (500 έως 1500μ) που μπορεί να είναι είτε δύσβατο είτε βατό το έδαφος και οπότε αναλόγως απαιτούνται από τους επισκέπτες ή επαγγελματικές ή ερασιτεχνικές γνώσεις για να τις διασχίσουν. Σήμερα η ορειβασία προσελκύει ολοένα και περισσότερους τουρίστες που νοιάζονται για την φυσική τους κατάσταση και επιδιώκουν μια πιο ουσιαστική επαφή με την φύση (Λαγός, 2005: 81). Είναι η πλέον δύσκολη μορφή πεζοπορίας και συνήθως στόχος των ορειβατών είναι η κατάκτηση κάποιας κορυφής. Η απόσταση δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο, μιας και πιο πολύ μετράει το ότι ανά ώρα πρέπει να καλύπτονται περίπου 300 μέτρα υψομετρικής διαφοράς. Αυτό σημαίνει ότι για να ανεβεί κανείς 1000 μέτρα απαιτούνται περίπου 4 ώρες μαζί με τις στάσεις (gnto, 2009). Τέλος, χωρίζεται σε τρία ξεχωριστά αθλήματα. Το άθλημα του αλпинισμού, το άθλημα της δύσκολης ορειβασίας πάνω σε χιονοσκεπή βουνά ή παγετώνες που χρειάζεται και επιπρόσθετο εξοπλισμό και το άθλημα των αναρριγήσεων πάνω σε αιχμηρές κορυφές, απότομους βράχους, σε απότομα τοιχώματα φαραγγιών, με κλίσεις ανάβασης 90 έως 180 μοιρών (Σφακιανάκης, 2000: 211-212).

1.2.11 Τουρισμός περιπέτειας

Τουρισμός περιπέτειας λέγεται ο τουρισμός εκείνος που πραγματοποιείται σε ένα μέρος εξωτικό, δυσπρόσιτο, ασυνήθιστο, απομονωμένο και πολλές φορές είναι επικίνδυνο για αυτόν που την επιλέγει. Παρ' όλα αυτά προσφέρει συγκινήσεις και βοηθάει στο να καταλάβει κανείς καλύτερα την φύση, τον άνθρωπο, αλλά και γενικά τον κόσμο. Με κριτήριο τον βαθμό επικινδυνότητας και το επίπεδο ικανοτήτων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση τέτοιων δραστηριοτήτων ο τουρισμός αυτός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες. Στον τουρισμό ήπιας περιπέτειας, όπου εκεί χρειάζεται να έχει κανείς κάποιες ελάχιστες δεξιότητες και εμπειρίες και ο βαθμός κινδύνου είναι μικρός. Και στον τουρισμό ακραίας περιπέτειας ο οποίος απαιτεί καλή φυσική κατάσταση, μεγάλη εμπειρία, γνώσεις για την φύση και τους κινδύνους που κρύβει και καλή σωματική και πνευματική κατάσταση (Λαγός, 2005: 81, Weber, 2001, Williams & Soutar, 2009, Buckley, 2007).

Τα πιο δημοφιλή σπορ περιπέτειας είναι (point4travel, 2009):

- 1) Canoe-kayak: περιήγηση σε λίμνη με διαθέσιμα canoe-kayak με την συνοδεία επαγγελματία οδηγού. Η μόνη προϋπόθεση είναι να γνωρίζει κολύμβηση και να έχει σωματική και ψυχική υγεία.
- 2) Monogaft: κατάβαση ποταμού με μονοθέσιες φουσκωτές βάρκες. Η κατάβαση γίνεται με την απαραίτητη παρουσία κάπου έμπειρου εκπαιδευτή ο οποίος συνοδεύει 5-6 βάρκες.
- 3) Rafting: κατάβαση ποταμού με φουσκωτές βάρκες. Το πλήρωμα απαρτίζεται από έναν επαγγελματία οδηγό και 6-8 κωπηλάτες.
- 4) Canyoning: Διάσχιση φαραγγιών με την χρήση κατάλληλου εξοπλισμού για καταρρίχηση σε κάθετους καταρράκτες.
- 5) Trekking: πεζοπορία σε μονοπάτια και διαδρομές στο βουνό με την συνοδεία επαγγελματιών οδηγών.
- 6) Mountain bike: ποδηλασία σε δασικές διαδρομές, με ποδήλατα 28 ταχυτήτων με δισκόφρενα και πλήρη ανάρτηση. Πάντοτε είναι παρών ένας επαγγελματίας οδηγός και το μόνο που απαιτείται από τους τουρίστες είναι να ξέρουν να οδηγούν καλά ποδήλατο. Το σύνηθες όριο ηλικίας των ατόμων που συμμετέχουν είναι από 10 έως 65 ετών.

7) Jeep safari: Οδήγηση με 4X4 σε δασικές διαδρομές με την συνοδεία επαγγελματιών οδηγών. Προϋπόθεση είναι ο οδηγός να έχει δίπλωμα οδήγησης και να είναι πάνω από 18 ετών.

8) Σκι: κατάβαση με ειδικά πέδιλα σε χιονισμένες πλαγιές.

9) Ιππασία: ιππασία με εκπαιδευμένα άλογα ακολουθώντας προκαθορισμένες δασικές διαδρομές με τη συνοδεία επαγγελματιών εκπαιδευτών.

10) Windsurf-Kitesurf: πλεύση με την βοήθεια του ανέμου πάνω σε σανίδα με την συνοδεία έμπειρων εκπαιδευτών.

11) Καταδύσεις: υποβρύχιες εξερευνήσεις με τον απαραίτητο καταδυτικό εξοπλισμό και την συνοδεία έμπειρου δύτη.

12) Greek paintball: αν θέλετε να διασκεδάσετε και να αναπολήσετε τα παιδικά σας χρόνια η χρωματοσφαίριση θα σας προσφέρει αυτό που ζητάτε. Κρατώντας ο καθένας ένα ειδικό όπλο που εκτοξεύει μπιλιά χωρίζεται σε δύο ομάδες και η μια προσπαθεί να νικήσει την άλλη.

1.3 Ειδικές Μορφές Τουρισμού.

1.3.1 Κοινωνικός Τουρισμός

Είναι η μορφή εκείνη του τουρισμού που προωθείται από επαγγελματικές ενώσεις, οργανισμούς, συνεταιρισμούς και εργατικά σωματεία, έτσι ώστε ακόμα και τα άτομα που ανήκουν στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα και βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι. Αυτή η μορφή τουρισμού υπάρχει σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες όπου εκεί είτε γίνεται προσπάθεια να εξοπλιστεί κατά τέτοιο τρόπο το δημόσιο ώστε να μπορέσει να κατασκευάσει τουριστικές εγκαταστάσεις είτε άμεσα δίνεται η οποιαδήποτε οικονομική βοήθεια στα άτομα αυτά με διάφορα είδη επιδοτήσεων όπως πχ δελτία διακοπών (Λαγός, 2005: 70-71, Minnaert, Maitland & Miller, 2009). Δικαιούχοι αυτής της κατηγορίας τουρισμού υπό κάποιες πάντα προϋποθέσεις είναι κυρίως συνταξιούχοι, άγαμες μητέρες ή μονογονεϊκές οικογένειες, άνεργοι, πολύτεκνοι, πολιτικοί πρόσφυγες, εργαζόμενοι σε οικοδομικές εργασίες, άτομα με αναπηρία κλπ. (delicieuses.formution, 2009, McCabe, 2009).

Η αφορμή να δημιουργηθεί μια τέτοια κατηγορία τουρισμού είναι το γεγονός ότι ο σύγχρονος άνθρωπος ανεξάρτητα από το κοινωνικό στρώμα στο οποίο ανήκει ζει στα αστικά κέντρα και μόνο μέσα από διεξόδους όπως είναι ο τουρισμός μπορεί να ξεφύγει από την πιεστική καθημερινότητα και να νιώσει καλύτερα ψυχικά και σωματικά (Σφακιανάκης, 2000: 225). Τέλος, τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού τουρισμού είναι τα εξής: η διάρκεια των διακοπών η οποία ανέρχεται στις 5-7 ημέρες, γεγονός που δεν διευκολύνει την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών που έχουν οι δικαιούχοι. Έπειτα αυτές συνήθως πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια της ενδιάμεσης ή νεκρής τουριστικής περιόδου δηλαδή από τέλη Αυγούστου μέχρι τέλη Δεκεμβρίου και οι τουριστικοί προορισμοί που επιλέγονται βρίσκονται σε όλους τους νομούς της χώρας εκτός των θεωρούμενων τουριστικά κεκορεσμένων περιοχών (Σφακιανάκης, 2000: 231).

1.3.2 Τουρισμός Υγείας

Ο τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός εκείνος που έχει ως στόχο να βελτιωθεί η υγεία του ανθρώπου. Εξελίσσεται συνεχώς σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και περιλαμβάνει κέντρα τουρισμού υγείας στα οποία γίνονται τα πάντα ώστε ο κάθε επισκέπτης να μπορέσει να αντιμετωπίσει το οποιοδήποτε πρόβλημα τον ταλαιπωρεί. Είτε αυτό λέγεται άγχος, είτε αυτό λέγεται κάπνισμα, είτε πρόβλημα κίνησης, κλπ. (Λαγός, 2005: 71, Goodrich & Goodrich, 1987, Connell, 2006, Reed, 2008)

Ο τουρισμός υγείας χωρίζεται σε ιαματικό-θερμαλιστικό τουρισμό, σε τουρισμό ευεξίας και σε ιατρικό τουρισμό. Ειδικότερα (Λαγός, 2005: 71):

- Ο όρος ιαματικός χρησιμοποιείται όταν κυρίαρχο στοιχείο είναι η χρήση των ιαματικών νερών και στόχος η πρόληψη, η διατήρηση ή η αποκατάσταση της ψυχικής ή σωματικής υγείας και ευεξίας του ανθρώπου.
- Ο όρος τουρισμός ευεξίας εκφράζει το σύνολο των σχέσεων και καταστάσεων που δημιουργούνται μέσα από ένα ταξίδι που κάνει ο άνθρωπος με σκοπό να κάνουν καλύτερη την υγεία τους.

- Ο όρος ιατρικός τουρισμός αναφέρεται στον τουρισμό εκείνον όπου άτομα επιθυμούν να τους δοθούν τέτοιου είδους υπηρεσίες ώστε οι διάφορες παθήσεις που έχουν να ξεπεραστούν το συντομότερο.

1.3.3 Εκπαιδευτικός τουρισμός

Ονομάζεται ο τουρισμός εκείνος που προτιμάται κυρίως από νέους που επιθυμούν να εκπαιδευτούν και να μορφωθούν και οι οποίοι επιλέγουν συνήθως μέρη που έχουν πλούσιο πολιτισμό ή μεγάλη παράδοση σε κάποια επιστήμη (Λαγός, 2005: 72). Ο εκπαιδευτικός τουρισμός σχετίζεται με τα κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα περίπτερα ενημέρωσης των εθνικών πάρκων, τις εκδρομές που γίνονται για γνωριμία των μαθητών με την φύση, τα ιστορικά μνημεία και το ανθρωπογενές περιβάλλον. Για τον εκπαιδευτικό τουρισμό δεν απαιτείται δημιουργία ειδικής υποδομής. Μπορεί να λειτουργήσει θετικά ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική σεζόν σε περιοχές που διαθέτουν φυσική ομορφιά και πλούσιο πολιτισμό, αλλά παράλληλα μπορεί να λειτουργήσει και σαν μέσο συμπλήρωσης του οικοτουρισμού και του αγροτουρισμού (tzoumerka-murgia, 2009, Cooper & Latham, 1988).

1.3.4 Θρησκευτικός τουρισμός

Είναι ο τουρισμός εκείνος όπου τουρίστες μετακινούνται από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους συνήθως σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους (πχ Χριστούγεννα, Πάσχα, κλπ) και πηγαίνουν σε ένα τόπο που θεωρείται πιο ιερός ώστε να ασκήσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα είτε γιατί το είχαν σαν τάμα, είτε από ευγνωμοσύνη κλπ. Υπάρχουν πολλά και διάφορα θρησκευτικά μνημεία, όπως εκκλησίες, μοναστήρια, σκήτες, τοιχογραφίες, σπάνιες εικόνες, ζωκλήσια, επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί κλπ και αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες είτε της ίδιας είτε διαφορετικής θρησκείας. (Λαγός, 2005: 72, Nolan & Nolan, 1992, Rinschede, 1992, Leppäkari, 2008).

Στην Ελλάδα παρά τις πιέσεις της παγκόσμια οικονομίας ο θρησκευτικός τουρισμός σε αντίθεση με τον τουρισμό αναψυχής, δεν περιορίστηκε σε αριθμό τουριστών. Αντιθέτως

περισσότεροι από τριακόσια εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο οδεύουν προς λατρευτικούς τόπους σε όλο τον κόσμο, με αποτέλεσμα ο τζίρος που προκύπτει μέσα από αυτήν την μορφή τουρισμού να ανέρχεται γύρω στα δεκαπέντε δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως. Ωστόσο ενώ αρχικά είχε ως σκοπό να συμβάλλει στην προσπάθεια του πιστού να αποκτήσει πνευματική ανάταση, στην εποχή μας έχει αποκτήσει έναν πιο εμπορικό χαρακτήρα. Και αυτό διότι οι μετακινήσεις κοστίζουν πολλά, μιας και διοργανώνονται από τουριστικούς πράκτορες (kathimerini, 2010).

1.3.5 Συνεδριακός τουρισμός

Είναι ο τουρισμός εκείνος που περιλαμβάνει διάφορες οργανωμένες εκδηλώσεις πχ συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετεχόντων και οι μετέχοντες μπορούν να αναπτύξουν τουριστική δραστηριότητα. Αυτά τα συνέδρια μπορεί να γίνονται είτε σε εθνικό είτε σε διεθνές είτε σε τοπικό επίπεδο. Είναι μια προσοδοφόρα μορφή τουρισμού μιας και άτομα τα οποία παίρνουν μέρος σε αυτά καθ' όλη την διάρκεια της διαμονής τους (από δύο έως τέσσερις μέρες) λόγω του ότι ανήκουν σε υψηλά κοινωνικά στρώματα έχουν την δυνατότητα να ξοδέψουν χρήματα και να τα αφήσουν στον τόπο που επισκέφτηκαν (Λαγός, 2005: 73, Var, Cesario & Mauser, 1985). Είναι μια μορφή τουρισμού πολλά υποσχόμενη, αλλά παρ' όλα αυτά στην Ελλάδα όλες οι ενδιαφερόμενες πλευρές (κράτος, φορείς, επαγγελματίες) δεν ασχολούνται ουσιαστικά με τις αδυναμίες που έχει, εκτός ελάχιστων φωτεινών εξαιρέσεων. Το μόνο αισιόδοξο είναι το ότι έχει δημιουργηθεί ένας Σύνδεσμος Ελλήνων Επαγγελματιών Οργανωτών Συνεδρίων (HAPCO) ο οποίος είναι ένας δραστήριος φορέας στον κλάδο του συνεδριακού τουρισμού που έχει θέσει τους εξής στόχους (traveldailynews, 2010):

- Να ενισχύσει το συνεδριακό τουρισμό ως μια σημαντική συνιστώσα τουριστικής ανάπτυξης της χώρας.
- Να συμβάλλει στο να γίνει το ελληνικό τουριστικό προϊόν πιο πολύμορφο και ανταγωνιστικό ώστε να προσελκύσει τουρισμό με υψηλό εισόδημα, κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο.
- Να παράσχει έγκυρη πληροφόρηση και εκπαίδευση σε θέματα συνεδριακού τουρισμού.

- Να τονίσει την επάρκεια, την πληρότητα των μελών του στον κλάδο.
- Να εξασφαλίσει μεγαλύτερα μερίδια προγραμμάτων και εργασιών για τα μέλη της, να προβάλλει τις άριστες υπηρεσίες στην εγχώρια και διεθνή συνεδριακή αγορά, με απώτερο όμως σκοπό να δημιουργήσει ένα κλίμα αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ τους ώστε να επιτύχουν μεγαλύτερα οικονομικά και επαγγελματικά οφέλη.

1.3.6 Εκθεσιακός Τουρισμός

Είναι ο τουρισμός που δημιουργείται γύρω από κάθε είδους εκθέσεις οι οποίες συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα. Για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί ένας εκθεσιακός τουρισμός πρέπει να υπάρχει η κατάλληλη υποδομή, αλλά και ο κατάλληλος εξοπλισμένος χώρος, καθώς επίσης και βοηθητικοί χώροι όπως εστιατόρια, καφετέριες, ιατρεία, κλπ (Λαγός, 2005: 73). Επιπρόσθετα, έκθεση λέγεται η πράξη με την οποία εκτίθεται ένα προϊόν ή ένα έργο τέχνης ή διάφορες υπηρεσίες σε δημόσιο χώρο για κοινή θέα, επίδειξη ή διαφήμιση έτσι ώστε οι επισκέπτες να το αγοράσουν, να το γνωρίσουν ή να το θαυμάσουν (Σφακιανάκης, 2000: 141).

Παρόλα αυτά όμως στην Ελλάδα, ενώ ο εκθεσιακός τουρισμός προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες, γίνονται χιλιάδες κρατήσεις σε ακριβά ξενοδοχεία, εκατοντάδες eventes σε μεγάλα ξενοδοχεία ή άλλες αίθουσες, η πολιτεία δεν κατασκευάζει σύγχρονα εκθεσιακά κέντρα και μόνο η διεθνούς ακτινοβολίας έκθεση τα <<Ποσειδώνια>> ξεχωρίζει (kathimerini, 2010).

1.3.7 Τουρισμός Κινήτρων

Ονομάζεται ο τουρισμός εκείνος ο οποίος προέκυψε από το σκεπτικό των διαφόρων επιχειρήσεων να δίνουν κίνητρα τους υπαλλήλους τους για να γίνουν πιο αποδοτικοί στην δουλειά τους και να κερδίζουν με αυτόν τον τρόπο τουριστικά πακέτα. Είναι δηλαδή μια μέθοδος παρακίνησης για τους εργαζομένους η οποία από την πρώτη εφαρμογή της μέχρι τώρα αποδείχτηκε αποτελεσματική. Έτσι λοιπόν οι εργαζόμενοι που

ταξιδεύουν έχουν την δυνατότητα και να ξεκουραστούν, ψυχαγωγηθούν, να μορφωθούν και παράλληλα να πάρουν μέρους σε σεμινάρια ή συνέδρια για να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους πάνω στο αντικείμενο της εργασίας τους (Λαγός, 2005: 74).

1.3.8 Θεματικός τουρισμός

Πρόκειται για οργανωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων και υποδομών (θεματικά πάρκα και μουσεία) που έχουν ένα κοινό θέμα. Για να κατασκευαστούν επιβάλλεται να δαπανηθούν μεγάλα χρηματικά ποσά και υπάρχουν ποικίλα θεματικά πάρκα κυρίως στο εξωτερικό, όπως πχ θεματικά πάρκα για παιδιά, θεματικά πάρκα που έχουν σχέση με την τεχνολογία ή την πολιτιστική παράδοση μιας περιοχής, κλπ. Οι κύριες κατηγορίες θεματικών πάρκων είναι οι εξής: πάρκα διασκέδασης, ιστορικά πάρκα και πάρκα για σαφάρι (Λαγός, 2005: 74-75, McClung, 1991, Braun & Soskin, 1999).

Τα πρώτα θεματικά πάρκα εμφανίστηκαν κατά τις αρχές του δεύτερου αιώνα στην Αμερική και από τότε ολοένα και αναπτύσσονται παγκοσμίως σε γρήγορους ρυθμούς. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι προσελκύουν κυρίως οικογένειες, οι οποίες ψυχαγωγούνται στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο για διάστημα από 5 έως 7 ώρες κατά μέσο όρο και η εξυπηρέτηση που απολαμβάνουν είναι άριστη. Στην Ελλάδα υπάρχουν ήδη αρκετά θεματικά πάρκα όπως: ALLOU FUN PARK στην Αθήνα, το MAGIC PARK στην Θεσσαλονίκη, το AQUALAND και η HYDROPOLIS στην Κέρκυρα, η WATERLAND στην Θεσσαλονίκη, το WATER PARK στη Ρόδο (keta-ionion, 2010).

1.3.9 Αστικός τουρισμός ή τουρισμός πόλεων

Σε κάθε πόλη υπάρχουν κάποιοι πόροι οι οποίοι είναι διαθέσιμοι και στον ντόπιο πληθυσμό και στον επισκέπτη. Αυτοί οι πόροι είναι πχ τα μνημεία, τα αξιοθέατα, τα μουσεία, οι πινακοθήκες, τα εμπορικά κέντρα, τα μπαρ, τα θέατρα, τα καζίνο, οι συναυλίες, τα φεστιβάλ, οι πινακοθήκες, κλπ και αποτελούν πόλο έλξης πολλών επισκεπτών έστω για λίγες μέρες στα αστικά κέντρα έτσι ώστε να αναπτύξουν ένα σύνολο ποικίλων δραστηριοτήτων. Αυτή η μορφή τουρισμού παρουσιάζεται κυρίως στις

πρωτεύουσες των διαφόρων χωρών, πχ Αθήνα, Ρώμη, Λονδίνο κλπ. (Λαγός, 2005: 75, Vandermeij, 1984) Όλες αυτές οι πόλεις έχουν την κατάλληλη υποδομή, αλλά και όλα εκείνα τα ιστορικά, φυσικά, πολιτιστικά στοιχεία που θα οδηγήσουν τον επισκέπτη στην κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών κατά τρόπο οργανωμένο και συστηματικό (dspace.lib.uom, 2010, Ashworth & Page, 2011, Bramwell, 1998). Ο τουρισμός πόλεων όπως αλλιώς ονομάζεται διαρκώς αναπτύσσεται και στην Ευρώπη. Όπως δείχνουν σχετικές έρευνες, παρουσιάζει διαρκώς μεγαλύτερη αύξηση και από τον παραθεριστικό τουρισμό και από τον τουρισμό θαλάσσης.(16,3% έναντι 6,3%). Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 1998-2004 το Βερολίνο σημείωσε την μεγαλύτερη αύξηση σε διανυκτερεύσεις και έπειτα ακολούθησαν η Βαρκελώνη, η Πράγα και η Μαδρίτη (mygnto, 2010).

Σύμφωνα με μελέτη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Τουριστικών Οργανισμών Πόλεων σημαντικός παράγοντας ώθησης και ενίσχυσης αυτής της μορφής τουρισμού αποτελούν οι αεροπορικές εταιρίες χαμηλού κόστους. Γι' αυτό το λόγο ο αριθμός Βρετανών, Γερμανών, Γάλλων και Ισπανών τουριστών αυξάνεται περισσότερο σε πόλεις όπως είναι το Βερολίνο, το Ταλίν, η Ζυρίχη, το Δουβλίνο κλπ μιας και αυτές διαθέτουν αεροδρόμια - βάσεις αεροπορικών εταιριών χαμηλού κόστους (mygnto, 2010).

1.4 Οφέλη του Τουρισμού

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και αυτό διότι παρατηρείται (coastlearn, 2009):

- 1) Συνεισφορά στα κρατικά έσοδα. Αυτές δημιουργούνται με τους φόρους που επιβάλλονται στα άτομα που εργάζονται σε τουριστικές επιχειρήσεις και με τους δασμούς που πληρώνουν οι τουρίστες για να αγοράσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρει ο προορισμός που επιλέξαν.
- 2) Δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Αυτό επιτυγχάνεται με απασχόληση των πολιτών στις επιχειρήσεις, στα ξενοδοχεία, στα καταστήματα, αλλά και σε κάθε άλλου είδους επιχείρηση ή υπηρεσία που θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις επιθυμίες ενός τουρίστα.
- 3) Ενεργοποίηση επενδύσεων στις υποδομές. Με την δημιουργία καλύτερου αποχετευτικού συστήματος, συστήματος ύδρευσης, βελτίωση του οδικού δικτύου αλλά

και των δικτύων παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, των τηλεπικοινωνιών και της δημόσιας μεταφοράς και το βιοτικό επίπεδο βελτιώνεται, αλλά και διευκολύνεται ο τουρισμός.

4) Συμβολή στις τοπικές οικονομίες. Ακόμα και με την ανεπίσημη ενασχόληση των ντόπιων (πχ μικροπωλητές στους δρόμους ή ανεπίσημοι ξεναγοί κλπ) δημιουργούνται χρήματα τα οποία έχουν πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, μιας γίνεται έτσι ανακύκλωση των δαπανών.

5) Άμεση οικονομική συμβολή για την προστασία της φύσης. Κάποιες περιοχές οι οποίες είναι ευαίσθητες, αλλά και οικότοποι μπορούν να προστατευτούν με την χρήση των εσόδων που δημιουργούνται με την αγορά εισιτηρίων για την επίσκεψη ενός πάρκου. Βέβαια υπάρχουν κράτη που για να προστατεύσουν τέτοιες περιοχές χρησιμοποιούν ένα μέρος των εσόδων που έχουν από την επιβολή των φόρων στους πολίτες.

6) Ο τουρισμός ως μέσο διατήρησης της ειρήνης. Τα ταξίδια έχουν εκπαιδευτικό χαρακτήρα και φέρνουν πιο κοντά τους ανθρώπους μεταξύ τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται ανταλλαγή των πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ ντόπιων και φιλοξενούμενων και έτσι τυχόν προκαταλήψεις να παύουν να υφίστανται και αντιθέτως να δημιουργείται ένα κλίμα συμπάθειας και κατανόησης.

7) Αναζωογόνηση πολιτισμού και παραδόσεων και ενίσχυση της κοινωνικής κληρονομιάς. Μέσω του τουρισμού μπορεί να διατηρηθεί ή και να μεταδοθεί η πολιτιστική και ιστορική παράδοση, αλλά παράλληλα και να δημιουργηθεί και ένα αίσθημα υπερηφάνειας στους ντόπιους για την τοπική και εθνική κληρονομιά που έχουν, με αποτέλεσμα να είναι πιο ευαισθητοποιημένοι και πρόθυμοι να την διατηρήσουν

1.5 Αρνητικές επιπτώσεις τουρισμού - αιτίες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού

1.5.1 Οικονομικές επιπτώσεις

α) Διαρροές στο εισόδημα. Μέσα από τον τουρισμό δημιουργείται εισόδημα για ένα κράτος. Σε μερικές όμως περιπτώσεις όπως για παράδειγμα την αγορά πρότυπων εξοπλισμών που απαιτούν οι τουρίστες, την παροχή χρημάτων σε διεθνής επιχειρήσεις ή αεροπορικές εταιρίες προκύπτουν διαρροές στο εισόδημα, όπως και στην περίπτωση που

οι τουρίστες παραμένουν καθ' όλη την διάρκεια των διακοπών τους στο κρουαζιερόπλοιο ή το θέρετρο που έχουν επιλέξει, με αποτέλεσμα η τοπική κοινωνία να μην επωφελείται.

β) Κόστος υποδομών. Για την βελτίωση αεροδρομίων, δρόμων ή άλλων υποδομών απαιτούνται χρήματα. Αυτά για να γίνουν πρέπει να φορολογηθούν οι πολίτες παραπάνω ή να μειωθούν οι δαπάνες από άλλους τομείς όπως της εκπαίδευσης και της υγείας.

γ) Αύξηση στις τιμές. Οι αυξημένες απαιτήσεις των τουριστών για βασικές υπηρεσίες και αγαθά συχνά προκαλούν αυξήσεις των τιμών, με αποτέλεσμα όμως έτσι να δυσκολεύονται οι ντόπιοι κάτοικοι να ανταποκριθούν στις νέες αυξήσεις μιας και το δικό τους εισόδημα δεν αυξάνεται αναλόγως (coastlearn, 2009).

δ) Οικονομική εξάρτηση από τον τουρισμό. Πολλές χώρες αποδέχονται τον τουρισμό ως το μόνο μέσο για να ανθήσει η οικονομία τους. Αυτό έχει ως συνέπεια σε περίπτωση που η τουριστική βιομηχανία δεν πάει καλά να είναι πιο ευάλωτες στο να καταρρεύσει η οικονομία τους.

ε) Εποχιακός χαρακτήρας των θέσεων εργασίας. Ο εποχιακός χαρακτήρας του τουρισμού επιδρά κυρίως αρνητικά σε περιοχές που εξαρτώνται αποκλειστικά από τον τουρισμό. Οι εποχιακοί εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν προβλήματα την ανασφάλεια ως προς το θέμα της εργασίας, αλλά και θέματα ιατρικής ασφάλισης σχετικής με το χώρο απασχόλησης, αναγνώρισης της προϋπηρεσίας τους, κλπ (coastlearn, 2009).

1.5.2 Κοινωνικό-πολιτιστικές επιπτώσεις

α) Στην κοινωνική δομή αλλάζουν τόσο τα χαρακτηριστικά όσο και οι λειτουργίες της τοπικής κοινωνίας. Οι αλλαγές αυτές είναι πιο έντονες στις απομονωμένες περιοχές ή στην ύπαιθρο μιας και δημιουργείται κάτι σαν αστικοποίηση όπου εκεί ο τουρισμός παίζει πρωτεύοντα ρόλο.

β) Στην επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα. Η κοινωνική αποδοχή των τουριστικών επαγγελμάτων και τα υψηλά εισοδήματα οδηγούν στην επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα μιας και ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι ασχολούνται με τον τουρισμό επαγγελματικά, παραμελώντας τομείς όπως είναι η γεωργία, η βιομηχανία, η κτηνοτροφία κλπ και τα εισοδήματα που προκύπτουν από τον τουρισμό διαχέονται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα.

γ) Αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη και τα έθιμα. Η άμεσες ή έμμεσες σχέσεις με τους τουρίστες επηρεάζουν τον ντόπιο πληθυσμό είτε στον τρόπο ζωής τους, είτε στην συμπεριφορά τους, είτε στην διατήρηση των τοπικών ηθών και εθίμων.

δ) Εμπορευματοποίηση δραστηριοτήτων και προϊόντων του τοπικού πολιτισμού και της παράδοσης. Όταν πολιτιστικές εκδηλώσεις, χειροτεχνήματα κλπ μετατρέπονται σε προϊόντα που πωλούνται στους τουρίστες σαν ενθύμια από τον τόπο που επισκέφθηκαν ως δείγμα του πολιτισμού τους, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην καταλαβαίνουν οι επισκέπτες επακριβώς τα πραγματικά χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης και του πολιτισμού του τόπου που γνώρισαν (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001:31-33).

1.5.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον

α) Φυσικό περιβάλλον. Ο τουρισμός είτε με την επέκτασή του στην ύπαιθρο είτε με την αύξηση του όγκου των υποδομών έφτασε να επηρεάζει το φυσικό περιβάλλον και ειδικότερα τις <<ευαίσθητες>> οικολογικά περιοχές δηλαδή τους υγροβιότοπους, τις παραθαλάσσιες ή ορεινές περιοχές κλπ. Για τον λόγο αυτό θεωρήθηκε απαραίτητο να παρθούν μέτρα για τον έλεγχο και σωστή διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.

β) Συγκρούσεις στις χρήσεις γης. Ο τουρισμός καθώς επεκτείνεται προκαλεί συγκρούσεις για την χρήση της γης και αυτό διότι για να αναπτυχθεί απαιτεί ολόένα και περισσότερο χώρο για τις δραστηριότητες και τις υποδομές του, ερχόμενος έτσι σε σύγκρουση με άλλους τομείς όπως με τον αγροτικό τομέα, με τη βιοτεχνία, την βιομηχανία κλπ

γ) Μετατροπή οικιστικών συνόλων ή χωρικών ενοτήτων σε τουριστικούς πόρους. Παραδοσιακοί οικισμοί και περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος (φαράγγια, υδροβιότοποι, εθνικοί δρυμοί κλπ) συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον των τουριστών.

δ) Η φέρουσα ικανότητα τουριστικών περιοχών. Είναι η δυνατότητα της κοινωνικοοικονομικής δομής και του περιβάλλοντος ενός τόπου να απορροφήσει έναν συγκεκριμένο αριθμό τουριστών, καθώς και έναν συγκεκριμένο όγκο υποδομών. Γι αυτό και έχουν γίνει διάφορες προσπάθειες για να μετρηθεί ο δείκτης αυτός ώστε να είναι γνωστό εξ αρχής τι τουριστική ανάπτυξη είναι κατάλληλη για τον κάθε τόπο.

δ) Προβλήματα ανάπτυξης, λειτουργίας και διαχείρισης τουριστικών περιοχών. Με την αύξηση του αριθμού των τουριστικών θερέτρων παρατηρήθηκαν θέματα που αφορούσαν

τη σωστή διατήρηση και την σωστή λειτουργία των θερέτρων. Έτσι στην πορεία δημιουργήθηκαν πρότυπα, κανόνες προστασίας και ελέγχου του περιβάλλοντος και εμφανίστηκε η έννοια <<βιώσιμη>> τουριστική ανάπτυξη. (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001:33-35).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ Ν. ΕΒΡΟΥ

2.1 Γεωγραφία του Νομού Έβρου

Ο νομός Έβρου είναι το σταυροδρόμι που οδηγεί προς βορρά στη Βουλγαρία και από τη μεριά της ανατολής προς την Τουρκία. Το νότιο τμήμα του βρέχεται από το Θρακικό πέλαγος, ενώ δυτικά του βρίσκεται ο νομός Ροδόπης. Φυσικό σύνορο του νομού με την Τουρκία είναι ο ποταμός Έβρος.

Αποτελείται από 13 δήμους και 176 οικισμούς, ενώ πρωτεύουσα του είναι η Αλεξανδρούπολη. Έχει όμως και άλλες σημαντικές πόλεις όπως είναι η Ορεστιάδα, το Διδυμότειχο, το Σουφλί, οι Φέρες ενώ σε αυτόν υπάγεται και το νησί της Σαμοθράκης (netgbt, 2010).

Ολόκληρος ο νομός έχει έκταση 4.239 τ.χλμ και ο πληθυσμός του ανέρχεται στους 149.354 κατοίκους όπου το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κατοικεί κυρίως στην Αλεξανδρούπολη (Μοίρα, 2005:193).

Η περιοχή είναι προικισμένη με τέσσερα μεγάλα αγαθά: τη φυσική της θέση, τη θαυμάσια φύση που συνδυάζει κάμπο-βουνό-ποτάμι, το πλούσιο ιστορικό παρελθόν και τους ανθρώπους της. Μια εντυπωσιακή ακτογραμμή μήκους πολλών χιλιομέτρων προσφέρει στους λάτρεις της θάλασσας το Βόρειο Αιγαίο σε όλες τις φυσικές παραλλαγές του. Είναι αναμφισβήτητα ένας υπέροχος προορισμός για διακοπές μιας και έχει να επιδείξει τα δύο εθνικά πάρκα της Δαδιάς και του Δέλτα, εντυπωσιακά βουνά και ποτάμια, δάση με απαλές σειρές από λόφους, λίμνες και λιμνοθάλασσες, προστατευόμενες περιοχές, άγρια ζωή, πλούσια χλωρίδα και πανίδα, σπάνια βιοποικιλότητα (agro-tour.net, 2010).

2.1.1 Αλεξανδρούπολη

Η πρωτεύουσα του νομού Έβρου είναι η Αλεξανδρούπολη, κατέχει ηγεμονική θέση στο γεωγραφικό χώρο της Αν. Μακεδονίας και Θράκης καθώς αποτελεί τη βασική πύλη διασύνδεσης μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Μεσογείου, της Ασίας και της Παρευξείνιας ζώνης και έχει αναδειχθεί ως μείζων εσωτερικός συνοριακός κόμβος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πόλη της Αλεξανδρούπολης ακολουθεί γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης. Το λιμάνι και ο σιδηροδρομικός σταθμός της αποτελούν σημαντικά κέντρα του διαμετακομιστικού εμπορίου. Με την εφαρμογή του σχεδίου <<Ι.Καποδίστρια>> και την ένταξη νέων οικισμών ο δήμος Αλεξανδρούπολης αναδεικνύεται σε σημαντικό τουριστικό κέντρο που προσφέρει τη δυνατότητα συνδυασμού του θαλάσσιου τουρισμού, του ιαματικού τουρισμού και του οικοτουρισμού (alexpolis, 2010).

Είναι μια πόλη αγαπημένη για τους κατοίκους της και μαγευτική για τους επισκέπτες της. Οι παραθαλάσσιοι οικισμοί του δήμου (Μάκρη, Μεσημβρία, Δίκελλα), αλλά και οι ορεινοί οικισμοί (Πόταμος, Άβαντας, Αισύμη, Λεπτοκαρυά, Κίρκη, Συκκοράχη) προσφέρουν σε όλους τους επισκέπτες διαδρομές μοναδικής φυσικής ομορφιάς.

Ο πληθυσμός της πόλης υπερβαίνει τους 50.000 κατοίκους και προσφέρει υψηλή ποιότητα ζωής εξασφαλίζοντας την περιβαλλοντική ισορροπία και την συνεχή πολιτιστική αναβάθμιση (alexpolis, 2010).

2.1.2 Διδυμότειχο

Το Διδυμότειχο είναι κωμόπολη της Δυτικής Θράκης με 8.374 κατοίκους, έδρα της ομώνυμης επαρχίας του νομού Έβρου. Βρίσκεται σε απόσταση 90 χιλιομέτρων από την Αλεξανδρούπολη και 2 χιλιομέτρων από τα σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία. Είναι χτισμένη στην συμβολή των ποταμών Έβρου και Ερυθροποτάμου και το όνομά της το

πήρε από τα διπλά τείχη της, τα οποία χρονικά ανήκουν στους αρχαίους χρόνους με σημαντικές βελτιώσεις κατά τον 8 αιώνα μ.Χ. (el.wikipedia, 2010).

Στην πόλη μπορεί να δει κανείς πολλά αρχαία μνημεία, αξιοθέατα καθώς και τα λεγόμενα ψυγεία-πηγάδια, στα οποία κατά την διάρκεια του χειμώνα μαζεύεται χιόνι το οποίο διατηρείται κατά την διάρκεια του καλοκαιριού. Επίσης σε αυτήν διοργανώνεται ιδιόμορφο καρναβάλι στο οποίο παίρνουν μέρος και οι τσιγγάνοι της περιοχής, οι γνωστοί κατσίβελοι (Κολτσιδόπουλος, 2003:159).

Οι κάτοικοι της Διδυμοτείχου, όπως και ολόκληρης της επαρχίας, ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Σε αυτό ευνοούν τα εύφορα εδάφη της περιοχής που παράγουν δημητριακά, όσπρια, τεύτλα, ηλιόσπορα και σκόρδα. Στις ημιορεινές περιοχές ακμάζει η κτηνοτροφία, ιδιαίτερα η αγελαδοτροφία και παράγονται μεγάλες ποσότητες κρέατος, τυριών, βουτύρου και γιαουρτιού (ota, 2010).

2.1.3 Ορεστιάδα

Η Ορεστιάδα βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νομού Έβρου και απέχει 977 χλμ από την Αθήνα, 464 χλμ από την Θεσσαλονίκη και 115 χλμ από την Αλεξανδρούπολη. Έχει 14.783 κατοίκους, 41 χωριά και 25 κοινότητες. Η πόλη κατασκευάστηκε ολόκληρη το 1923 με σκοπό να στεγάσει Έλληνες πρόσφυγες από την Ανδριανούπολη και ιδιαίτερα το προάστειο Καραγάτς ή Ορεστιάδα της δυτικής όχθης του Έβρου, που περιήλθε στην Τουρκία με την συνθήκη της Λωζάνης. Για το λόγο αυτό αρχικά ονομάστηκε Νέο Καραγάτς ή Νέα Ορεστιάδα. Είναι χαρακτηριστικό δείγμα προσφυγικού οικισμού με απλό πολεοδομικό σχέδιο και μεγάλους κάθετους δρόμους και πλατείες. Η πόλη έγινε έδρα της ομώνυμης επαρχίας το 1923, στην οποία και ενσωματώθηκαν χωριά που ως τότε υπάγονταν διοικητικά στην Ανδριανούπολη. Το 1946 η κοινότητα Ορεστιάδας μετατράπηκε σε δήμο και ο πληθυσμός της αυξάνεται συνεχώς ως τις μέρες μας (orestiada, 2010).

Μέχρι και σήμερα διατηρεί ακόμα τις μνήμες τις πρώτης πόλης που δημιουργήθηκε πριν από 84 χρόνια. Πολλά σπίτια διατηρούν την παραδοσιακή ανδριανουπολίτικη αρχιτεκτονική και υπάρχουν στην πόλη πλήθος από ναούς και ξωκλήσια. Οι κάτοικοι της Ορεστιάδας ασχολούνται με την γεωργική παραγωγή και την κτηνοτροφία. Αξιόλογη όμως είναι και η βιομηχανική και τηλεπικοινωνιακή υποδομή. Στην περιοχή λειτουργεί εργοστάσιο ζάχαρης και διαλογητήρια σπαραγγιών και πατάτας (xanthi.ilsp, 2010).

2.1.4 Σαμοθράκη

Η Σαμοθράκη είναι νησί του Θρακικού πελάγους και υπάγεται διοικητικά στο νομό Έβρου. Αποτελεί το μοναδικό νησί του νομού και συνιστά την ομώνυμη επαρχία και τον ομώνυμο δήμο. Ο μόνιμος πληθυσμός της ανέρχεται στους 3.083 κατοίκους, η έκτασή της ανέρχεται σε 178 τ.χλμ. ενώ το σχήμα του νησιού είναι ελλειψοειδές (Μοίρα, 2005:196).

Μέσω του λιμανιού της Καμαριώτισσας, η Σαμοθράκη συνδέεται ακτοπλοϊκά κυρίως με την Αλεξανδρούπολη και δευτερευόντως με την Καβάλα, το Λαύριο καθώς και με άλλα νησιά του Αιγαίου. Είναι γνωστή παγκοσμίως λόγω του διάσημου αρχαιοελληνικού αγάλματος της Νίκης το οποίο βρέθηκε το 1863 στο νησί. Το άγαλμα, ύψους 2,75 μέτρων, εκτίθεται στο Μουσείου του Λούβρου, στο Παρίσι (el.wikipedia, 2010).

Η Σαμοθράκη αποτελεί τόπο εξαιρετικού φυσικού κάλλους. Η ιδιαιτερότητα του νησιού οφείλεται στην άγρια παρθένα φύση με τα απότομα βουνά, την πλούσια χλωρίδα και πανίδα, τα πλατάνια, τα πεύκα, τις καστανιές, τους κέδρους, τα τρεχούμενα νερά, τους καταρράχτες, τις μικρές λίμνες κατά μήκος των ρεμάτων στις πλαγιές του βουνού που οι ντόπιοι τις ονομάζουν <<βάθρες>> και τις πανέμορφες παραλίες. Τα πλατανοδάση κατεβαίνουν ως τις παραλίες της Σαμοθράκης και σχεδόν φτάνουν στην θάλασσα. Το νησί έχει ωοειδές σχήμα, με ακτογραμμή 59 χλμ εκ των οποίων τα 59 αποτελούν παραλίες όπου οι περισσότερες είναι και πετρώδεις. Η θαλάσσια περιοχή γύρω από την Σαμοθράκη είναι μια από τις πλουσιότερες σε ολόκληρη την Μεσόγειο όσον αφορά την θαλάσσια και υποβρύχια ζωή που φιλοξενεί. Παρ' όλα αυτά η τουριστική βιομηχανία

στο νησί δεν είναι αναπτυγμένη σε σύγκριση με άλλα ελληνικά νησιά και ίσως και αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο διατηρεί το φυσικό της περιβάλλον παρθένο (el.wikipedia, 2010).

2.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΝΟΜΟΥ ΕΒΡΟΥ

2.2.1 Πολιτισμικοί Πόροι

2.2.1.1 Αρχαιολογικοί χώροι

Αρχαιολογικά ευρήματα στην Κίρκη

Στη περιοχή του χωριού Κίρκη, εντοπίστηκε βραχώδες έξαρμα στο οποίο χαράχθηκαν με αιχμηρό αντικείμενο δυο αμυγδαλόσχημα μάτια και στο κάτω μέρος του βράχου δυο κοιλότητες πολύ κοντά η μια με την άλλη. Η απόδοση των λαξευμένων χαρακτηριστικών, καθώς και η επιλογή του βαθμιδωτού βράχου, όσον αφορά το σχήμα του οδήγησαν στο συμπέρασμα πως πρόκειται για απεικόνιση κεφαλής βοδιού, ταύρου ή δαμάλας. Σε απόσταση 30 μέτρων νοτιοανατολικά του βράχου, ένα μικρότερο βραχώδες έξαρμα λαξεύτηκε σε σχήμα φαλλού σε στύση. Η ζωομορφική θεότητα που αποδίδεται με τα αγελαδίσια χαρακτηριστικά στο βράχο, σε συνδυασμό με την γονιμική και ανανεωτική δύναμη ενός θεού που δηλώνεται με το λίθινο φαλλό, μαρτυρούν γονιμοποιές τοτεμικής τελετουργίας στο χώρο της αιγιακής Θράκης, όπως επιβεβαιώνεται και από το μεγαλιθικό μανιτάρι, που εντοπίστηκε στην εν λόγω περιοχή δίπλα σε πηγή νερού. Στην περιοχή εντοπίστηκε υπαίθριο θρακικό ιερό περιστοιχισμένο από πλέον των είκοσι τάφων λαξευμένων στο βράχο. Η κεραμική που εντοπίστηκε στην περιοχή χρονολογείται στην εποχή του σιδήρου (patridamou, 2010).

Βυζαντινό Υδραγωγείο Φερρών

Πάνω στον αρχαίο ποταμό Σαμία, στην στροφή του δρόμου προς Φέρρες, βρίσκεται το βυζαντινό υδραγωγείο που μετέφερε νερό από μακρινή πηγή στον οικισμό της Μονής.

Αποτελείται από δυο εντυπωσιακές καμάρες ύψους 5 μέτρων, ανοίγματος 7 μέτρων και πλάτους 1,30 μέτρων. Χτίστηκε πριν από 800 χρόνια από πυρόλιθο με πλίνθους στους οριζόντιους αρμούς, με προσωπική επίβλεψη και φροντίδα του Ισάκκιου Κομνηνού (patridamou, 2010).

Πύργος του <<Φονιά>>

Στη βόρεια παραλία της Σαμοθράκης, στο ανατολικό άκρο, βρίσκεται ο ποταμός Φονιάς, στις ανατολικές εκβολές του οποίου βρίσκεται ο ομώνυμος μεσαιωνικός πύργος. Χτίστηκε μετά το 1431, δεν εντάσσεται σε μια ευρύτερη οχύρωση, έχει τετράγωνη κάτοψη και σωζόμενο ύψος περίπου 12 μέτρων. Οι τοίχοι είναι κατασκευασμένοι από ημιλαξευμένες ποταμίσιες πέτρες και ασβεστοκονίαμα με οριζόντια κεραμίδια στους αρμούς. Ο πύργος αποτελείται από ένα τυφλό ισόγειο και τρεις ορόφους με ξύλινα πατώματα. Η είσοδος του πύργου βρίσκεται στην μεριά της θάλασσας, στο ύψος του πρώτου ορόφου. Η σκάλα του το πιθανότερο κατέληγε στο δώμα.

Ο αρχαιολογικός χώρος εκτείνεται κατά μήκος της ανατολικής και δυτικής όχθης του ποταμού, μέχρι το ύψος της πρώτης βάθρας. Ο οικισμός χρονολογείται από τα αρχαϊκά μέχρι τα βυζαντινά χρόνια. Σήμερα είναι ορατά στην επιφάνεια άφθονα λείψανα κατασκευών, τα οποία διατηρούνται σε ύψος που φτάνει το 1 μέτρο. Το κύριο φυσικό χαρακτηριστικό αυτού του οικισμού διαχρονικά είναι ο ποταμός, όπου η διαχείριση του νερού του οποίου πρέπει να αποτελούσε μια από τις βασικές του λειτουργίες (patridamou, 2010).

Εργαστήρια παραγωγής αμφορέων

Κοντά στην βόρεια παραλία της Σαμοθράκης, βρίσκεται η περιοχή Κεραμιδαριά, όπου εκεί αποκαλύφθηκαν δυο εργαστήρια παραγωγής αμφορέων της ελληνικής εποχής. Έχουν ερευνηθεί ένας μεγάλος ορθογώνιος εργαστηριακός χώρος, που λειτουργούσε στα ύστερα ελληνιστικά και αυτοκρατορικά χρόνια, ο γειτονικός χώρος απόθεσης των

κεραμικών απορριμμάτων και έχουν αποκαλυφθεί τρεις κεραμικοί κλίβανοι (patridamou, 2010).

Η ανασκαφή του αποθέτη απορριμμάτων απέδωσε ένα σημαντικό αριθμό ενσφράγιστων λαβών αμφορέων με 70 τουλάχιστον τύπους διαφορετικών σφραγισμάτων, που χρονολογούνται στο δεύτερο μισό του 4ου και μέσα στον 3ο αιώνα π.Χ. Το σφράγισμα περιλαμβάνει ένα έμβλημα (κηρύκειο, κεφάλι κριού, πύλο, αστέρι, δελφίни, κλπ.), το οποίο αναφέρεται στον κατασκευαστή και το εργαστήριο. Συνήθως υπάρχει και ένα όνομα, που αναφέρεται πιθανότατα σε κάποιον ετήσιο άρχοντα, ένα είδος Επωνύμου, ο οποίος ασκούσε μία μορφή οικονομικού (φορολογικού) ελέγχου. Σαμοθρακίτικοι αμφορείς έχουν βρεθεί σε πόλεις της θρακικής παραλίας, του βορειοανατολικού Αιγαίου και της Μαύρης Θάλασσας καθώς και στη βαλκανική ενδοχώρα, όπου εξαγόταν το κρασί του νησιού.

Τέλος, οι κεραμικοί κλίβανοι που ήρθαν στο φως αποτελούσαν τμήμα ενός μεγαλύτερου συγκροτήματος κλιβάνων και χρονολογούνται στα αυτοκρατορικά χρόνια. Ανήκουν στον τύπο του κατακόρυφου κλιβάνου με θάλαμο καύσης ορθογωνικής κάτοψης, υποστήριγμα με κεντρικό διάδρομο και συμφυή πεσσό στον πίσω τοίχο (patridamou, 2010).

Ο τάφος της Παταγής

Ο ταφικός τύμβος της Παταγής που βρίσκεται στην Ορεστιάδα, με διάμετρο 25 μ. και ύψος 1,21 μ., είχε χάσει το μεγαλύτερο μέρος της επίχωσής του από την καλλιέργεια του αγρού, ενώ μεγάλοι γωνιόλιθοι είχαν βγει στην επιφάνεια από την άροση. Αποκαλύφθηκε διαλυμένος και συλημένος πριν από πολλά χρόνια κιβωτιόσχημος τάφος που ήταν χτισμένος με τρεις σειρές γωνιολίθων, είχε εκφορτικά τοιχώματα και σκεπάζονταν με μια σειρά ορθογωνίων πλακών. Το δάπεδο του ήταν κατασκευασμένο και αυτό με ορθογώνιες πλάκες. Οι εσωτερικές διαστάσεις του τάφου ήταν μήκους 2,36 μ. και πλάτους 1,25 μ. Αιγιματική παραμένει η παρουσία ενός πρόχειρα κτιστού διαδρόμου μήκους 1,50 μ. και πλάτους 0,60μ.-0,90μ. που αρχίζει από νότια και καταλήγει στην ανατολική πλευρά του τάφου. Είναι πολύ πιθανό να συνδέεται με τις νεκρικές τελετές του ενταφιασμού. Τα κτερίσματα από το εσωτερικού του τάφου, αν

υπήρχαν, είχαν αφαιρεθεί. Βρέθηκαν μόνο λίγα θραύσματα άβαφων αγγείων, θραύσματα οστών και τμήμα σιδερένιου αντικειμένου. Αρκετά θραύσματα οστών από το σκελετό του νεκρού βρέθηκαν ριγμένα στο εσωτερικό του διαδρόμου. Χωρίς την παρουσία κτερισμάτων ο σημαντικός ως προς την κατασκευή του τάφος της Παταγής, δεν είναι δυνατό να χρονολογηθεί με ακρίβεια. Υποθέτουμε όμως από τη μορφή και από τον τρόπο κατασκευής ότι πρέπει να ανήκει στο τέλος του 4ου ή στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. (patridamou, 2010).

Το χάνι του Γαζί Έβρενου Πασά

Στα Λουτρά σώζεται, σε αρκετά καλή κατάσταση, ένα από τα πιο σημαντικά και πρώιμα Οθωμανικά μνημεία όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλα τα Βαλκάνια. Είναι το χάνι του Γαζί Έβρενού Πασά που κτίστηκε γύρω στο 1375-85.

Το χάνι αποτελείται από δύο διαφορετικά τμήματα. Το πρώτο τμήμα είναι πλέον εν μέρει σε ερείπια, καθώς η ανατολική πρόσοψη έχει καταρρεύσει. Το δεύτερο μέρος του κτιρίου είναι το μεγαλύτερο. Είναι μια ευρύχωρη αίθουσα (10,20 x 25,80) m² και στεγάζεται με έναν εντυπωσιακό ημικυλινδρικό θόλο. Αυτός ο θόλος είναι ενισχυμένος με δύο μεγάλα τόξα που χωρίζουν την αίθουσα σε τρία ίσα μέρη. Αυτά τα τόξα είναι βασισμένα σε τέσσερις πεσσούς, δεσμευμένα μαζί με τους πλαϊνούς τοίχους. Η αίθουσα είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου διατηρημένη, σε πολύ καλή κατάσταση. Η τοιχοποιία του εσωτερικού αφήνεται χωρίς ασβεστοκονίαμα. Είναι επιμελημένη τοιχοποιία, που αποτελείται στο κατώτερο μέρος μέχρι την αρχή των θόλων από πλινθοπερίκλειστο, σύστημα αποτελούμενο από ορθογώνιους λαξευτούς ασβεστόλιθους και πωρόλιθους (σε διαφορετικά μεγέθη) που χωρίζονται με τούβλα στους οριζόντιους και κάθετους αρμούς. Ο θόλος είναι κτισμένος με σειρές λεπτών τούβλων. Οι πεσσοί και τα τόξα κτίζονται με λαξευτούς ασβεστόλιθους, που αποτελούν μια ωραία αντίθεση με τα άλλα χρώματα των δομικών υλικών που χρησιμοποιούνται (patridamou, 2010).

Ο ταφικός τύμβος Αμπελακίων

Ο ταφικός τύμβος Αμπελακίων στην Ορεστιάδας είχε διάμετρο περίπου 53 μ. και ύψος 5,47μ. Στο νότιο και δυτικό τμήμα του αποκαλύφθηκαν διάσπαρτα 23 σημεία νεκρικών

τελετών και προσφορών με θραύσματα πολλών αγγείων, ίχνη ταφικών πυρών, οστά ζώων και ακέραια αγγεία που τα περισσότερα χρονολογούνται στους αυτοκρατορικούς χρόνους. Σε ένα σημείο διατηρήθηκαν τα αποτυπώματα ενός ξύλινου φορείου με το οποίο είχαν μεταφέρει μισό πιθάρι με πολλά όστρακα πινακίων, στάχτες, κάρβουνα και κόκαλα ζώων, υπολείμματα νεκρικών τελετών. Σε ορισμένα σημεία εντοπίστηκαν θραύσματα μελαμφανών αγγείων και οξυπύθμενων αμφορέων σε ένα παλαιότερο τύμβο, ο οποίος είχε καταστραφεί όταν κατασκευάστηκε ο νεότερος. Σε μια παλαιότερη εποχή ανήκει και η ακτέριστη ταφή με το σκελετό νεαρού ατόμου που αποκαλύφθηκε σε συνεσταλμένη στάση (patridamou, 2010).

Η κύρια ταφή του τύμβου ήταν ένας μεγάλος λάκκος μέσα στον οποίο είχαν τοποθετηθεί τα υπολείμματα της καύσης ενός νεκρού άνδρα. Ο λάκκος είχε σχήμα σκάφης με επικλινή τοιχώματα. Οι διαστάσεις στο χείλος του ήταν 2,33 μ. x 1,87 μ. Τα υπολείμματα της καύσης του νεκρού, μικρά θραύσματα οστών και στάχτες είχαν τοποθετηθεί μαζί με τα κτερίσματα στον πυθμένα του λάκκου και είχαν σκεπαστεί με χώμα ως το ύψος ενός εσωτερικού χείλους. Στο ψηλότερο επίπεδο υπήρχαν απομεινάρια νεκρικής προσφοράς και οστά ζώων.

Εντοπίστηκαν επίσης τα αποτυπώματα ξύλινου ορθογωνίου φερέτρου με παράλληλα και εγκάρσια ξύλα, όπως έδειξαν οι θέσεις των σιδερένιων καρφιών που διασώθηκαν. Τα τοιχώματα στο πάνω μέρος του λάκκου είχαν επιχριστεί επιμελώς με κόκκινο πηλώδες χώμα. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τον νεκρό είναι θραύσματα από γυάλινα αγγεία, σιδερένια μαχαίρια, υπολείμματα από τις σόλες υποδημάτων, μια χάλκινη οινοχόη με περίτεχνη λαβή που απολήγει σε κεφάλι Σειληνού, μια άλλη τριφυλλόστομη οινοχόη με σιδερένια λαβή, δύο πήλινες στάμνες και ένας σιδερένιος «δίφρος οκλαδίας» (πτυσσόμενο κάθισμα) με ευθύγραμμα πόδια, εύρημα μοναδικό όχι μόνο για το χώρο της Θράκης αλλά και για την Ελλάδα.

Τα πάνω άκρα του δίφρου διακοσμούνται με χάλκινα κεφάλια λιονταριών, ενώ στους άξονες σύνδεσης των ποδιών υπάρχουν χάλκινα κεφάλια γυναικών (γοργόνεια). Το σχήμα του δίφρου εικονίζεται σε πολλά ανάγλυφα και αττικά αγγεία. Σχεδόν όλοι οι δίφροι εμφανίζονται με λυγισμένα πόδια που μιμούνται πόδια ζώων. Παραδείγματα

δίφρων με ευθύγραμμα ποδια είναι γνωστά από την Αίγυπτο και την περιοχή της Ιταλίας. Ο Αθηναίος γράφοντας για τους Αθηναίους, αναφέρει ότι οι δούλοι τους, μετέφεραν τους δίφρους όταν έβγαιναν έξω, για να μην κάθονται οπουδήποτε, όταν ήθελαν να καθίσουν. Τα ευρήματα της ανασκαφής συνηγορούν σε μια χρονολόγηση της καύσης και του τύμβου στον 1ο αι.μ.Χ., σε μια εποχή που η Θράκη γίνεται επαρχία του ρωμαϊκού κράτους επί αυτοκράτορα Κλαυδίου (46 μ.Χ.) μετά τη δολοφονία του τελευταίου βασιλιά Ροιμητάλκη Γ΄ στα Αμπελάκια (patridamou, 2010).

Το κάστρο του Διαβόλου

Σε 8 χλμ. νοτιοδυτικά από τον οικισμό και ανατολικά από το Μεγάλο Δέρειο, ο ποταμός Διαβολόρεμα χωρίζεται στα δυο, περιβάλλοντας ένα ύψωμα και ξανά ενώνεται στα νότια. Τα πολλά ερείπια μαρτυρούν ότι η κορυφή ήταν οχυρωμένη από την αρχαία θρακική περίοδο. Το τείχος έχει 2 μέτρα πάχος και είναι χτισμένο από πέτρες, χωρίς κονίαμα. Τα θεμέλια δύο πλατιών, κυκλικών κτισμάτων διακρίνονται στο εσωτερικό του οχυρού, όπως επίσης ορατή είναι και η πύλη του (patridamou, 2010).

Το κάστρο της Γκίμπρενας

Οι οικισμοί της Βυζαντινής περιόδου μπορούν να διαφοροποιηθούν σε εκείνους που βρίσκονταν δίπλα στις όχθες του ποταμού Έβρου και από τα ορεινά κάστρα. Το πιο αξιόλογο ανάμεσα στα τελευταία, αναμφιβόλως, είναι η Γκίμπρενα στη Δαδιά, μια αρχαία Θρακική οχύρωση που είχε μετεξελιχθεί στο ισχυρότερο κάστρο της περιοχής κατά τους Μέσους Χρόνους. Η μεγάλη του περίμετρος οδηγεί σε ένα ενδιαφέρον εσωτερικό, παρότι ακόμη και τώρα μη μελετημένο, που περιλαμβάνει κάποιες λαξευμένες στο βράχο κατασκευές, καθώς και κτίσματα ειδικής χρήσης, όπως δεξαμενές της παλαιοχριστιανικής περιόδου ή στρατώνες. Τα τείχη σώζονται καθ' όλο το μήκος τους σε ύψος ως 3 μέτρα, μαζί με τα απομεινάρια των πύργων. Τα αρχαία λατομεία κοντά, ολοκληρώνουν την ενδιαφέρουσα εικόνα (patridamou, 2010).

Αρχαία Ζηρήνεια

Κατά την προϊστορική τους άφιξη, οι Θράκες επέλεξαν στρατηγικώς και φυσικώς οχυρωμένους χώρους που τους έδιναν την ευκαιρία να ελέγχουν τις οικονομικές και στρατιωτικές δραστηριότητες στην περιοχή. Η θέση Δερβένι βρίσκεται κοντά στην εκβολή του ποταμού Μαγκάζι στον Έβρο ο οποίος πηγάζει από το Βουνό του Θεού, το Τανρί Νταγκ για τους Τούρκους. Δίπλα στις όχθες του είχαν αναπτυχθεί αρκετοί αρχαίοι οικισμοί, σύμφωνα με τα πλούσια, έως σήμερα, ευρήματα. Ένας απ' αυτούς, όπως προκύπτει από τα πλούσια ευρήματα της Ρωμαιοκρατίας, είναι η θέση, όπου σήμερα βρίσκεται η Μονή της Δαδιάς. Κοντά στην εκβολή του ποταμού, δυο υψώματα κλίνουν το ένα προς το άλλο, αφήνοντας μία στενή δίοδο ανάμεσα τους. Η μοναδικότητα της θέσης εξασφάλιζε την εποπτεία των κύριων χερσαίων και ποτάμιων δρόμων, οι οποίοι οδηγούσαν από το Αιγαίο πέλαγος και την Ανατολική Μεσόγειο προς την ενδοχώρα των Βαλκανίων και προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ο τόπος συνδυάζει τη γεωμορφολογία του οδικού κόμβου με τη θέση του κοντά στο ποτάμι και την γειτονία της οροσειράς της Ροδόπης με την εύφορη κοιλάδα (patridamou, 2010). Έτσι αυτός ο τόπος είχε αναδειχθεί σε στρατηγικό στρατιωτικό και εμπορικό κέντρο. Η πυκνότητα και ο αριθμός των ιστορικών οικισμών σ' αυτή την περιοχή, που καταλαμβάνουν μόνο κάποια τετραγωνικά χιλιόμετρα, είναι εντυπωσιακά.

Αυτοί μπορούν να χρονολογηθούν στην πρώιμη εποχή του Σιδήρου, παρότι η έρευνά τους μπορεί να αποκαλύψει ακόμη και πρωιμότερους οικισμούς και ευρήματα. Σε κυρίαρχη θέση είναι η τοποθεσία του ανατολικού τμήματος της περιοχής, η οποία χαρακτηρίζεται από τις λαξευμένες στους βράχους κόγχες, τις «κινστέρνες», πιθανώς τάφους και τις συμβολικές χαρακτές απεικονίσεις. Όλα αυτά είναι πολύ πιθανόν να ήταν τελετουργικής - θρησκευτικής σημασίας και αποτελούσαν τμήμα του μεγαλιθικού πολιτισμού. Ο τόπος κατοικείται διαρκώς από την αρχαιότητα, όπως αποδεικνύεται από το πλήθος των οστράκων της κεραμικής και τα λοιπά κινητά αντικείμενα, καθώς και από τα απομεινάρια αρχαίων κατοικιών. Δυστυχώς, η διαρκής αφαίρεση οικοδομικών υλικών από τους χωρικούς για την ανέγερση των σπιτιών τους και η συνεχής καλλιέργεια των εδαφών, έχουν στερήσει τη χαρά της αποκάλυψης περισσότερων για τους ιστορικούς οικισμούς. Οι αρχαίες γραπτές πηγές και ιδιαίτερα τα Ρωμαϊκά οδοιπορικά μας επιτρέπουν να ταυτίσουμε τον εν λόγω οικισμό με την αρχαία της Ζειρηνία ή Ζέρβαι ή

Ζούρμπα, ένα θρακικό οικισμό, ο οποίος πιθανότατα επανιδρύθηκε από τους Αντωνίνους κατά τις αρχές του 2ου μ.Χ. αιώνα. Ο τελευταίος ιδρύθηκε όχι μόνο για να χρησιμοποιείται ως σταθμός (*mutatio*), αλλά επίσης ως μία αυτόνομη πόλη με Βουλή και Δήμο, ακολουθώντας τη δομή και τον τύπο της αρχαίας Ελληνικής πόλης, καθώς μπορούμε να υποθέσουμε από αποσπασματικά σωζόμενη επιγραφή η οποία ανακαλύφθηκε προσφάτως στο Δερβένι (*patridamou*, 2010).

Το κάστρο του Πυθίου

Οχυρωματικός περίβολος του 14ου αιώνα. Βρίσκεται 16 χλμ βορειότερα του Διδυμοτείχου, κοντά στην σιδηροδρομική γέφυρα, που εισέρχεται από το ελληνικό στο τουρκικό έδαφος (*patridamou*, 2010). Λαμπρό παράδειγμα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής των τελευταίων βυζαντινών χρόνων. Διακρίνονται ένα εσωτερικό και ένα εξωτερικό τμήμα. Σώζονται σχεδόν ολόκληροι οι δυο κεντρικοί πύργοι. Ο μεγάλος τετράγωνος τετραώροφος πύργος που χρησίμευε ως κατοικία, σώζει τους γεισίποδες του τελευταίου πλατύτερου τέταρτου ορόφου, που δεν διατηρήθηκε ή δεν κατασκευάστηκε. Ο μικρότερος, επίσης τετραώροφος πύργος, είχε στρατιωτικό-αμυντικό χαρακτήρα. Ανάμεσά τους, μεγάλη τοξωτή είσοδος οδηγούσε από τον εξωτερικό στον εσωτερικό περίβολο, από τους οποίους σώζονται τμήματα του τείχους. Το κάστρο κτίστηκε στις αρχές του 14ου αιώνα και χρησίμευε ως καταφύγιο και προσωπικό "ταμείον" του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιωάννη ΣΤ' Καντακουζηνού. Τέτοιας μορφής πύργοι θεωρούνται επίδραση της Δύσης στη βυζαντινή στρατιωτική αρχιτεκτονική (*agrotavel*, 2010).

Το κάστρο του Διδυμοτείχου

Το κάστρο του Διδυμοτείχου διατηρείται στο μεγαλύτερο μήκος του, με τους 24 πύργους του, κάποιοι από τους οποίους φέρουν μονογράμματα βυζαντινών προσωπικοτήτων ή διακοσμητικά και συμβολικά μοτίβα. Ακόμη μπορεί κανείς να επισκεφθεί τους μικρούς ναούς και τα αυτοκρατορικά παρεκκλήσια, σε ένα από τα οποία αποκαλύφθηκαν πρόσφατα τμήματα τοιχογραφιών με μοναδικές παραστάσεις φτερωτών αυτοκρατόρων. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι εκατοντάδες των τεχνητών, λαξευμένων στο

βράχο σπηλαίων, τα οποία είχαν διαμορφωθεί από τους ίδιους. Τα τείχη του Διδυμότειχου τα οποία περιβάλλουν τον υψηλότερο από τους δύο λόφους της πόλης, έχουν μήκος 1.800 μέτρων και πύργους διαφόρων σχημάτων (agrotavel, 2010).

Αρχαιολογικός χώρος Παλαιάπολης

Στην περιοχή Παλαιάπολη κοντά στο Αρχαιολογικό Μουσείο βρίσκεται και ο Αρχαιολογικός Χώρος Παλαιάπολης. Τα λατρευτικά και δημόσια κτίρια είναι αυτά που, κατά κύριο λόγο, διασώζονται σε ερείπια μέχρι σήμερα. Οι πρώτες ανασκαφές στον Ιερό Χώρο, χρονολογούνται από το 1863. Τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά λείψανα είναι το Ανάκτορο με την Ιερή Οικία, το Αρσινόειο σε σχήμα Ροτόντας, το Τέμενος, το Ιερό, το Θέατρο, το Θυσιαστήριο, ο Οίκος των Αφιερωμάτων, η Στοά, η Κρήνη της Νίκης, το Νεκροταφείο, το κτίριο των βασιλέων Φιλίππου Γ' και Αλεξάνδρου Δ', το Πρότυλο του Πτολεμαίου Β' κ.ά. (agrotavel, 2010).

Ταφικός τύμβος Μικρής Δοξιπάρας - Ζώνης

Στις αρχές του 2ου αι. μ.Χ. τέσσερα μέλη μιας πλούσιας οικογένειας γαιοκτημόνων που πέθαναν διαδοχικά, αποτεφρώθηκαν και ενταφιάστηκαν στο ίδιο σημείο, κοντά στο δρόμο που οδηγούσε από την Αδριανούπολη στη Φιλιπούπολη. Στην ίδια θέση κατασκευάστηκε σταδιακά μεγάλος τύμβος, για να διατηρηθεί ανά τους αιώνες ζωντανή η μνήμη των νεκρών. Η περιοχή ανήκει σήμερα στο Δήμο Κυπρίνου και βρίσκεται κοντά στα χωριά Μικρή Δοξιπάρα, Ζώνη και Χελιδόνα.

Με την ανασκαφή εντοπίστηκαν τέσσερις μεγάλοι λάκκοι που περιείχαν τα υπολείμματα των καύσεων τριών ανδρών και μιας γυναίκας μαζί με πολυάριθμα αντικείμενα που τους συνόδευαν στον άλλο κόσμο, όπως πήλινα, γυάλινα και χάλκινα αγγεία, χάλκινοι λυχνοστάτες και λυχνάρια, χάλκινα φανάρια, όπλα, κοσμήματα, ξύλινα κιβωτίδια κ.ά. Οι πέντε άμαξες με τις οποίες μεταφέρθηκαν οι νεκροί στην περιοχή του τύμβου, ενταφιάστηκαν στον ίδιο χώρο μαζί με τα υποζύγια τους. Δίπλα τους τάφηκαν άλλα πέντε άλογα. Σε όλες τις άμαξες διατηρούνται τα μεταλλικά λειτουργικά και διακοσμητικά στοιχεία, ενώ σε δύο από αυτές διατηρούνται και αποτυπώματα των ξύλινων τμημάτων τους (visitevros, 2010).

Κάστρο Άβαντα – Ποταμού

Έξω από την Αλεξανδρούπολη κοντά στο χωριό Άβας βρίσκονται το μεσαιωνικό κάστρο του Ποταμού και το κάστρο του Άβαντα όπου συνυπάρχουν τείχη Μυκηναϊκής, Κλασικής και Βυζαντινής εποχής . Και τα δυο επιτηρούσαν τον κάμπο και ήλεγχαν τις διόδους προς την πεδιάδα της Κομοτηνής και προς το εσωτερικό του όγκου της Ροδόπης.

Το πρώτο ίσως ήταν συγχρόνως και καταφύγιο ορισμένων γειτονικών αγροτικών πληθυσμών, ενώ το δεύτερο ίσως ήταν συγχρόνως και καταφύγιο κάποιου φεουδάρχη. Και τα δυο έργα χρονολογούνται στο β' μισό του 13ου αιώνα ή στο α' μισό του 14ου και υψώνονται δίπλα σε ρεματιές, πάνω σε λόφους με απότομες πλαγιές που σχεδόν δεν έχουν ανάγκη οχυρώσεως.

Το κάστρο του Άβαντα διαμορφώνεται από ένα απλό εγκάρσιο τείχος που αποκόπτει την πρόσβαση στην πλαγιά και στην κορυφή του λόφου. Στον Ποταμό έχουμε να κάνουμε με τρεις πύργους που σχηματίζουν εσωτερικό περίβολο περιβαλλόμενο από ευρύτερο εξωτερικό (visitevros, 2010).

Οι Πύργοι της Σαμοθράκης (Γκατιλούτζι)

Στα σημαντικότερα παραδείγματα υστεροβυζαντινής φρουριακής αρχιτεκτονικής του ελλαδικού χώρου συμπεριλαμβάνονται οι πύργοι και οι οχυρώσεις της Σαμοθράκης. Στο ακρωτήριο, εκεί που εκβάλλει ο Φονιάς βρίσκεται μεμονωμένος πύργος της εποχής των Παλαιολόγων. Δυτικά της Χώρας, στην κορυφή του απόκρημνου και δεσπόζοντος της περιοχής βραχώδους λόφου σώζονται τμήματα οχύρωσης. Η θέση αυτή πρέπει να τειχίστηκε στα τέλη του 10ου αιώνα όταν οι κάτοικοι αποσύρθηκαν από την Παλαιόπολη προς το εσωτερικό προκειμένου να αποφύγουν τις πειρατικές επιδρομές.

Οι Γκατιλούτζι δεν οχύρωσαν μόνο την Χώρα. Στην Παλαιόπολη πάνω στον επιβλητικό βραχώδη λόφο, κοντά στο λιμάνι ίδρυσαν φρουριακό συγκρότημα που αποτελείται από τρεις πύργους. Για την ίδρυσή τους χρησιμοποιήθηκε αρχαίο δομικό υλικό άφθονο στη γύρω περιοχή (visitevros, 2010).

Το Ιερό των Μεγάλων Θεών στη Σαμοθράκη

Το Ιερό ήταν αφιερωμένο στην λατρεία και την τέλεση των Μυστηρίων των Μεγάλων Θεών που ακτινοβόλησαν στη διάρκεια της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού, δυτικά της αρχαίας πόλης. Η πιο παλιά θρησκευτική δραστηριότητα τοποθετείται στον 7ο αιώνα π.Χ., ενώ οι μόνιμες κατασκευές χρονολογούνται από το πρώτο μισό του 4ου αιώνα π.Χ. και κυρίως στον 3ο αιώνα π.Χ. Το Ιερό ήταν αφιερωμένο στην λατρεία και την τέλεση των Μυστηρίων των Μεγάλων Θεών που ακτινοβόλησαν στη διάρκεια της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας. Οι θεοί αυτοί που αναφέρονται με το όνομα Κάβειροι παραμένουν ακόμη αινιγματικοί και άγνωστοι (visitevnos, 2010).

Τα σημαντικότερα μνημεία και αρχιτεκτονικά σύνολα του αρχαιολογικού χώρου είναι:

- Το «Τέμενος».
- Το Ιερό
- Η Θόλος της Αρσινόης.
- Το Πρόπυλο του Πτολεμαίου Β΄
- Η Στοά
- Το Ανάκτορο
- Ο Ιερός Κύκλος
- Το Μνημείο της Νίκης

Η Σπηλιά του Κύκλωπα στη Μάκρη

Ο χώρος αποκαλύφθηκε κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η 10΄ ΕΠΚΑ άρχισε ανασκαφές το 1988 που συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Αποκαλύφθηκε ο νεολιθικός οικισμός που είναι από τους σημαντικότερους της Βαλκανικής και έγινε φανερό ότι ο αρχαίος οικισμός δεν είναι η πόλη Ζώνη αλλά εμπορικός σταθμός (visitevnos, 2010).

Ο Μεγαλιθικός Τάφος στη Ρούσσα

Κατασκευασμένος από πέντε μεγάλες πλάκες και το χαρακτηριστικό για τα dolmen άνοιγμα στη μια στενή πλευρά του. Στους τάφους αυτούς τοποθετούσαν μεγάλα αγγεία που περιείχαν την τέφρα του νεκρού ή απευθείας τα υπολείμματα της καύσης μαζί με τα κτερίσματα (visitevros, 2010).

Ο υπόγειος χτιστός τάφος του Ελαφοχωρίου

Από τυχαία ανασκαφή σε τούμπα, βρέθηκε ο πρώτος υπόγειος Θρακικός τάφος, από τα πρώιμα Ελληνιστικά χρόνια. κατατάσσεται σε οικογενειακό τάφο, ανάλογο των Μακεδονικών. Από την κατασκευή του (δρόμος, προθάλαμος και κυρίως θάλαμος), κατατάσσεται σε οικογενειακό τάφο, ανάλογο των Μακεδονικών. Είναι χτισμένος με λαξευμένους γωνιόλιθους από το λατομείο πωρόλιθου Μεταξάδων. Ο διάδρομος έχει διαστάσεις 2,70 x 1,24 μ., ο προθάλαμος 1,20 x 1,10 x 1,02 μ. Ο θάλαμος είναι στεγασμένος με σαμαρωτή στέγη 2,55 x 2,40 μ., με ημικυκλική καμάρα. Οι είσοδοι έχουν μονολιθικές και στο βάθος του νεκρικού θαλάμου, υπάρχει κιβωτιόσχημη κλίνη και στο δάπεδο, κιβωτιόσχημος τάφος (visitevros, 2010).

Αρχαιολογικός χώρος Χάνα – Τραϊανούπολη

Τα ερείπια μιας σημαντικής ρωμαϊκής πόλης, της Τραϊανούπολης, βρίσκονται δεκατέσσερα χλμ. ανατολικά της Αλεξανδρούπολης και νότια της κοινότητας Λουτρού. Ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Μάρκο Ούλπιο Τραϊανό (98-117 μ.Χ.) πάνω στον άξονα της περιφημής Εγνατίας Οδού, υπολείμματα της οποίας μπορεί ο επισκέπτης να δει δεξιά του δρόμου Λουτρού – Μοναστηρακίου, και αποτέλεσε το νέο αστικό κέντρο της παρηκμασμένης Σαμοθρακικής Περαίας.

Πιθανώς η θέση επιλέχθηκε λόγω των ιαματικών πηγών της, που λειτουργούν μέχρι σήμερα. Οι Ρωμαίοι διατήρησαν τους ελληνικούς θεσμούς πολιτικής οργάνωσης. Σύμφωνα με επιγραφικές και νομισματικές μαρτυρίες γνωρίζουμε την ύπαρξη ιεράς συγκλήτου, δήμων και φυλών. Από πολύ νωρίς, ήδη από τον 2ο μ.Χ. αι., εμφανίζεται χριστιανική κοινότητα. Μάλιστα στα 161 μ.Χ. μαρτύρησε στην Τραϊανούπολη η Αγία

Γλυκερία, γιατί αρνήθηκε να προσκυνήσει στο Δία. Από το 4ο μ.Χ. αι. γίνεται έδρα μητρόπολης. Ερημώθηκε, μετά από πολλές καταστροφές, στο διάστημα 1343-1347. Το τείχος της πόλης, για το οποίο ο Προκόπιος μας πληροφορεί ότι επισκευάστηκε στα χρόνια του Ιουστινιανού (6ος μ.Χ. αι.), δυστυχώς σώθηκε μόνο αποσπασματικά και σε κακή κατάσταση (visiteiros, 2010).

Το πιο αξιόλογο οικοδόμημα είναι η Χάνα, ένα καμαρόστεγο ορθογώνιο κτίριο του δεύτερου μισού του 4ου αι., που χρησιμοποιήθηκε ως ξενώνας. Σήμερα εκεί φυλάσσεται η Αρχαιολογική Σχολή Τραϊανούπολης. Πίσω από την “Χάνα” βρίσκονται λουτρώνες από την εποχή της Τουρκοκρατίας (16ος αι.). Ακόμη σώζονται ερείπια εκκλησίας και στο λόφο του Αγίου Γεωργίου, πιθανή ακρόπολη του ρωμαϊκού οικισμού, ερείπια του μουσουλμανικού τεκέ του Ισικλάρ που περιγράφηκε το 1668 από τον Τούρκο περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπί.

Πρόσφατα ανασκάφτηκε ταφικός τύμβος του 1ου μ.Χ. αι. στην περιφέρεια της Τραϊανούπολης με πλούσια κτερίσματα, τα οποία εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κομοτηνής. Στο ίδιο Μουσείο παρουσιάζονται από τον αρχαιολογικό χώρο ένα ηλιακό ρολόι, αφιερωμένο στις Εννέα Μούσες, και δύο μαρμάρινες ανάγλυφες εικόνες του 11ου-12ου αι., στρατιωτικού και νέου αγίου αντίστοιχα (visiteiros, 2010).

Μεγάλο Τέμενος Διδυμοτείχου

Μεγάλων διαστάσεων τετράγωνο οικοδόμημα από καλολαξευμένες πέτρες και ιστορική είσοδο στη δυτική πλευρά. Αντί κτιστών θόλων έχει πυραμιδοειδή στέγη από φύλλα μολύβδου πάνω σε ξύλινο σκελετό, που στηρίζεται σε τέσσερις χτίστες κολόνες. Το τέμενος ιδρύθηκε επί Μωάμεθ Α' (1413-1421) κοντά στην οδό Τραϊανουπόλεως - Αδριανουπόλεως. Έχουν αντικατασταθεί τα φύλλα της στέγης, έχει αλλαχτεί το πέτωμα και έχει υποστυλωθεί ο φέρων οργανισμός εσωτερικά με μεταλλικό πύργο. Επίσης έχουν καθαριστεί οι τοιχογραφίες. Σήμερα χρησιμοποιείται ως χώρος φύλαξης αρχαιολογικών ευρημάτων από την περιοχή του Διδυμοτείχου (visiteiros, 2010).

Αρχαιολογικός χώρος στη Μεσημβρία-Ζώνη

Η Μεσημβρία - Ζώνη είναι μία από τις αποικίες της Σαμοθράκης που ιδρύθηκαν στα ΝΑ παράλια της Θράκης, ανάμεσα στη Μαρώνεια και την Αλεξανδρούπολη, στα τέλη του 7ου αιώνα π.Χ. (visitevros, 2010). Αποικία της Σαμοθράκης του 7ου αιώνας, η οποία απόλαυσε βίο 13 αιώνων (έως και τον 6ο αιώνα μ.Χ.). Αναφέρεται και από τον Ηρόδοτο ως ο δυτικότερος οικισμός της Σαμοθρακικής Περαίας. Όταν ανακαλύφθηκε, ταυτίστηκε αρχικά με την αρχαία πόλη της Μεσημβρίας αλλά με τις ανακαλύψεις των τελευταίων χρόνων (μεγάλος αριθμός χάλκινων νομισμάτων που φέρουν τον Θεό Απόλλωνα και διάφορα σύμβολά του, καθώς και η ανακάλυψη του Ναού του) εξακριβώθηκε πλήρως το ότι όντως πρόκειται για την αρχαία πόλη Ζώνη, της οποίας προστάτης ήταν ο Θεός Απόλλων.

Πιθανολογείται ότι η Μεσημβρία ήταν ο παλαιότερος θρακικός οικισμός της εποχής του σιδήρου, που έστεκε στην ίδια θέση. Η αρχαία πόλη της Ζώνης περιβαλλόταν από τείχος με αμυντικούς πύργους που ξεκινούσε από το ύψωμα της ακροπόλεως και έφτανε μέχρι την θάλασσα, στο δε εσωτερικό έχουν ανακαλυφθεί οικίες, εργαστήρια, καταστήματα, δρόμοι καθώς και δύο Ιερά (της Θεάς Δήμητρας και του Θεού Απόλλωνος). Έχουν βρεθεί και αξιόλογα κινητά ευρήματα, όπως λ.χ. ένα άγαλμα Κούρου του 6ου αιώνας, παναθηναϊκός αμφορέας του 5ου αιώνας, μαρμάρινο άγαλμα εφήβου Ελληνιστικής εποχής, αττικά ερυθρόμορφα αγγεία, ειδώλια, κοσμήματα και επιτύμβιες στήλες του 4ου αιώνας. Εντυπωσιακή είναι η ανακάλυψη οξυπύθμενων αμφορέων, τοποθετημένων σε σειρά ανάποδα κάτω από δάπεδο ενός κτίσματος, προφανώς για ευφυή υγραμόνωση (hellenismos.ysee, 2010).

2.2.1.2 Μουσεία και άλλοι πολιτισμικοί πόροι

Μουσείο μετάξης στο Σουφλί

Το Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί παρουσιάζει μια σειρά από εκθέματα γύρω από την παραγωγή του μεταξιού. Στεγάζεται στο Αρχοντικό Κουρτίδη, το οποίο κτίστηκε το 1883 από ντόπιους τεχνίτες και αποτελεί αξιόλογο δείγμα αστικής αρχιτεκτονικής της

περιοχής. Το Αρχοντικό, όπου έζησε ο γιατρός Κωνσταντίνος Κουρτίδης (1870-1944), δωρήθηκε από την κόρη του, Μαρία Κουρτίδη-Πάστρα, για να γίνει Μουσείο Μετάξης.

Το Μουσείο Μετάξης παρουσιάζει όλες τις φάσεις και τα στάδια της προβιομηχανικής σηροτροφίας και της μεταξουργίας: από την εκκόλαψη του μεταξόσπορου και την εκτροφή του μεταξοσκώληκα με φύλλα μουριάς (σηροτροφία) έως την ύφανση της μεταξωτής φούσκας (του κουκουλιού), το «ξετύλιγμα» του πολύτιμου νήματος και την επεξεργασία του μεταξιού (μεταξουργία). Παράλληλα, προβάλλεται το κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο που ανέδειξε την περιοχή ως σημαντικό μεταξοπαραγωγικό κέντρο της Ελλάδας, από τα τέλη του 19ου μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα (agrotravel, 2010). Σύντομα κείμενα, αυθεντικά αντικείμενα, αρχειακές και σύγχρονες φωτογραφίες, ντοκιμαντέρ και πολυμέσα εισάγουν τον επισκέπτη στην ιστορία του μεταξιού (ισόγειο), στη σηροτροφία, τη διαδικασία εκτροφής των μεταξοσκωλήκων, και στην επεξεργασία του μεταξιού (1ος όροφος), προβάλλοντας, παράλληλα, το μόχθο των ανθρώπων που συνέδεσαν τη ζωή τους με αυτή την απαιτητική καλλιέργεια.

Στα σχολεία που προτίθενται να επισκεφτούν το Μουσείο, διανέμεται, κατόπιν αίτησής τους στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, δωρεάν ο εκπαιδευτικός φάκελος του Μουσείου, με σκοπό την καλύτερη προετοιμασία των εκπαιδευτικών και των μαθητών (agrotravel, 2010).

Εθνολογικό μουσείο Θράκης στην Αλεξανδρούπολη

Σκοπός του μουσείου είναι να διαφυλάξει και να προβάλλει τη θρακική παράδοση, να προωθήσει τον πολιτισμό της περιοχής και να παρουσιάσει την αισθητική της περιοχής ως σύνολο με ιδιαίτερη ταυτότητα. Η συλλογή του περιλαμβάνει πάνω από δύομισι χιλιάδες αντικείμενα τα παλιότερα εκ των οποίων έχουν ηλικία πάνω από 320 χρόνων ενώ τα πιο πρόσφατα φτάνουν στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Πρόκειται για στολές, παραδοσιακά γεωργικά εργαλεία, πολύτιμα εκθέματα γύρω από τη μαγειρική και τη ζαχαροπλαστική, λατρευτικά είδη αλλά και προβιομηχανικές εγκαταστάσεις ενός βαφείου κι ενός σουσαμοτριβείου (agrotravel, 2010).

Τα εκθέματα παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά, αφήνοντας έτσι στον επισκέπτη να διακρίνει την πρόοδο που συντελέστηκε αλλά και το πώς διαμορφωνόταν ανά εποχή ο καθημερινός τρόπος ζωής μέσα από τα επαγγέλματα, τις παραδόσεις, τη διατροφή και τις λοιπές ασχολίες των Θρακών. Στη βάση δεδομένων του μουσείου υπάρχουν χρήσιμες πληροφορίες για τη μετακίνηση των πληθυσμών που συντελέστηκε στην ευρύτερη περιοχή από το 1922 και εξής. Το μουσείο έχει και εκδοτικό έργο να παρουσιάσει (agrottravel, 2010).

Λαογραφικό Μουσείο Σαμοθράκης

Διαθέτει διάφορα αντικείμενα που συνθέτουν την πολιτιστική κληρονομιά του νησιού. Ο επισκέπτης στο ισόγειο του κτιρίου μπορεί να δει διάφορα αντικείμενα εκτεθειμένα όπως τα σύνεργα του «Κεχαγιά» (όπως λέγεται ο κτηνοτρόφος στη Σαμοθράκη), γεωργικά εργαλεία, διάφορα εργαλεία για την επεξεργασία της κλωστής και ο παραδοσιακός αργαλειός με όλα του τα εξαρτήματα. Ανεβαίνοντας στον πρώτο όροφο του Λαογραφικού Μουσείου μπορεί να δει κανείς την αναπαράσταση ενός Σαμοθρακίτικου νοικοκυριού, με ανάμεικτα στοιχεία (λαϊκά και αστικά). Μονόχωρο δωμάτιο το οποίο φιλοξενεί την κουζίνα, το καθιστικό και την κρεβατοκάμαρα.

Δεσπόζουσα θέση έχει η ξύλινη «μεσάνδρα» των αρχών του 20ου αι. εντοιχισμένη ντουλάπα που συναντούσες σε όλα τα σαμοθρακίτικα σπίτια. Τους τοίχους στολίζουν «μαρχαμάδες» (μεταξωτές και βαμβακερές υφαντές πετσέτες) και πλούσιο φωτογραφικό υλικό (agrottravel, 2010). Ο επισκέπτης μπορεί επίσης να δει: Την «γωνιά» (κουζίνα) με το τζάκι, το σοφρά και όλα εκείνα που χρειάζεται μια νοικοκυρά για την προετοιμασία του φαγητού. Το καθιστικό με τον ξύλινο καναπέ και το τραπεζάκι (έπιπλα που συναντούσε κανείς μόνο σε σπίτια εύπορων οικογενειών). Το σιδερένιο κρεβάτι του 1929 που είναι σκεπασμένο με ολομέταξη κουβέρτα. Τα πανέμορφα σεντούκια και διακοσμητικά πιάτα που είχαν έρθει στο νησί τα περισσότερα από τα παράλια της Μ.Ασίας. Πλούσια επίσης είναι και η συλλογή υφαντών με τα ολόμαλλα κιλίμια, τα βαμβακερά στρωσίδια, τα βαμβακομέταξα και μεταξωτά των οποίων η πρώτη ύλη

επεξεργαζόταν στη Σαμοθράκη. Και τέλος το ξυλόγλυπτο εικονοστάσι των αρχών του 20ου αι. με σπάνιες εικόνες του περασμένου αιώνα που προέρχονται από τις εκκλησίες του νησιού. Το εικονοστάσι με την κρεμαστή καντήλα και την στεφανοθήκη δεν έλειπε από κανένα σαμοθρακίτικο σπίτι.

Στο Λαογραφικό μουσείο υπάρχουν επίσης και οι τοπικές φορεσιές. Η ανδρική φορεσιά αποτελείται από τα τσιρβούλια (παπούτσια), το καλτσούν, τη βράκα, το Ζναρ, το παμισιού, το Γιλέκι, τον Αμπά (σακκάκι) και το σκούφο. Η γυναικεία φορεσιά είναι πολύ απλή αλλά όμορφη. Γαλάζια ή κόκκινη ή πράσινη απλή φούστα με ζώνη όπου φαντάζουν οι γνωστές ασημένιες φουσκωτές πόρπες. Στο κεφάλι φοράνε ένα απλό άσπρο μαντήλι σαν πέπλο που πέφτει στη ράχη και στους ώμους πάνω από τα μακρὰ μαλλιά (agrotavel, 2010).

Αρχαιολογικό Μουσείο Σαμοθράκης

Το αρχαιολογικό μουσείο βρίσκεται στην Παλαιάπολη και στεγάζει τοπικά ευρήματα. Ο χώρος του μουσείου περιλαμβάνει ευρήματα κυρίως από την ανασκαφή στο Ιερό των Μεγάλων Θεών και διαρθρώνεται σε τέσσερις αίθουσες.

Στην κεντρική αίθουσα βρίσκονται αρχιτεκτονικές αποκαταστάσεις από τα κυριότερα κτίρια του ιερού, όπως ο θριγκός της Αυλής του Βωμού του Ιερού και του Θόλου της Αρσινόης Β', που την κοσμούν ταύροι και μαργαρίτες. Επίσης τμήματα της ανωδομής της Αίθουσας των Αναθημάτων, μαρμάρινη επιγραφή που απαγόρευε την είσοδο των αμύητων στο άδυτο του Ανακτόρου (Αμύητον μη εισιέναι).

Στη δεύτερη αίθουσα υπάρχουν τμήματα της ανάγλυφης μαρμάρινης ζωφόρου του Πρόπουλου του Τεμένους γύρω στο 340 π.Χ. με τις χορεύτριες, οι οποίες σύμφωνα με τον Ciriaco d'Ancona ήταν Μούσες, η προτομή του μάντη Τειρεσία, ολόσωμη αλλά ακέφαλη μορφή ίσως της Περσεφόνης κ.α. (agrotavel, 2010).

Μπαίνοντας στην τρίτη αίθουσα ο επισκέπτης βλέπει ένα πάγκο με μαρμάρινα στηρίγματα τα οποία προέρχονται από την Ιερή Οικία. Στο βάθος στέκεται συγκολλημένο ένα ακέφαλο άγαλμα της Νίκης, πίσω γωνιακό ακρωτήριο του Ιερού.

Ήταν αφιέρωμα του Δημητρίου του Πολιορκητή μετά την νίκη του στη Κύπρο και είχε τοποθετηθεί πάνω στη πλώρη ενός πλοίου με ανοιχτά φτερά σαλπίζοντας ορμητικά τη νίκη. Είναι φτιαγμένη από πάριο μάρμαρο και έχει ύψος 2,75 μ. Στις προθήκες εκτίθενται μεταλλικά αντικείμενα ξεχωρίζει μια περσική καρφίτσα σε μορφή λιονταριού.

Στην τέταρτη αίθουσα εκτίθενται ευρήματα από τις Νεκροπόλεις και ένα εκμαγείο της Νίκης της Σαμοθράκης, η οποία σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου. Επίσης στην αίθουσα αυτή σε προθήκη βρίσκονται τα περισσότερα από τα πολύτιμα κοσμήματα και ασημένια νομίσματα που έδωσε η ανασκαφή των Νεκροπόλεων και περιλαμβάνει ασημένια και χρυσά σκουλαρίκια, πόρπες, δαχτυλίδια, χρυσό περιδέραιο, χρυσά στεφάνια κ.ά. που χρονολογούνται από το τέλος του 6ου αι. π.Χ. μέχρι την εποχή του Αυγούστου (agrotravel, 2010).

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στην Αλεξανδρούπολη

Σε απόσταση 2 χλμ περίπου ανατολικά από το κέντρο της Αλεξανδρούπολης, στον Πλατανότοπο, βρίσκεται το μουσείο Φυσικής Ιστορίας. Σε ένα άρτια εξοπλισμένο κτίριο, εναρμονισμένο πλήρως με το περιβάλλον, το μουσείο έχει σκοπό να αναδείξει την βιοποικιλότητα σε όλα τα επίπεδα, όπως γενετικής, οικοσυστημάτων, γεωλογίας, διαφόρων ειδών της περιοχής του Έβρου και των οικολογικών και γεωφυσικών ιδιαιτεροτήτων της.

Οι σύγχρονες εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός, όπως τα πολυμέσα, η τεράστια τράπεζα πληροφοριών, τα πολυθεάματα και οι δραστικοί τρόποι παρουσίασης των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος, βοηθούν τον κάθε επισκέπτη να κατανοήσει τη σπουδαιότητα του φυσικού πλούτου. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αλεξανδρούπολης, μέσω του εκθεσιακού χώρου και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που εκπονεί, συμβάλλει στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και αναψυχή των επισκεπτών (agrotravel, 2010).

Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο της Ορεστιάδας

Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο της Νέας Ορεστιάδας ανήκει στο Μορφωτικό Σύλλογο "Μουσείο Λαογραφίας και Ιστορίας Τέχνης Ορεστιάδας και Περιφέρειας" και ιδρύθηκε το 1974.

Το Μουσείο περιλαμβάνει στους εκθεσιακούς του χώρους τις παρακάτω ενότητες:

- ✓ Πρόσφατη ιστορία της περιοχής, με απόσπασμα από τη συνθήκη της Λοζάνης του 1922, σύμφωνα με την οποία έγινε ο ξεριζωμός των Ελλήνων χριστιανών, κατοίκων της Ανατολικής Θράκης. Η ενότητα αυτή αναφέρεται στη μετακίνηση του πληθυσμού με βαγόνια και βοϊδάμαξα φορτωμένα με τη γεωργική σοδειά, σκεύη του νοικοκυριού, γεωργικά εργαλεία, στρωσίδια, εικονίσματα και προπαντός φορτωμένα με αναμνήσεις και πίκρες του ξεριζωμού, και καταλήγει στην ίδρυση της νέας πατρίδας, της Νέας Ορεστιάδας (agrotavel,2010).
- ✓ Διάφορα γεωργικά εργαλεία, όπου με σχετικές εικονογραφήσεις φαίνεται ο τρόπος χρήσης αυτών.
- ✓ Εργαλεία του σιδερά, του τσαγκάρη και άλλων επαγγελματιών που εγκαταστάθηκαν στη Νέα Ορεστιάδα. Επίσης, αργαλειός, σαΐτες, λανάρια, ρόκες, αδράχτια, ηλακάτη, ανέμη ροδάκι, και γενικά όλα εκείνα τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία του βαμβακιού, του μαλλιού και για την υφαντική.
- ✓ Διάφορες γυναικείες και ανδρικές φορεσιές σε χρώματα της φύσης, στολισμένες με κεντήματα. Δεν λείπουν και οι αστικές φορεσιές της Αδριανούπολης (Ανατολική Θράκη).
- ✓ Διάφορα μαγειρικά σκεύη, μεταλλικά και ξύλινα.
- ✓ Στρωμένο θρακικό παραδοσιακό δωμάτιο για την φιλοξενία των επισκεπτών, το "καλό δωμάτιο", όπως λεγόταν. Όλα τα υλικά αυτού του δωματίου είναι φερμένα από την Αδριανούπολη και την Παλαιά Ορεστιάδα (Κάραγατς).
- ✓ Εκκλησιαστικά ιερά σκεύη, φερμένα από την εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων της Παλαιάς Ορεστιάδας (Κάραγατς), από όπου κατάγονταν οι περισσότεροι πρώτοι κάτοικοι της Νέας Ορεστιάδας.

- ✓ Διάφορα παραδοσιακά μουσικά όργανα της περιοχής (φλογέρες, καβάλο, άσκαυλο, σείστρο, κλαρίνο, ούτι) (agrotavel, 2010).

Λαογραφικό-Ιστορικό Μουσείο Φερρών

Σε ένα ιδιόκτητο χώρο 80 τ.μ., φυλάσσεται και διασώζεται η μνήμη και η ιστορική κληρονομιά της περιοχής των Φερρών. Το Λαογραφικό- Ιστορικό Μουσείο Φερρών ιδρύθηκε το 1996 από τον κ. Νικόλαο Γκότση, όπου χάρη της πρωτοβουλίας του δημιουργήθηκε ένας δυνατός συνδυασμός κρίκος που συνδέει το χθες με το σήμερα. Γεωργικά εργαλεία, παλαιά αντικείμενα οικιακής χρήσης, τοπικές παραδοσιακές φορεσιές, συγκεντρωμένα όλα μαζί, ταξιδεύουν τον επισκέπτη στο ιστορικό παρελθόν της περιοχής (agrotavel, 2010).

Λαογραφικό Μουσείο Νέας Βύσσας

Μια βόλτα στο Λαογραφικό Μουσείο της Νέας Βύσσας, δίνει την ευκαιρία για ένα ταξίδι στο παρελθόν της. Οι παλιοί δάσκαλοι της κωμόπολης, ήταν οι πρώτοι που συγκέντρωσαν τα παλιά αντικείμενα και τα φορέματα που είχαν αρχίσει να αποσύρονται στο παρασκήνιο της αγρηστίας. Βρήκαν εδώ καταφύγιο οι καπνισμένες εικόνες από τα εικονοστάσια, τα σπιτικά σκεύη και τα εργόχειρα και οι αρχοντικές γυναικείες στολές και με την έκθεσή τους διηγούνται στους επισκέπτες τις αναμνήσεις των παλιών ημερών.

Οι στολές ιδιαίτερα της Βυσιώτισσας, είναι πραγματικά εντυπωσιακές. Από φίνο μετάξι οι γιορταστικές, υφαντές οι καθημερινές, όλες φαρδιές από τη μέση και κάτω, με άφθονα μεσοφόρια από μέσα. Με τέσσερα οι φτωχότερες και μέχρι εννιά οι πλουσιότερες που συγκρατούνται στη μέση με συρμάτινο στεφάνι. Γι' αυτό και η Νέα Βύσσα, χαρακτηρίστηκε από παλιά και "πατρίδα του ελληνικού κρινολίνου" (agrotavel, 2010).

Δημοτική Πινακοθήκη Δ. Ναλμπάντη - Διδυμότειχο

Πρόκειται για μία μοναδική συλλογή, δωρεά του προσφάτως τιμημένου από τον Ο.Η.Ε. Διδυμοτειχίτη ζωγράφου ο οποίος με το «μαγικό ρεαλισμό» του εισάγει με έναν ιδανικό τρόπο τον επισκέπτη στο Ιστορικό Διδυμότειχο, αλλά και συνδέει το παρελθόν με το

παρόν. Παράλληλα μπορεί ο επισκέπτης να γνωρίσει και τις άλλες δημιουργικές πλευρές του ζωγράφου σε ένα διώροφο κτίριο του μεσοπολέμου που υποδειγματικά αποκατάστησε ο Δήμος και με μοναδικό τρόπο τοιχογράφησε ο ίδιος ο ζωγράφος (visitevros, 2010).

Ζαρίφειος Παιδαγωγική Ακαδημία Αλεξανδρούπολης

Η Ζαρίφειος Παιδαγωγική Ακαδημία με το νεοκλασικό της κτίριο, καλύπτει την δυτική πλευρά του πάρκου Εθνικής Ανεξαρτησίας. Για περισσότερο από μισόν αιώνα (1923-1947), ήταν το μοναδικό ανώτερο πνευματικό ίδρυμα σε όλη τη Δυτική Θράκη.

Με το προσωπικό και τους σπουδαστές της ασκούσε την πολιτιστική της επίδραση στην πόλη της Αλεξανδρούπολης και έβγαλε χιλιάδες δασκάλους που σκόρπισαν τα φώτα της μάθησης σε όλη τη Βόρεια Ελλάδα. Ευεργετήθηκε από δωρεές της οικογένειας του εθνικού ευεργέτη Ζαρίφη και πήρε το όνομά τους. Η μορφή του Γεωργίου Ζαρίφη σε μαρμάρινη προτομή έργο του γλύπτη Περαντινού, βρίσκεται στον κήπο του κτιρίου που τώρα στεγάζει τα πρότυπα σχολεία της Παιδαγωγικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Ο Φάρος της Αλεξανδρούπολης

Εκείνο που χαρακτηρίζει την πόλη, είναι η παραλιακή λεωφόρος, με τη σιλουέτα του φάρου να φαίνεται από παντού. Κατασκευάστηκε από την Γαλλική Εταιρία Φάρων και Φανών και πρωτολειτούργησε την 1η Ιουνίου του 1880. Με ύψος από την επιφάνεια της θάλασσας 27 μ., στέλνει τη φωτεινή του δέσμη σε απόσταση μέχρι 27 ναυτικά μίλια και οδηγεί το καράβι με ασφαλή τρόπο στο λιμάνι.

Όταν στη δεκαετία του 1850 άρχισε να δημιουργείται ένας λιμενίσκος στον ίδιο χώρο που είναι το σημερινό λιμάνι της Αλεξανδρούπολης φάνηκε η ανάγκη εγκατάστασης κι ενός φάρου που θα διευκόλυνε τους ντόπιους ναυτικούς αλλά και τους ναυτιλλόμενους από και προς τον Ελλήσποντο. Έτσι, δυτικά του λιμανιού, κτίστηκε ένας κυλινδρικός

πύργος με φαρδιά βάση, από αρμολογημένη πέτρα, στην κορυφή του οποίου τοποθετήθηκε φάρος, δηλαδή πυρσός που χρησιμεύει στην ακτοπλοΐα και πελαγοδρομία. Το κτίριο του φάρου έχει ύψος 18 μέτρα από το έδαφος και 27 μέτρα (εστιακό ύψος) από τη μέση στάθμη θαλάσσης. Το στίγμα του είναι 40ο 50' 07'' Βόρειο, 25ο 52' 05'' Ανατολικό (visiteiros, 2010).

Χαρακτηριστικό του φάρου είναι τρεις λευκές αναλαμπές κάθε 15 δευτερόλεπτα ($0,38 + 2,12 + 0,38 + 2,12 + 0,38 + 9,62 = 15\delta$). Έχει φωτιστική φωτοβολία 24 ναυτικών μιλίων και με ιδανικές καιρικές συνθήκες είναι ορατότητα από απόσταση 24 ναυτικών μιλίων (44χλμ περίπου). Λειτουργεί υπό την άμεση επιτήρηση προσωπικού της Υπηρεσίας Φάρων και είναι ένας από τους λίγους επιτηρούμενους φάρους που υπάρχουν σήμερα. Είναι το Ναυτικό σύμβολο της Αλεξανδρούπολης. Στα πλαίσια του εορτασμού της Ναυτικής Εβδομάδας 1994 από το Σύλλογο Αρχαιοφίλων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς Ν. Έβρου τοποθετήθηκε στην είσοδό του μαρμάρινη πλάκα με το ιστορικό του.

Λαογραφικό - Ιστορικό μουσείο Σουφλίου

Στεγάζεται στο αρχοντικό Μπρίκα, που έχει αναγερθεί γύρω στο 1890. Εκτός από κατοικία του ιδιοκτήτη, χρησίμευε για εκτροφή μεταξοσκωλήκων, αποθήκη ξηρών κουκουλιών και παραγωγή μεταξόσπορου. Προς το παρόν, λειτουργεί μόνο το λαογραφικό τμήμα. Σ' αυτό εκτίθενται αγροτικά εργαλεία, σπιτικά έπιπλα και σκεύη που ήταν οι αχώριστοι σύντροφοι των παλιών Σουφλιωτών, στολίδια και κοσμήματα και στολές αντρικές και γυναικείες. Ιδιαίτερα οι γυναικείες στολές των αρχών του 20ου αιώνα, δείχνουν το μέγεθος της ευημερίας του Σουφλίου και της καλαισθησίας των κατοίκων του (visiteiros, 2010).

Λαογραφική συλλογή Νίκου Γκότση - Δήμος Φερρών

Είναι ένας συλλεκτικός πλούτος από αντικείμενα και γραπτά στοιχεία που αφορούν την μέχρι πριν λίγα χρόνια ζωή των κατοίκων του Έβρου και των προσφύγων από την Ανατολική Θράκη. Περισσότερα από 1700 αντικείμενα εκτίθενται σε ειδική αίθουσα και στην αυλή του σπιτιού του πρώην αστυνομικού Νίκου Γκότση. Υπάρχουν οι γωνιές των

επαγγελμάτων: του πεταλωτή, του τσαγκάρη, του σιδερά, του καροποιού, του χασάπη, του μαραγκού, του κουρέα, της υφάντρας.

Σε ειδική προθήκη, εκτίθενται αντικείμενα από την Ίμβρο, ενώ οι γυναικείες στολές από χωριά του Έβρου δίνουν ξεχωριστή νότα με τα χαρούμενα χρώματά τους. Υπάρχει επίσης πού μεγάλος αριθμός κουδουνιών από τα κυπροκούδουνα των τράγων, μέχρι τα κουδουνάκια των προβάτων. Τα έπιπλα και σκεύη του παλιού νοικοκυριού, έχουν μια νότα νοσταλγίας. Διάφορα μαγειρικά σκεύη, κασέλες, σκαμνιά, σίδερα, σάτσια για λαγκίτες που ήταν οι κρέπες των παλιότερων, νερόμυλοι σε μεγάλη ποικιλία, πέτρινα γουδιά, κουπιά, σαμάρια και σέλλες. Η συλλογή είναι εμπλουτισμένη και με αρχαιακό υλικό όπως, φωτογραφίες, δημόσια έγγραφα και σχολικά έγγραφα που αναφέρονται στους παλιού κατοίκους των Φερρών που ήρθαν από την Ανατολική Θράκη (visitevros, 2010).

Λαογραφικό Μουσείο Διδυμοτείχου

Σε ένα από τα πιο όμορφα παραδοσιακά κτίρια της περιοχής εγκαταστάθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 80 η πλουσιότετη συλλογή του τοπικού συλλόγου του Λαογραφικού Μουσείου Διδυμοτείχου. Η έκθεση με το μεγάλο πλούτο των εκθεμάτων της αντανακλά το πολυδιάστατο και πολύμορφο του τοπικού πολιτισμού. Πάνω από χίλια εκθέματα αναπτύσσονται σε τέσσερις ορόφους και καλύπτουν κάθε πλευρά του υλικού βίου του παραδοσιακού Διδυμοτείχου και της περιοχής του (visitevros, 2010).

Μεταξουργείο Τζίβρε Σουφλίου

Η παραγωγή των κουκουλιών και ειδικά η επεξεργασία τους εξελίσσονται γρήγορα με την άφιξη νέων τεχνικών. Στις αρχές του 20ου αιώνα χτίζονται οργανωμένες μονάδες - εργοστάσια, που απασχολούν αρκετές εργάτριες και εργάτες. Το βασικότερο βιομηχανικό συγκρότημα της πόλης αποτελούσε το μεταξουργείο της οικογένειας Τζίβρε που χτίστηκε από τον Ιταλό Cegiano το 1910. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις του εργοστασίου αναπτύσσονται σε ένα οικόπεδο 10.500 τ.μ.

Αποτελείται από 13 κτίσματα, από τα οποία τα σημαντικότερα είναι η τριώροφη αποθήκη κουκουλιών, συνολικού εμβαδού 469 τ.μ. και όγκου 5.900 κ.μ., με ξύλινα κρεβάτια σ' όλο το ύψος της, συνολικής επιφάνειας 2.915 τ.μ. Περιλαμβάνει επίσης το ξηραντήριο (δηλαδή το χώρο απόπνιξης των κουκουλιών σε ειδικούς φούρνους), το υφαντήριο, με 24 υφαντικούς ιστούς και κλωστήριο, και το μεταξουργείο - αναπνηστήριο, εμβαδού 500 τ.μ. με 94 αναπνηστικές λεκάνες. Το συγκρότημα αγοράστηκε από τον Δήμο Σουφλίου και σχεδιάζεται να αναστηλωθεί σε τεχνολογικό Μουσείο και πολύκεντρο (visitevros, 2010).

Το Κουκουλόσπιτο Καλέση Σουφλίου

Από τα πιο χαρακτηριστικά και ιδιόμορφα κτίσματα του Σουφλίου, που επιβάλλονται με τον όγκο τους στο χώρο, είναι τα "μπιτζικλίκια" (κουκουλόσπιτα), που εξυπηρετούσαν αποκλειστικά τις ανάγκες της σηροτροφίας. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα είναι το "μπιτζικλίκι" του Καλέση. Χτίστηκε στα 1890 περίπου. Τριώροφο κτίσμα συνολικού εμβαδού 490 τ.μ., λειτουργούσε ως αποθήκη ψημένων κουκουλιών. Εκεί γινόταν αγορά ψημένων κουκουλιών (20.000 - 30.000 περίπου), ψήσιμο σε ειδικούς φούρνους, μέχρι και αποθήκευση. Από τον απολογισμό του χώρου που καταλαμβάνουν οι μεταξοσκώληκες κατά την περίοδο της σηροτροφίας, διαπιστώνεται ότι είναι τετραπλάσιος του συνολικού δομημένου χώρου όλου του οικισμού, το εμβαδόν δηλαδή των κρεβατιών για την εκτροφή των μεταξοσκωλήκων ήταν τέσσερις φορές μεγαλύτερο από το χώρο του κτίσματος στο οποίο αυτά στεγαζόταν, χώρος που συχνά φτάνει στις επτά φορές στα "μπιτζικλίκια".

Το κτίριο είναι δείγμα "βιομηχανικής" αρχιτεκτονικής των αρχών του αιώνα. Το ισόγειο, εξωτερικών διαστάσεων 14 X 19 μ. με περιμετρική λιθοδομή χωρίζεται σε τρεις ζώνες από συστοιχίες ξύλινων στύλων. Το πρώτο πάτωμα είναι κτισμένο από υπερμπατική οπτοπλινθοδομή ενώ το δεύτερο που περιορίζεται στο μεσαίο τμήμα κλείνεται στις μακριές πλευρές από "τσαμά". Οι δύο αυτοί όροφοι ήταν γεμάτοι από κρεβάτια για τους μεταξοσκώληκες. Στις καθαρά εργοστασιακές όψεις, συμμετρικά και ήρεμα και διαρθρωμένες, με απλά πλίθινα ζωνάρια, πέτρινα αγκωνάρια στο πρώτο πάτωμα και

πλίνθινες παραστάδες στο δεύτερο, διακρίνονται οι σιδηροδεσίες που εξασφαλίζουν τη συνεργασία του περιβλήματος με τον ξύλινο σκελετό (visitevnros, 2010).

Όλο το κτίριο έχει μεγάλα ξύλινα κουφώματα για να εξασφαλίζεται ο κατάλληλος φωτισμός του χώρου και χοντρούς εξωτερικούς τοίχους 70 εκ., που επιτρέπουν να διατηρείται σταθερή θερμοκρασία. Το κτίριο αγοράστηκε στις αρχές του 1994 από το Δήμο Σουφλίου και εντάχθηκε με τίτλο "Αποκατάσταση παραδοσιακού κτίσματος στο Σουφλί" στο πρόγραμμα LEADER. Σήμερα στο "μπιτζικλίκι" του Καλέση έχει την έδρα του ο Αστικός Συνεταιρισμός Οικοτουριστικής Ανάπτυξης "ΕΒΡΟΡΑΜΑ" και θα λειτουργεί ως ξενώνας (visitevnros, 2010).

Στρατιωτικό Μουσείο Διδυμοτείχου

Ένα από τα χαρακτηριστικά προ-βιομηχανικά κτίρια του Διδυμοτείχου το οποίο αγόρασε και με υποδειγματικό τρόπο απεκατέστησε ο Δήμος σε συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης. Στους τρεις ορόφους του μπορεί ο επισκέπτης να προχωρήσει σε μία αναδρομή στην ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας και ιδιαίτερα του ελληνικού στρατού, από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής του μέχρι σήμερα μέσα από πλουσιότατο οπτικοακουστικό υλικό, όπως χάρτες, φωτογραφίες, προβολές και κυρίως τα ίδια τα ιστορικά αντικείμενα, όπλα, στολές, σημαίες και άλλα (visitevnros, 2010).

2.2.2 Φυσικοί Πόροι

Δέλτα του Ποταμού Έβρου

Ο ποταμός Έβρος, είναι ο μεγαλύτερος της Βαλκανικής μετά τον Δούναβη. Ξεκινώντας από τις βόρειες πλευρές της Βουλγαρικής Ρίλας, διασχίζει και ποτίζει τον εύφορο κάμπο της Ανατολικής Ρωμυλίας, για να καταλήξει στο Θρακικό πέλαγος ανατολικά της Αλεξανδρούπολης, διανύοντας μια διαδρομή 515 χλμ.. Φτάνοντας στη θάλασσα, μεταφέρει καθημερινά με το ρεύμα του, τεράστιους όγκους υλικών, που εναποθέτει στις

εκβολές του. Υπολογίζεται πως τα υλικά αυτά (χώματα, άμμος, λάσπη, κορμοί δέντρων), που φτάνουν τους 170.000 τόνους ετησίως, επεκτείνουν την ξηρά προς τη θάλασσα και εμποδίζουν την ελεύθερη ροή του ποταμού, αναγκάζοντάς τον, να εκβάλει έτσι με πολλά σκέλη στη θάλασσα.

Ο χώρος του Δέλτα με τα πολλά σκέλη του ποταμού, τις λίμνες, τις λιμνοθάλασσες και τις νησίδες που δημιουργούνται και την άφθονη βλάστηση, είναι ένας από τους λίγους υγρότοπους της πατρίδας μας, που διασώθηκε και έχει μεγάλη αξία. Με τη μεγάλη του βλάστηση, δεσμεύει τεράστιες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα και αποθηκεύει ή απελευθερώνει θερμότητα, ρυθμίζοντας έτσι το μικροκλίμα της περιοχής. Προστατεύει τα εδάφη και τα νερά, σε μέρη που υπάρχει μεγάλη διάβρωση, συντηρεί σημαντική φυσική βλάστηση σε εδάφη που από τη φύση τους δεν προσφέρονταν για καλλιέργεια και χάρη στην υγρασία που έχει, ευνοεί την ύπαρξη και διατήρηση μεγάλης ποικιλίας χλωρίδας και πανίδας (visitevros, 2010).

Σε 350 ανέρχονται τα φυτικά είδη, που διαμορφώνουν τη φυτική βλάστηση του Δέλτα του Έβρου. Από κοντά και ο ζωικός κόσμος, βρίσκει εδώ, ιδανικές συνθήκες για τη διατήρηση και τον πολλαπλασιασμό του. Τα ψάρια, εναποθέτουν τα αυγά τους στα ζεστά νερά, όπου διαβιώνουν καρκινοειδή, μαλάκια, σκουλήκια, σαλαμάντρες και βατράχια. Όλα αυτά μαζί με τα εκατομμύρια των κουνουπιών που πολλαπλασιάζονται στα βαλτόνερα, δίνουν άφθονη τροφή στα ερπετά, στα αμφίβια, στα μικρά πουλιά και τα μεγαλύτερα βρίσκουν εύκολα θηράματα για τη διατροφή τους.

Γενικά στο Δέλτα Έβρου, έχουν επισημανθεί 46 είδη ψαριών, 7 είδη από αμφίβια, 21 είδη από ερπετά και περισσότερα από 40 είδη θηλαστικών (βίδρες, αγριόγατες, κουνάβια, νυφίτσες ασβόι, σκαντζόχοιροι, λαγόγυροι, σκίουροι, νυχτερίδες κ.ά.), ενώ ένας τεράστιος αριθμός πουλιών, χρησιμοποιεί το Δέλτα, είτε για μόνιμη διαμονή, είτε για καταφύγιο τους χειμερινούς μήνες, είτε για χώρο ανάπαυσης κατά τη μετακίνησή τους από τη Βόρεια Ευρώπη στην Αφρική. 310 ειδών, έχουν καταγραφεί στο Δέλτα, που αντιπροσωπεύουν το 74% από τα 420 είδη πουλιών που καταγράφηκαν στην Ελλάδα.

Όλα αυτά, καθιστούν το Δέλτα του Έβρου, έναν εξαιρετικής σημασίας βιότοπο. Η σημασία του αυτή αυξάνεται, αν συνδυαστεί με την γειτνίασή του με τον άλλο κοντινό βιότοπο, το δάσος της Δαδιάς και τα γειτονικά βουνά, απ' όπου πολλά αρπακτικά όπως μαυρόγυπες, θαλασσαετοί, γυπαετοί κ.ά. έρχονται εδώ για να βρουν την τροφή τους. Ιδιαίτερα τα ζεύγη των μαυροπελαργών της περιοχής, από τα ελάχιστα που υπάρχουν στην Ελλάδα και φωλιάζουν στους γύρω λόφους, επισκέπτονται καθημερινά σχεδόν τον υγρότοπο του Δέλτα, που εξασφαλίζει την τροφή τους.

Η περιοχή όμως παράλληλα προσφέρεται και για την ανάπτυξη διαφόρων δραστηριοτήτων όπως παρατήρηση πουλιών, περιηγήσεις κλπ και για την ανάπτυξη θαλάσσιων δραστηριοτήτων όπως κολύμβηση, surfing κ.ά. (Μοίρα, 2005:194).

Για την προστασία όλου αυτού του φυτικού και ζωικού πλούτου, έχουν υπογραφεί διεθνείς συμβάσεις και εκδόθηκαν κοινοτικές οδηγίες και υπουργικές αποφάσεις, ενώ προβλέπονται ειδικά προγράμματα για επισκέψεις και γνωριμία των πολιτών, με τους πλούσιους αυτούς βιότοπους και τους φτερωτούς του ενοίκους (visiteiros, 2010).

Το δάσος της Δαδιάς στο Σουφλί

Η Δαδιά, βρίσκεται στην άκρη του μεγάλου δάσους, το οποίο καταλαμβάνει το κέντρο περίπου του Νομού Έβρου και απλώνεται σε έκταση 73.000 περίπου στρεμμάτων. Έχει χαρακτηριστεί αυστηρά προστατευόμενη περιοχή, από τις διεθνείς συνθήκες και την ελληνική νομοθεσία. Τούτο γιατί, στον χώρο αυτό, διαβιώνει ένας μοναδικός για την Ελλάδα και την Ευρώπη ζωικός πληθυσμός από ερπετά, θηλαστικά και κυρίως αρπακτικά πουλιά. Την περιβάλλει μια περιφερειακή προστατευτική ζώνη 350.000 στρεμμάτων. Η οικολογική σημασία του είναι πολύ μεγάλη.

Η περιοχή αυτή, αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια του φτερωτού κόσμου της Ευρώπης. Έχουν παρατηρηθεί εδώ, 36 είδη ημερόβιων αρπακτικών (από τα 38 συνολικά της Ευρώπης). Ειδικά ο μαυρόγυπας με άνοιγμα φτερών έως 3 μ., ζει μόνο εδώ και στην κεντρική Ισπανία. Επίπλέον, έχουν καταγραφεί συνολικά 219 είδη πουλιών, 40 είδη

ερπετών και αμφίβιων και 48 είδη θηλαστικών (αγριογούρουνα, αλεπούδες, ασβοί, βίδρες, ζαρκάδια, λαγοί, λύκοι, λαγόγυροι, νυχτερίδες, σκίουροι κ.α.). Ενδιαφέρουσα είναι και η γλωρίδα από αγριολούλουδα, όπως ίριδες, παιόνες και λαδαριές, θάμνους, όπως κουμαριές, ρείκια, σκίνα, φουντουκιές και μεγάλα δέντρα όπως πεύκα, βελανιδιές, ιτιές, λεύκες, πλατάνια, οξιές, γάβροι, σκλήθρα και σφενδάμια (visitevnros, 2010).

Για την προστασία αυτού του ζωικού πλούτου και για μια καλύτερη γνωριμία με το δάσος, εφαρμόζονται προγράμματα από τις κρατικές υπηρεσίες και το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (w.w.f Ελλάς). Ήδη στη Δαδιά, λειτουργεί η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΟΥ ΔΑΔΙΑΣ. Το οικοτουριστικό αυτό κέντρο περιλαμβάνει κέντρο ενημέρωσης με μόνιμη έκθεση και προβολές ταινιών και διαφανειών, ξενώνα δυναμικότητας 60 κλινών, αναψυκτήριο και πωλητήριο. Μικρό λεωφορείο της επιχείρησης του Οικοτουριστικού Κέντρου, μεταφέρει τους επισκέπτες σε κλειστό παρατηρητήριο μέσα στο δάσος απ' όπου μπορούν να δουν τα αρπακτικά όταν έρχονται σε ειδική τάιστρα για τροφή. Για το σκοπό αυτό, υπάρχουν στη διάθεσή τους κιάλια και τηλεσκόπια.

Οι επισκέπτες επίπλέον ξεκινώντας από το οικοτουριστικό κέντρο, μπορούν να οδοιπορήσουν σε αρκετά μονοπάτια με άρτια σήμανση και να φτάσουν μέχρι την κορυφή της Γκίμπρενας, απ' όπου θ' απολαύσουν την μαγευτική θέα, σε όλα τα σημεία του ορίζοντα (visitevnros, 2010).

Οι παραλίες του Έβρου

Γαλάζια γοητευτική λωρίδα η παραλία του νομού, από τη Μεσημβρία και τη Μάκρη μέχρι την Αλεξανδρούπολη. Η Μάκρη βρίσκεται στη νότια πλευρά του νομού στην Αλεξανδρούπολη και αποτελεί σημαντικό παραθεριστικό κέντρο τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους τουρίστες. Επίσης εξίσου ενδιαφέρουσα παραλία 10 χλμ δυτικά της Αλεξανδρούπολης είναι της Αγ. Παρακευής με το ομώνυμο εκκλησάκι. Αποτελεί συνέχεια της Μάκρης και συγκεντρώνει όλο και περισσότερους παραθεριστές όλο το χρόνο (visitevnros, 2010).

Η Σαμοθράκη δεν φημίζεται μόνο για τις παραλίες, αλλά και για τις βάθρες της. Από τις οδικώς προσβάσιμες ακτές, πολύ όμορφη είναι εκείνη της Παχιάς άμμου, το όνομά της μαρτυρά την ποιότητα της άμμου που θυμίζει τις αντίστοιχες των Κυκλάδων και σε συνδυασμό με την καταγάλανη θάλασσα προσφέρει αξέχαστες εμπειρίες. Συμπαθητική είναι και η παραλία στους Κήπους, στο νοτιοανατολικό άκρο του νησιού, με γκρίζο ψιλό χαλικάκι. Ανάλογη είναι και η ακτή στον Πύργο του Φονιά. Οι ωραιότερες ωστόσο παραλίες είναι προσβάσιμες μόνο με караβάκι. Η πιο συνηθισμένη στάση γίνεται στον Βάτο, μια μεγάλη παραλία με άμμο νοτίως της Σαμοθράκης. Οι υπόλοιπες παραλίες έχουν μεγάλα βότσαλα, ή χαλίκι. Προσφέρονται μεν για ψαροντούφεκο, αλλά δεν είναι ιδιαίτερα θελκτικές (visiteiros, 2010).

Οικοτουριστικό κέντρο Τυχερού

Στην είσοδο του Τυχερού, περιμετρικά της τεχνητής λίμνης Τυχερού που έχει δημιουργηθεί από το φράγμα της Λύρας, απλώνεται ένα πλήρες, πρωτότυπο και ιδιαίτερο συγκρότημα αναψυχής, με υποδομές διασκέδασης, άθλησης και χαλάρωσης (visiteiros, 2010). Επίσης διαθέτει:

- ✓ Ξενώνα
- ✓ Κολυμβητήριο – πισίνα
- ✓ Αμφιθέατρο
- ✓ Ιππικό όμιλο

Βάθρες Σαμοθράκης

Η Σαμοθράκη είναι πλούσια σε νερά, εκατοντάδες μικρά ρυάκια και ποταμάκια, με γάργαρο νερό που έρχεται από το Όρος Σάος, κυλούν ορμητικά προς τη θάλασσα. Πλήθος πηγών, οι οποίες κατεβαίνοντας ακτινωτά από το βουνό σχηματίζουν κλιμακωτά καταρράκτες και τις περίφημες «Βάθρες». Φημισμένες είναι οι βάθρα του ποταμού Τσιβδογιάννη. Κοντά στα Θέρμα είναι «η γριά Βάθρα», από όπου ξεκινά και η ανάβαση στο Όρος Φεγγάρι. Τα μικρά και μεγάλα ρυάκια σχηματίζουν επίσης πολλούς καταρράκτες, το μεγαλύτερο ρέμα του νησιού είναι ο «Φονιάς» με ψηλότερο

καταρράκτη του την «Κλείδωση» ύψους 35 μέτρων. Άλλοι καταρράκτες είναι: της «Κακιάς Πλακάς», της «Καριάς» κ.α. Όμορφους καταρράκτες προσφέρουν ακόμη και τα ρυάκια του Ξεροποτάμου, του Καραγιαννάκη, ο Κρεμαστός, το Γυαλί, ο Άγκιστρος, της Πλατιάς και του Αράπη (visitevnros, 2010).

Παρόχθιες περιοχές του Άρδα - Φράγμα ποταμού

Σημαντικό οικοσύστημα της περιοχής αποτελεί, ο ποταμός Άρδας με το παραποτάμιο δάσος κατά μήκος της κοίτης του. Μια μεγάλη ποικιλία από δένδρα, φτελιές, κισσούς, πλατάνια, αγριοτριαντάφυλλα κ.α., Σπάνια είδη πουλιών όπως ερωδιοί, δρυοκολάπτες, κύκνοι, βουτηχτάρια και αγριόπαπιες συνθέτουν την χλωρίδα και πανίδα της περιοχής.

Το φράγμα του Άρδα σε απόσταση 8 χιλιομ. από τον Κυπρίνο, κατασκευάστηκε το 1969. Έχει μήκος 350 μετρά. Ο ποταμός Άρδας, ο οποίος πηγάζει από την οροσειρά της Ροδόπης, μετά από μια διαδρομή 216 χλμ επί του βουλγαρικού εδάφους, εισέρχεται στο ελληνικό έδαφος από τον οικισμό της Γαλήνης και διασχίζει, μέχρι την εκβολή του στον ποταμό Έβρο.

Ο ποταμός Άρδας αποτελεί σημαντικό οικοσύστημα για την περιοχή και το δάσος του το οποίο αναπτύσσεται κατά μήκος της κοίτης του, είναι ένας βίοτοπος εξαιρετικής σημασίας σε εθνικό επίπεδο. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, με κυρίαρχο στοιχείο το νερό και προσφέρεται για αναψυχή και άσκηση αθλητικών δραστηριοτήτων. Όλη η περιοχή εντάσσεται στο πρόγραμμα natura 2000 (visitevnros, 2010).

Χώρος αναψυχής Προφήτη Ηλία - Δήμος Τραϊανούπολης

Στη Νίμα και στον Προφήτη Ηλία Λουτρού βρίσκονται δύο από τους πιο σημαντικούς χώρους αναψυχής στον νότιο Έβρο. Αιωνόβια πλατάνια και πεντακάθαρα τρεχούμενα νερά προσφέρουν μοναδικές στιγμές ξεκούρασης στους επισκέπτες.

Ο χώρος αποτελεί πόλο έλξης για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του νοτίου Έβρου. Ιδιαίτερα την Πρωτομαγιά και την Καθαρή Δευτέρα συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον κι αποτελούν σημείο συνάντησης για χιλιάδες κατοίκους της ευρύτερης περιοχής. Επίσης μεγάλη θεωρείται και η συμβολή του στην εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εντός του χώρου υπάρχει αναψυκτήριο, γήπεδο, παιδικές χαρές, ξύλινες κατασκευές, πέτρινες ψησταριές κ.λ.π. Στον πλατανότοπο του Λουτρού βρίσκεται και το γραφικό ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία (visitevros, 2010).

Φυσικές ομορφιές Σαμοθράκης

Μια μάζα από γρανίτη αποκαλύπτει το πιο απομακρυσμένο νησί του Αιγαίου, με ορεινό έδαφος και δασοσκεπή βουνά. Ψηλότερη κορυφή του νησιού είναι το Φεγγάρι (1.649 μέτρα), από όπου τις καθαρές ημέρες είναι ορατή η κορυφή της τρωικής Ίδης που βρίσκεται απέναντι.

Χλωρίδα

Το νησί είναι καταπράσινο πνιγμένο μέσα σε πυκνή βλάστηση. Τα δένδρα που κυριαρχούν εδώ είναι οι ελιές, οι βελανιδιές, οι καστανιές, τα σφεντάμια, τα θαμνόκεδρα και τα πλατάνια. Η Σαμοθράκη είναι ίσως το μόνο νησί στην Ελλάδα που έχει τόσο μεγάλα σε έκταση δάση από πλατάνια. Η πυκνή βλάστηση της Βόρειας πλευράς του νησιού που αποτελείται από δέντρα όπως είναι ο «Ίταμος» που οι Σαμοθρακίτες τον ονομάζουν «σταυρόξυλο», «Άρκανθο» και την «Κελτίδα» δέντρα σπάνια όχι μόνο για τον Ελλαδικό αλλά και στον Μεσογειακό χώρο, πολλές βελανιδιές, μεγάλα πλατάνια, καστανιές, αγριελιές, σκλήθρα, μήλειοι, αγριοαχλαδιές, σφεντάμια, κουκουδιές κ.α συμπληρώνουν το πράσινο τοπίο.

Στο νότιο τμήμα συναντούμε ελαιώνες και νοτιοδυτικά είναι ο μικρός κάμπος 5000 στρεμμάτων περίπου αγροτικής γης. Οι θάμνοι που καλύπτουν το νησί είναι τα σχίνα, οι τσικουδιές, οι κουμαριές, οι μυρτιές, οι αγριογορτσιές, οι αγριοτριανταφυλλιές, οι αγριοκληματαριές, τα σπαρτά και τα ρείκια. Τα παραποτάμια δάση της αποτελούνται

από πλατάνια (*Platanus orientalis*) ενώ στις όχθες τους φυτρώνουν πικροδάφνες, φτέρες, λυγαριές και μέντες. Επίσης συναντώνται σπάνια είδη κάκτων, στο δρόμο από τα Αλώνια προς το Λάκκωμα (visitevros, 2010).

Νερά - Πηγές

Η Σαμοθράκη είναι πλούσια σε νερά, εκατοντάδες μικρά ρυάκια και ποταμάκια, με γάργαρα νερό που έρχεται από το όρος Σάος, κυλούν ορμητικά προς τη θάλασσα. Πλήθος πηγών, οι οποίες κατεβαίνοντας ακτινωτά από το βουνό σχηματίζουν κλιμακωτά καταρράκτες και τις περίφημες «βάθρες», δηλαδή φυσικές πισίνες μέσα στα ανοιχτόχρωμα βράχια. Φημισμένες είναι οι βάθρες του ποταμού Τσιβδογιάννη, κοντά στα Θερμά, από όπου ξεκινά και η ανάβαση στο όρος Φεγγάρι.

Τα μικρά και μεγάλα ρυάκια σχηματίζουν επίσης πολλούς καταρράκτες, το μεγαλύτερο ρέμα του νησιού είναι ο «Φονιάς» με ψηλότερο καταρράκτη του την «Κλείδωση» ύψους 35 μέτρων. Άλλοι καταρράκτες είναι: της «Κακιάς Πλάκας», της «Καριάς» κ.α. Όμορφους καταρράκτες προσφέρουν ακόμη και τα ρυάκια του Ξηροποτάμου, του Καραγιαννάκη, ο Κρεμαστός, το Γυάλι, ο Άγκιστρος, της Πλατιάς και του Αράπη. Οι θερμές θειούχες ιαματικές πηγές, κατακλύζονταν για λουτροθεραπεία τα καλοκαίρια απ τα βυζαντινά τουλάχιστον χρόνια και βρίσκονται στο βόρειο μέρος του νησιού στο χωριό Θέρμα (visitevros, 2010).

Απολιθωμένο δάσος - Δήμου Τυχερού

Το απολιθωμένο δάσος της ευρύτερης περιοχής Φυλακτού - Δήμου Τυχερού δημιουργήθηκε εξαιτίας των ευνοϊκών συνθηκών απολίθωσης και συνδέεται άμεσα με την ηφαιστειακή δράση που υπήρχε στην περιοχή πριν 25.000.000 χρόνια. Η ηφαιστειακή δράση δημιούργησε θερμά διαλύματα πλούσια σε διοξείδιο του πυριτίου που εισέδυσαν και διαπότισαν τα ηφαιστειακά πετρώματα στα οποία βρίσκονταν ήδη οι κορμοί των δέντρων και έτσι άρχισε η διαδικασία της απολίθωσης, δηλαδή η

αντικατάσταση μόριο προς μόριο, της οργανικής φυτικής ύλης από ανόργανα υλικά του περιβάλλοντος.

Στην περίπτωση του απολιθωμένου δάσους της ευρύτερης περιοχής Φυλακτού, η απολίθωση είναι τέλεια. Διατηρούνται σε άριστη κατάσταση τα εξωτερικά μορφολογικά γνωρίσματα των κορμών των δέντρων, π.χ. οι αυξητικοί δακτύλιοι, ο φλοιός καθώς επίσης και η εσωτερική δομή του ξύλου από την μικροσκοπική μελέτη της οποίας προσδιορίζεται το γένος και το είδος του απολιθωμένου δέντρου. Οι ανασκαφές από το πανεπιστήμιο Αθηνών και τον Παλαιοντολόγο καθηγητή Ευάγγελο Βελιτσέλο συνεχίζονται. Το υπό κατασκευή Μουσείο στο Οικοτουριστικό κέντρο τυχερού, θα φιλοξενήσει όλα τα ευρήματα και θα χρησιμεύσει ως κέντρο έρευνας και αποκατάστασης των απολιθωμένων ευρημάτων.

Τεμάχια από τα απολιθωμένα ευρήματα βρίσκονται στο προαύλιο του κέντρου Οικοτεχνίας - Χειροτεχνίας Φυλακτού και στο πάρκο του χωριού, ενώ έξω από το χωριό βρίσκεται η απολιθωμένη βελανιδιά μήκους 19 μέτρων και ηλικίας 25 εκατομμυρίων ετών (visitevros, 2010).

2.2.3 Θρησκευτικοί πόροι

Το ιερό της Ανάβρας

Η θέση αποκαλύφθηκε έξω από το σύγχρονο χωριό της Λυκόφης, εκεί που ήταν εγκαταστημένη προηγουμένως μια θερινή μαθητική κατασκήνωση και σήμερα λειτουργεί ως στρατόπεδο. Το πιο αξιόλογο αξιοθέατο στη θέση αποτελεί ένα ιερό, λαξευμένο στο βράχο, το οποίο, σύμφωνα με τις πηγές, καθώς και κατά την τοπική παράδοση, ήταν Βυζαντινή εκκλησία και ως πρόσφατα κέντρο λατρείας για τους ντόπιους. Από άλλη πλευρά, η μορφή και η θέση των κογχών στους βράχους δείχνουν παρόμοια χρήση του ιερού, ήδη από την αρχαιότητα. Κάποιοι τοίχοι υψώνονται σε μικρό ύψος, ίσως αποτελώντας τμήμα Βυζαντινής κατασκευής, ενώ τα κεραμικά ευρήματα μπορούν να χρονολογηθούν στα όψιμα Ρωμαϊκά και τα Βυζαντινά χρόνια. Όμως, τα πιο ενδιαφέροντα ευρήματα στη θέση ήταν οι τρεις σαρκοφάγοι από μάρμαρο, οι οποίες

χρονολογούνται στα Ρωμαϊκά χρόνια, ανακαλύφθηκαν στην κορυφή του λόφου, γεγονός που μάλλον αποδεικνύει το συνεχή ρόλο του ιερού κατά τη διάρκεια των αιώνων (patridamou, 2010).

Ταφικό παρεκκλήσι Αγίας Αικατερίνης στο Διδυμότειχο

Πρόκειται για ένα μικρό, μονόχωρο ναύδριο, εσωτερικών διαστάσεων μόλις 7,10 x 3,20 μέτρα. Είναι κτισμένο στο ανατολικό τμήμα του Καλέ, καθώς κανείς ανεβαίνει από τις «Σαραϊόπορτες» προς το χώρο, όπου άλλοτε ορθώνονταν τα ανάκτορα. Παρ όλη την ταπεινότητά του το κτίσμα εμφορείται από μία κομψή «εκλεκτικιστική» διάθεση και αντανακλά άμεσα τη λαμπρότητα του πολιτισμού της βασιλεύουσας των χρόνων των Παλαιολόγων.

Το κτίριο ήταν καμαροσκέπαστο με ενιαία δίρριχτη στέγη. Η πλίνθινη καμάρα πατούσε επάνω σε διαφραγματικά τόξα που κατέληγαν σε ημιπεσσούς (δηλαδή πεσσούς εφαπτόμενους στον τοίχο), που εν μέρει σώζονται σήμερα. Η δυτική είσοδος με το απλό λίθινο υπέρθυρο διατηρείται ακόμη ενώ η βόρεια είναι κτισμένη. Υπήρχε και νότια είσοδος η οποία φαίνεται στις φωτογραφίες που ο αρχαιολόγος Γ. Λαμπάκης τράβηξε το 1902 και που σήμερα δεν διακρίνεται καν, αφού ολόκληρη η πλευρά ξανακτίστηκε πρόσφατα. Το οδοντωτό γείσο και η στέγη που βλέπουμε σήμερα αποτελούν και αυτά πρόσφατες προσθήκες.

Στα ανατολικά δημιουργείται ένα μικρό ιερό βήμα με ρηχή κόγχη το οποίο κάποτε έφερε κτιστή Αγία Τράπεζα. Το ιερό χωριζόταν από τον κυρίως ναό με κτιστό τέμπλο τα ίχνη της βάσης του οποίου διακρίνονται λαξευμένα στο βράχο. Η τοιχοποιία είναι με μικτή τεχνική κατευθείαν επάνω στο βράχο. Σε αυτήν εναλλάσσονται σειρές λίθων, τραχιά λαξευμένων και ζώνες πλίνθων οι οποίες εν μέρει ακολουθούν την τεχνική της υποχωρημένης πλίνθου η οποία εφαρμόστηκε ιδιαίτερα στην Κωνσταντινούπολη και τη Θράκη και τη συναντάμε και στα δύο σωζόμενα βυζαντινά παρεκκλήσια του Διδυμοτείχου. Η τεχνική αυτή συνίσταται στην οικοδόμηση με εμφανείς πλίνθους που εναλλάσσονται με υποχωρημένες ως προς την επιφάνεια στρώσεις, όπου χρησιμοποιούνται υλικά, όπως σπασμένο τούβλο και κεραμίδι και οι οποίες καλύπτονται

με παχύ κονίαμα. Η ίδια μέθοδος χρησιμοποιείται σε μνημεία άλλων περιοχών που επηρεάστηκαν άμεσα από την Κωνσταντινούπολη, όπως τη Χίου και της Μεσημβρίας στον Εύξεινο Πόντο (patridamou, 2010).

Τέσσερα τυφλά αψιδώματα κοσμούν το βόρειο τοίχο και δύο κόγχες το δυτικό και τον ανατολικό. Τα αψιδώματα ορίζονται με διπλά πλίνθινα τόξα. Από αυτά το υποχωρημένο εσωτερικό τόξο είναι απλό, ενώ το εξωτερικό διαπλάθεται με την κωνσταντινουπολίτικη τεχνική που χρησιμοποιεί την υποχωρημένη πλίνθο, με εγκάρσια μονή πλίνθο που «κλείνει» το τόξο και φιαλοστόμια που οριοθετούν με εγκάρσια μονή πλίνθο που «κλείνει» το τόξο και φιαλοστόμια που οριοθετούν τα εξωρράχα. Τα φιαλόστομια είναι επιμήκη πήλινα σώματα που μπήγονται στο κονίαμα των τοίχων αφήνοντας ορατό κυκλικό η τριφυλλόσχημο, εφυαλωμένο ή όχι στόμιο για διακοσμητικούς και μόνο λόγους και φυσικά καμία απολύτως σχέση δεν έχουν με ακουστική. Παράλληλα χρησιμοποιούνται και κάποια διακοσμητικά μοτίβα, όπως ψαροκόκαλο και ακτινωτή διάταξη πλίνθων.

Από την εντοίχια διακόσμηση σώζονται ελάχιστα λείψανα τοιχογραφιών στα κατώτερα τμήματα του ιερού με γαλάζια θέματα επάνω σε λευκό κάμπο. Στις αρχές του αιώνα σωζόταν ο δυτικός, ο βόρειος και το χαμηλότερο τμήμα από το νότιο και ανατολικό τοίχο. Οι δύο αυτοί τοίχοι ξανακτίστηκαν το 1910 με πρωτοβουλία και δαπάνη του Συλλόγου Κυριών Διδυμοτείχου. Ακόμη τοποθετήθηκε στέγη στο ανατολικό τμήμα του παρεκκλησίου και κτίστηκε μεσότοιχος αφήνοντας ακάλυπτο το δυτικό τμήμα το οποίο πλέον λειτουργούσε ως μικρό προαύλιο με δενδρύλλια. Τότε το ναύδριο γιόρταζε την 7η Ιουλίου, ημέρα της Αγίας Κυριακής, παρά το γεγονός ότι εκτιμάτο κατά παράδοση επ' ονόματι της Αγίας Αικατερίνης.

Η σημερινή μορφή οφείλεται στην τελική αποκατάσταση του 1990 η οποία επιδίωξε να τονίσει το παλαιό βυζαντινό μέρος, ώστε να μπορεί ο επισκέπτης να το ξεχωρίζει από τις νεότερες επισκευές. Όταν το 1930 κατασκευαζόταν το Υδραγωγείο αμέσως επάνω από το ναύδριο είχαν βρεθεί στην αυλή της Αγίας Αικατερίνης λαξευμένοι τάφοι με λείψανα υψηλόσωμων ανθρώπων, όπως και κάποιες παιδικές ταφές. Πρόσφατες ανασκαφές των ετών 1987-1989 έδωσαν ένα μεγάλο αριθμό ταφών. Εντυπωσιακές και πάλι ήταν οι

μεγάλες διαστάσεις των σκελετών. Σε έναν από τους τάφους όταν σηκώθηκε η λίθινη ταφόπλακα αποκαλύφθηκε ότι είχε εγχάρακτη απειλητική επιγραφή κάποιου μοναχού Διονυσίου επί Μανουήλ Α΄ Κομνηνού, κατά το έτος 1173. Η Αγία Αικατερίνη χρονολογείται λίγο πριν από τα μέσα του 14ου αιώνα. Πιθανότατα αποτελούσε το ταφικό παρεκκλήσι κάποιας οικογένειας ευγενών, ίσως δυτικοευρωπαϊκής καταγωγής. Άγνωστη παραμένει η σχέση του ναυδρίου με τα γειτονικά του ανάκτορα (patridamou, 2010).

Βυζαντινό Μονύδριο Διδυμοτείχου

Ο χώρος του Αλσυλλίου βρίσκεται ανάμεσα στους ναούς του Σωτήρος Χριστού και του Αγίου Αθανασίου στο υψόμετρο επίπεδο του πρώτου. Κατά τη διάρκεια εργασιών του δήμου Διδυμοτείχου κατά το 1986 αποκαλύφθηκαν ερείπια βυζαντινού κτιρίου.

Η ανασκαφή που ακολούθησε έφερε στο φως μικρό τετράπλευρο κτίριο, διαστάσεων μόλις 9,60 x 5,30 τ.μ. το οποίο χρησιμοποίησε εν μέρη το βράχο για τη διαμόρφωσή του. Το κτίριο ήταν μάλλον ένα διώροφο καμαροσκέπαστο μονύδριο, ένα μικρό μοναστηριακό κτίσμα, μετόχι κάποιας μονής το οποίο χρονολογείται από τους ανασκαφείς του στην πρώτη τριακονταετία του 14ου αιώνα. Το ισόγειο είχε βοηθητικές χρήσεις και πέντε τάφους. Αντίθετα ο όροφος προοριζόταν για τη λατρεία και ήταν τοιχογραφημένος. Δίπλα ακριβώς υπήρχε ξεροπήγαδο με υδραυλικό επίχρισμα που αφέθηκε ανοικτό και μετά το μπάζωμα της ανασκαφής. Μέσα σε αυτό είχαν βρεθεί σημαντικά σπαράγματα από τοιχογραφίες βυζαντινών χρόνων, όπως τμήματα από ένα θανμάσιο πρόσωπο Χριστού (patridamou, 2010).

Παλαιοχριστιανικός Ναός Διδυμοτείχου

Ανασκαφική έρευνα που διεξήχθη το 1979-1980 στο χώρο, ακριβώς κάτω από τα σκαλάκια της λέσχης Αεροπορίας εντόπισε κατασκευές, λαξευμένες στο βράχο σε διαφορετικά επίπεδα, ύπαρξη πηγαδιού και αποθηκευτικούς χώρους κατοικίας. Τα σημαντικότερα όμως βρέθηκαν στο κατώτερο τμήμα της ανασκαφής, όπως δάπεδο που χρονολογείται από νόμισμα στα χρόνια του Αναστασίου, στα 512-518 μ.Χ., μαρμάρινες επενδύσεις τοίχων, όπως και τμήμα μαρμάρινου θωρακίου με ανάγλυφο σταυρό. Ακόμη κατά καιρούς είχαν βρεθεί αντικείμενα που σχετίζονται με την ορθόδοξη λατρεία.

Τα παραπάνω οδηγούν στην υπόθεση ότι στη θέση υπήρχε ένας ναός της παλαιοχριστιανικής περιόδου. Οι τοιχοποιίες που σώζονται σήμερα πιθανότατα θα ανήκαν στο νάρθηκα του ναού. Η ύπαρξη δύο πρώιμων ναών αρκετά έξω από τα τείχη φανερώνει την επέκταση του Παλαιοχριστιανικού Διδυμότειχου μακριά από τους λόφους και επιβεβαιώνει τις εκτιμήσεις για σύγκλιση, η και σύνδεση των δύο δίδυμων κάστρων, του Καλέ και της Αγίας Πέτρας με τείχη (patridamou, 2010).

Ναός Ηλιακής Θεότητας

Τα ελάχιστα ερείπιά του κείτονται κοντά στο χωριό Πρωτοκκλήσι, 10 χλμ. έξω από το Σουφλί προς το Διδυμότειχο. Ανήκε ίσως στον ηλιακό Θεό Θράκα Ιπέα, από τον οποίο οι χριστιανοί κατασκεύασαν τον «Άγιο Γεώργιο». Η ντόπια λαϊκή παράδοση πιστεύει ότι ήταν Ναός του Ορφέως (patridamou, 2010).

Σπήλαιο Αγίων-Θεοδώρων στην Αλεξανδρούπολη

Το σπήλαιο των αγίων Θεοδώρων είναι διαμορφωμένο σε ναΐδριο με την προσθήκη χτιστού τέμπλου και με την τοιχογράφηση των επιφανειών του βράχου, θυμίζοντας τις σπηλαιώδεις εκκλησίες της Καππαδοκίας. Οι τοίχοι και το εικονοστάσιο είναι πλούσια διακοσμημένοι με βυζαντινές τοιχογραφίες δύο φάσεων: Η πρώτη χρονολογείται στα τέλη του 11ου αι. και ανήκει στη λεγόμενη μοναστική τεχνοτροπία, η δεύτερη στη στροφή του 12ου με τον 13ο αι. και διακρίνεται από τα χαρακτηριστικά της λεγόμενης μεταβατικής εποχής. Η τέχνη τους αντανακλά τη μεγάλη παράδοση αγιογραφιών της Κωνσταντινούπολης.

Ζωγραφική διακόσμηση καλύπτει τα πλάγια τοιχώματα του διαδρόμου εισόδου και του ναΐσκου, όλη την επιφάνεια του κτιστού τέμπλου και τα τοιχώματα του ιερού βήματος. Είναι πολύ πιθανό ότι αρχικά στο σπήλαιο υπήρξαν μεμονωμένες ζωγραφικές παραστάσεις με χρονική ίσως απόσταση μεταξύ τους και στη συνέχεια έγινε ένα ενιαίο τοιχογραφικό σύνολο που κάλυψε και τις παλαιότερες τοιχογραφίες, όπου υπήρχαν. Η θεματική κυριαρχία των απεικονίσεων της Θεοτόκου και στο αρχικό και στο νεότερο στρώμα, ενισχύει την άποψη ότι το παρεκκλήσιο ήταν αφιερωμένο αρχικά στην

Παναγιά. Οι τοιχογραφίες διακρίνονται για την εξαιρετική τεχνοτροπία τους, σπάνια δείγματα μνημειακής ζωγραφικής της περιόδου αυτής (patridamou, 2010).

Οι δοξασίες των κατοίκων για τους Αγίους Αποστόλους πολλές, όπως η παράδοση τους θέλει να αγιοποιούνται γιατί απάλλαξαν την περιοχή από σκληρούς ληστές που βασάνιζαν τους κατοίκους και ήταν ο τρόμος και ο φόβος. Μια φορά τον χρόνο ο ναός ζωντανεύει από δεκάδες προσκυνητές που ανεβαίνουν τα χωμάτινα σκαλιά και ανάβουν κεριά στον ναό των σπηλαίων όπου υπάρχουν εντυπωσιακές τοιχογραφίες. Αυτό το σημείο θα πρέπει να προσεχθεί ώστε και η πρόσβαση να είναι πιο εύκολη και ασφαλής, ενώ και η εκκλησία να αναλάβει την προβολή του ως σημείο θρησκευτικού τουρισμού που ελάχιστοι πλην των ντόπιων γνωρίζουν (patridamou, 2010).

Μονή Παναγίας Κοσμοσώτειρας στις Φέρρες

Το 1152 ο Ισαάκιος Κομνηνός, γιος του Αλέξιου Α΄, ίδρυσε τη μονή της Θεομήτορος Κοσμοσώτειρας σε μία περιοχή ακατοίκητη και κατάφυτη με την ονομασία Βήρος, που στα σλαβικά σημαίνει έλος. Η μονή υπαγόταν στη μητρόπολη Τραϊανουπόλεως. Το έτος 1183-84 ο Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός επισκέφθηκε τη μονή που είχε ιδρυθεί από τον πατέρα του στη Βήρα, όπου βρισκόταν και ο τάφος του, και τον Απρίλιο του 1195 τυφλώθηκε εκεί ο Ισαάκιος Β.

Ανήκει στον τύπο του δικιόνιου σταυροειδούς εγγεγραμμένου με τρούλο (17,6μ. x 20μ.) και απηχεί την τέχνη και την κουλτούρα της Κων/λης του 12 ου αι. Στο ναό υπάρχουν αξιοπρόσεχτοι μαρμάρινοι κίονες με κιονόκρανα λεβητοειδούς και πυραμιδοειδούς τύπου, θραύσματα από το επιστύλιο του εικονοστασίου, τοιχογραφίες, μια αποθήκη με αμφορείς και επιτύμβια πλάκα με επιγραφή που προφανώς ανήκει στον τάφο του ιδρυτή (η τοποθέτηση του τάφου στα ΒΔ του ναού δεν είναι βέβαιη). Η χρονολόγηση του οικοδομήματος και του ζωγραφικού διακόσμου προσδιορίζεται στο τρίτο τέταρτο του 12^{ου} αι.. Ο ναός ανεγέρθει πάνω από ένα παλιότερο παλαιοχριστιανικό κτήριο. Το συμπέρασμα αυτό βασίζεται σε λεπτομέρειες ευρημάτων και σε ένα κομμάτι μαρμάρινου παλαιοχριστιανικού πεσσίσκου τέμπλου, που είναι εντοιχισμένο στη ΒΔ γωνία της εκκλησίας. Οι κεραίες του σταυρού δεν καταλήγουν σε αετώματα, όπως στην κυρίως

Ελλάδα, αλλά σε καμπύλα γείσα με διαδοχικές ομόκεντρες εμβαθύνσεις, που προσδίδουν στο κτήριο πλαστικότητα. Ο μοναστηριακός ναός έχει έναν εξάπλευρο περίβολο τείχους (patridamou, 2010).

Μοναστήρι Παναγίας Πορταϊτισσας στην Κορνοφωλιά

Πότε ακριβώς κτίστηκε η Μονή, μας είναι άγνωστο. Η τοπική παράδοση τη θέλει να έχει ιστορία τεσσάρων περίπου αιώνων. Εκείνο που μας είναι γνωστό είναι ότι στις αρχές του 18ου αιώνα δόθηκε ανεπίσημα ως μετόχι στην Ιερά Μονή Ιβήρων του Αγίου Όρους. Κατά το έτος 1747, με τη συγκατάθεση των κατοίκων της Κορνοφωλιάς και με ενέργειες του Μητροπολίτη Διδυμοτείχου Αυξεντίου (Μάιος 1744 – Ιούλιος 1757) και του ηγούμενου της Μονής, Ιερομονάχου Αυξεντίου, επισημοποιήθηκε και επικυρώθηκε η κυριότητα της Μονής Ιβήρων, με Πατριαρχικό σιγίλιο (απόφαση) της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, επί Πατριαρχίας Παΐσιου Β'. Μετά την παραχώρησή της στη Μονή Ιβήρων, οι πατέρες της κυριάρχου Μονής έφεραν στο Μετόχι τους την εικόνα της Παναγίας της Πορταϊτισσας, αντίγραφο της εικόνας της Παναγίας της Πορταϊτισσας που βρίσκεται στη Μονή Ιβήρων, η οποία αποδείχτηκε εξ ίσου θαυματουργή με την πρωτότυπη και το δεξί πόδι του αγίου Χαραλάμπους. Θαυμαστό το ξυλόγλυπτο τέμπλο της στο καθολικό που είναι χτισμένο το 1757 (patridamou, 2010).

Αρμένικη εκκλησία Αγίου Γεωργίου

Ο ναός βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο του οχυρωμένου λόφου, στην περιοχή που είχε κρατήσει το όνομα «Παληό». Ιδιότυπος ναός από τις αρχές του 19ου αιώνα στη θέση του βυζαντινού ναού του Αγίου Γεωργίου του Παλαιοκαστρίτη, όπου είχε στεφθεί αυτοκράτορας ο Ιωάννης ο Στ' ο Καντακουζηνός, στις 26 Οκτωβρίου του 1341. Ο ναός ανοικοδομείται από το Γιάννη Κάλφα στα 1828-1831 στη θέση του παλαιότερου αρμενικού που με τη σειρά του ήταν κτισμένος στη θέση περίπου του βυζαντινού ναού του Αγίου Γεωργίου του Παλαιοκαστρίτη ενώ το Σκευοφυλάκιο και το Βαπτιστήριο είχαν ήδη κατασκευαστεί (patridamou,2010).

Πλατεία της Μητρόπολης Αγίου Νικολάου Αλεξανδρούπολης

Αποτελεί οικιστικό κόσμημα, με την εκκλησία του Αγίου Νικολάου και τα σχολεία από τις δύο πλευρές της. Το παλιό γυμνάσιο από τη μία, το δημοτικό σχολείο από την άλλη, με τη νεοκλασική τους εμφάνιση, που δεν είχαν ακόμα αυτά κρατική οντότητα, σχηματίζοντας το δίπτυχο της ελληνικής παιδείας και της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης και λατρείας.

Στη μέση βρίσκεται ο Μητροπολιτικό ναός του Αγίου Νικολάου. Ναυτικοί ήταν οι πρώτοι κάτοικοι της πόλης, στις αρχές του 20ου αιώνα κι έτσι τίμησαν τον προστάτη τους Άγιο Νικόλαο, κτίζοντας του περίλαμπρο ναό, με μαρμαρόγλυπτο τέμπλο. Μέσα στην εκκλησία, ξεχωρίζει η εικόνα της Παναγίας της Τριφώτισσας, που την έφεραν οι πρόσφυγες από την Αίνο, έργο του 19ου αιώνα. Είναι ανάγλυφη από ξύλο και σπάνιες χρωστικές ουσίες που δημιουργούν πλαστικά τα πρόσωπα και φυσικές πτυχές των ενδυμασιών της (visiteiros, 2010).

Αριστερά της Μητρόπολης βρίσκεται το παλιό γυμνάσιο, η ΛΕΟΝΤΑΡΙΔΕΙΟΣ ΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΡΡΕΝΩΝ ΔΕΔΕΑΓΑΤΣ 1909, που σήμερα στεγάζει το εκκλησιαστικό Μουσείο της Ιερά Μητροπόλεως Αλεξανδρουπόλεως. Εκτίθενται σ' αυτό παλιές εικόνες εκκλησιών, από την Ανατολική και τη Βόρεια Θράκη, ξυλόγλυπτα τέμπλα και επισκοπικά άμφια, καθώς και ιστορικά έγγραφα της Θράκης. Ξεχωριστό τμήμα αποτελεί η πινακοθήκη με έργα Θρακών ζωγράφων, καθώς και η εκκλησιαστική βιβλιοθήκη, προσφορά του Μητροπολίτη κ.κ. Άνθιμου στην περιφέρεια που ποιμαίνει και διακονεί.

Το τρίπτυχο συμπληρώνεται με το παλιό δημοτικό σχολείο, όπου δίδαξαν μεγάλες δασκαλικές μορφές του τόπου όπως ο Αθ. Σπανός, υπόδειγμα εκπαιδευτικού και εθνικού αγωνιστή, που στο έργο του συμπεριλαμβάνει και η φιλοτέχνηση τοπικών χαρτών, ο Άγγελος Ποιμένας, από τους πρωταγωνιστές της τοπικής πνευματικής ζωής και πρωτοπόρος στις αρχαιολογικές έρευνες και ο Θεόδωρος Χαραλαμπίδης, με τις παιδικές του χορωδίες. Μέσα στο μικρό κήπο που καλύπτει τη μια πλευρά της πλατείας, στέκουν

στα βάθρα τους, κατάλευκες στο πεντελικό μάρμαρο, οι μορφές των παλιών επισκόπων (visitevnos, 2010).

Εκκλησιαστικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης

Το Εκκλησιαστικό Μουσείο της Ιεράς Μητροπόλεως Αλεξανδρουπόλεως ιδρύθηκε το 1976 από τον μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως και νυν Θεσσαλονίκης κ.κ. Άνθιμο. Στεγάζεται στη Λεονταρίδειο σχολή, δίπλα στη Μητρόπολη. Πρόκειται για Νεοκλασικό κτίριο του 1909, δωρεά του Μαρωνίτη εμπόρου Αντώνη Λεονταρίδη (visitevnos, 2010).

2.2.4 Τοπικές Πολιτιστικές Εκδηλώσεις

Σε όλο τον νομό Έβρου κατά την διάρκεια όλου του έτους γίνονται διάφορες εκδηλώσεις στις οποίες συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός κόσμου από διάφορες περιοχές της Ελλάδας και ειδικότερα της βόρειας. Τέτοιες εκδηλώσεις είναι:

Α) Φεστιβάλ Νεολαίας Άρδα.

Η συνάντηση νέων "Άρδας" είναι καθιερωμένη από το 1995 και διοργανώνεται από το Δημοτικό Διαμέρισμα Καστανέων στα τέλη Ιουλίου κάθε έτους, στις όχθες του ποταμού Άδρα, σε μια περιοχή εξαιρετου φυσικού κάλλους, κατάφυτο, με ειδικούς χώρους κατασκηνώσεων, εξέδρες και χώρους εκδηλώσεων και στάθμευσης αυτοκινήτων, δέχεται νέους από την Ελλάδα και τις γειτονικές χώρες, οι οποίοι σε μια ζεστή ατμόσφαιρα αλληλογνωριμιών και συναδέλφωσης, περνούν ένα αλησμόνητο πενήνήμερο με παρακολουθήσεις ομιλιών, συναυλιών και ανταλλαγή απόψεων. Υπάρχουν ειδικοί χώροι για τις υπαίθριες συναυλίες ιδιαίτερα δε η εξέδρα που στήνεται σε μικρό νησί, καταμεσής στο ποτάμι. Τα τελευταία χρόνια η εκδήλωση αυτή προβάλλεται και από τα τηλεοπτικά μέσα των γειτονικών χώρων, παρατηρείται δε αλματώδη αύξηση και συμμετοχή κατασκηνωτών από όλες τις ελληνικές περιοχές και το εξωτερικό (e-ενnos, 2010).

Β) Φεστιβάλ νεολαίας δήμου Τυχερού.

Τριήμερο εκδηλώσεων που πραγματοποιείται στο Οικοτουριστικό Κέντρο, δίπλα στη λίμνη του Τυχερού. Αξιοποιώντας τις υπάρχουσες υποδομές (αμφιθέατρο, γήπεδα, ξενώνα, εστιατόριο, κολυμβητήριο) και με την υποστήριξη σύσσωμου του Δημοτικού Συμβουλίου Νεολαίας, το Φεστιβάλ Νεολαίας, διοργανώνεται από την Πολιτιστική Επιχείρηση ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ Δήμου Τυχερού, για όλους τους φιλοθεάμονες επισκέπτες και κατοίκους της Θράκης, κάθε ηλικίας. Πραγματοποιούνται διάφοροι αγώνες όπως πχ κολύμβησης και τραγουδάνε ζωντανά στη σκηνή διάφοροι γνωστοί Έλληνες και ξένοι καλλιτέχνες (tichero, 2010).

Γ) Έκθεση βιβλίου στην Αλεξανδρούπολη.

Η έκθεση βιβλίου στην Αλεξανδρούπολη γίνεται κατά τον μήνα Ιούλιο και διαρκεί δύο εβδομάδες. Τελεί υπό την αιγίδα των υπουργείων Πολιτισμού και Μακεδονίας Θράκης, πραγματοποιείται από το Σύνδεσμο Εκδοτών Βόρειας Ελλάδας (Σ.ΕΚ.Β.Ε), σε συνεργασία με τα βιβλιοπωλεία της Αλεξανδρούπολης, τον Δήμο Αλεξανδρούπολης και τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Έβρου. Συμμετέχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός εκδοτών και φιλοξενούνται πάνω από 20.000 τίτλοι τόσο από την ελληνική όσο και από την ξένη εκδοτική παραγωγή (vivliolatreia, 2010).

2.3 Άλλες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Ν. Έβρου

2.3.1 Αγροτουρισμός

Ο Αγροτουρισμός στον νομό Έβρου δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στην φύση έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποι της και να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος. Αυτό επιτυγχάνεται με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Για το σκοπό αυτό έχουν δημιουργηθεί σε πολλές περιοχές παραδοσιακοί ξενώνες όπως ο Λευκίππος και η Θράσσα του Δήμου Τυχερού, το Σηροτροφείο του Δήμου Σουφλίου, το Θήραμα του Δήμου Τριγώνου κλπ. Όλοι αυτοί οι ξενώνες είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι και δίνουν την δυνατότητα στον τουρίστα να παρακολουθήσει πώς γίνεται η εκτροφή θηραμάτων, η παραγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων κλπ. (nomenrou, 2010).

2.3.2 Συνεδριακός Τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά στο νομό και ειδικότερα στη πόλη της Αλεξανδρούπολης. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι υποδομές και οι εγκαταστάσεις που διαθέτουν εξυπηρετούν μεγάλο αριθμό συνέδρων και ικανοποιούν την οποιαδήποτε ανάγκη τους. Στην πόλη λειτουργούν τουλάχιστον 3 ξενοδοχεία 4 και 5 αστέρων με υψηλής ποιότητας συνεδριακές υποδομές. Στο νομό ο σύνεδρος - επισκέπτης μπορεί να συνδυάσει τον συνεδριακό τουρισμό και με άλλες μορφές τουρισμού.

2.3.3 Σχολικός Τουρισμός

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Σουφλίου υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης διάρκειας μίας έως τεσσάρων ημερών με θεματολογία τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον μεταξοσκώληκα, το νερό, το δάσος, τα απορρίμματα για τις Περιβαλλοντικές Ομάδες των σχολείων. Οργανώνει και υλοποιεί σεμινάρια επιμόρφωσης για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διάρκειας μίας έως τεσσάρων ημερών με περιβαλλοντική θεματολογία. Επίσης συντονίζει Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, παράγει Εκπαιδευτικό υλικό και αναπτύσσει διεθνείς συνεργασίες με αντίστοιχα κέντρα του εξωτερικού (nomenrou, 2010).

2.3.4 Ιαματικός Τουρισμός

Α) Ιαματικά Λουτρά Τραϊανούπολης.

Οι ιαματικές πηγές Τραϊανούπολης βρίσκονται 14 χιλιόμετρα ανατολικά της Αλεξανδρούπολης. Από το 1995 και μετά, η λουτρόπολη εκσυγχρονίστηκε πλήρως τόσο στην παροχή υπηρεσιών όσο και στις υποδομές, με ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, εστιατόρια, υδροθεραπευτήριο με νέους ατομικούς λουτήρες, υδρομασάζ, εισπνοθεραπεία, ποσιθεραπεία κτλ. Ο επισκέπτης μπορεί να συνδυάσει τη θεραπεία με την ξεκούραση και την απόλαυση της φύσης. Οι εγκαταστάσεις των λουτρών βρίσκονται στις πλαγιές του λόφου του Αγίου Γεωργίου, με πανοραμική θέα προς τον υγροβιότοπο του Εθνικού Πάρκου του Δέλτα Έβρου.

B) Ιαματικά Λουτρά Σαμοθράκης.

Ανατολικά της Παλαιάπολης, και 13 χιλιόμετρα από την Καμαριώτισσα, βρίσκονται τα Θέρμα, οικισμός με μεγάλη κίνηση το καλοκαίρι, λόγω των ιαματικών πηγών. Τα λουτρά τροφοδοτούνται από θειούχα πηγή με νερό θερμοκρασίας έως και 60 βαθμούς. Οι εγκαταστάσεις των θερμών λουτρών περιλαμβάνουν υδροθεραπευτήρια με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες για λουτροθεραπεία και κινησιοθεραπεία. Ο επισκέπτης βρίσκει θερμή φιλοξενία στις όμορφες ξενοδοχειακές μονάδες, στα μπάγκαλοους, στα ενοικιαζόμενα δωμάτια και στις γραφικές ταβέρνες της περιοχής, όπου μπορούν να απολαύσουν τις τοπικές γευστικές συνταγές (nomεντου, 2010).

2.3.5 Τουρισμός Περιπέτειας

Η περιοχή του Τυχερού είναι κατάλληλη για πρώτη γνωριμία των αρχαρίων με τα κανό, μιας και η τεχνητή λίμνη που διαθέτει είναι ιδανική γι' αυτόν τον σκοπό. Η λίμνη έχει δημιουργηθεί από το φράγμα της Λύρας και η διαδρομή που ακολουθείται είναι μοναδικής ομορφιάς, κατάλληλη για κάθε ηλικία (nomεντου, 2010).

2.3.6 Θεραπευτική Ιππασία

Η ιππασία είναι διασκέδαση, αλλά αν οι ικανότητες που αποκτώνται κάνουν τη ζωή των ατόμων με ειδικές ανάγκες πιο εύκολη και πιο ενδιαφέρουσα τότε είναι έργο ζωής. Η ευγενική πρωτοβουλία του Ιππικού Ομίλου Τυχερού σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Θεραπευτικής Ιππασίας Ελλάδας και την πολύτιμη βοήθεια της Διευρυμένης

Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ροδόπης-Έβρου (Ν.Α.Ρ.Ε.), της Νομαρχία Έβρου και το Δήμο Τυχερού ιδρύθηκε το θεραπευτικό τμήμα ιππασίας στο Τυχερό (nomεντου, 2010).

2.3.7 Ορειβατικός Τουρισμός

Ο Ορειβατικός Σύλλογος Σαμοθράκης ιδρύθηκε το 2001. Η προσφορά του στο νησί είναι πολύ μεγάλη. Έχει χαράξει ορειβατικά μονοπάτια και βοηθούν στην ανάβαση των επισκεπτών διότι η ορειβασία στη Σαμοθράκη παρουσιάζει μια δυσκολία. Τα όρη είναι απότομα και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή (nomεντου, 2010).

2.4 Το τουριστικό προφίλ του Ν. Έβρου

Ο Νομός Έβρου αποτελεί πόλο έλξης τουριστών μιας και διαθέτει ιδιαίτερες γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες, ένα ξεχωριστό φυσικό περιβάλλον, καθώς και πλούσια πολιτιστική παράδοση. Το 91% των επισκεπτών του Έβρου είναι Έλληνες και το 9% αλλοδαποί. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων κινείται σταθερά ετησίως στις 350.000. Η μέση πληρότητα των καταλυμάτων είναι περίπου 39%. Από το σύνολο των Ελλήνων τουριστών συγκεντρώνει τις προτιμήσεις του 1,92%. Η μέση διάρκεια παραμονής είναι 3 ημέρες. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι ο νομός έχει και τουριστικές υποδομές μιας και διαθέτει αεροδρόμιο, λιμάνια στην Αλεξανδρούπολης και τη Σαμοθράκης που επιτρέπουν την ακτοπλοϊκή σύνδεση με άλλα λιμάνια της χώρας, ποικιλία από ξενοδοχειακές μονάδες, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενώνες και κάμπινγκ καθώς επίσης και συνεδριακές αίθουσες για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού (Μοίρα, 2005:196).

Όπως αναφέρει η κυρία Τσιαούση, <<ο Έβρος δεν προσελκύει μεγάλη μερίδα του μαζικού τουρισμού καλοκαιρινών διακοπών, διαθέτει όμως όλα τα στοιχεία για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, οι οποίες δεν παρουσιάζουν εποχικότητα, αλλά μπορούν να αναπτυχθούν σε δωδεκάμηνη βάση>> (traveltimes, 2010). Για αυτό και τα τελευταία χρόνια στον Έβρο δημιουργήθηκαν δεκάδες Ξενώνες, όπως: «Έβροθήραμα» στον Πεντάλοφο Τριγώνου, «Ρέμβη» στους Μεταξάδες, «Αργυρορύτης» στις Φέρρες, «Θράσσα» στο Τυχερό, «Σηροτροφείο» και «Κουκούλι» στο Σουφλί,

«Λύπα» στη Δαδιά, «Λεύκιππος» στη Λευκίμη, «Θεράπειον» στο Θεραπειό Τριγώνου και «Δαδιάσελο» στη Δαδιά (traveltimes, 2010).

Ο νομός είναι γνωστός για το πλούσιο φυσικό της περιβάλλον. Διαθέτει δύο εθνικά πάρκα, το Δέλτα του Έβρου και το Δάσος της Δαδιάς, οκτώ περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura, ενδοχώρα με πλούσια ιστορικο-πολιτιστική κληρονομιά και ένα παρθένο νησί σαν την Σαμοθράκη, με αποτέλεσμα όλα αυτά να συντελούν στο να προσελκύσουν ειδικές ομάδες επισκεπτών, όπως: φυσιολάτρες, περιπατητές, ορειβάτες, ορνιθοπαρατηρητές κλπ. Ήδη στα δύο Εθνικά Πάρκα λειτουργούν Κέντρα Πληροφόρησης, τη λειτουργία των οποίων έχουν αναλάβει οι Φορείς Διαχείρισης των ανωτέρω περιοχών με την ενεργή στήριξη της Νομαρχίας και τα οποία, εκτός από την ενημέρωση μέσω προβολών και έντυπου υλικού, προσφέρουν περιηγήσεις-ξεναγήσεις των επισκεπτών στην ευρύτερη περιοχή (traveltimes, 2010).

Για να αναπτυχθεί ο τουρισμός στον Έβρο, πρέπει να δημιουργηθεί τουριστικό προϊόν με ισχυρή ταυτότητα, αναγνωρίσιμο και βιώσιμο σε ανταγωνιστικούς σχεδιασμούς ποιότητας και τιμής, καθώς και να διευρυνθεί η πελατεία με όλες τις απαραίτητες ενέργειες προώθησης και προβολής σε χώρες που δείχνουν ότι οι πολίτες τους θέλουν κάτι παραπάνω από «ήλιο – θάλασσα». Πρέπει επίσης γίνει προσέγκυση πελατών από την εγχώρια αγορά, για τουρισμό δώδεκα μήνες το χρόνο, καθώς και να γίνει προσέγγιση της κρίσιμης μάζας των 650.000 τουριστών ετησίως (ή διπλασιασμός των σημερινών επισκεπτών) σε μια 5ετία, αλλά και να στηριχθούν οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον τουρισμό με σεμινάρια ή και με πρόσληψη εξειδικευμένων συμβούλων για την υπαγωγή τους σε προγράμματα αναβάθμισης ή και δημιουργίας νέων υποδομών. Τέλος πρέπει να διασφαλιστεί η ποιότητα της διατροφής, της τοπικής γαστρονομίας, της καθαριότητας και προσπελασιμότητας των τουριστικών σημείων, καθώς και να αναβαθμιστεί η Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών με τη δημιουργία νέων τμημάτων ή και ίδρυση ΤΕΙ με τμήματα marketing κλπ. (traveltimes, 2010).

Πίνακας 2.4.1: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου στο νομό Έβρου, ξενοδοχειακές κλίνες και πληρότητες

ΕΤΟΣ	2007	2008
ΗΜΕΔΑΠΟΙ	312.395	313.157
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	35.842	39.849
ΣΥΝΟΛΟ	348.237	353.006
ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ	3.401	3.243
ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	34.9%	36.5%

Πηγή: statistics.gr

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα ο νομός Έβρου έχει και ημεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες ο αριθμός των οποίων κάθε χρόνο ολοένα και αυξάνεται. Συγκεκριμένα το 2007 οι ημεδαποί που διανυκτερεύσανε σε ξενοδοχεία του νομού ήταν 312.395, ενώ το 2008 παρουσίασαν μια μικρή αύξηση της τάξεως του 0,24%. Οι αλλοδαποί δε, το 2007 που επισκέφτηκαν τον Έβρο ήταν 35.842, ενώ το 2008 αυξήθηκαν σημαντικά κατά 11,17%.

Πίνακας 2.4.2: Διανυκτερεύσεις σε κάμπινγκ στο νομό Έβρου

ΕΤΟΣ	2007	2008
ΗΜΕΔΑΠΟΙ	27.852	27.750
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	25.153	9.317
ΣΥΝΟΛΟ	53.005	37.067

Πηγή: statistics.gr

Οι διανυκτερεύσεις που έγιναν το 2007 σε campings του νομού, όπως παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα έφταναν στις 27.852 από ημεδαπούς επισκέπτες, ενώ το 2008 παρουσίασαν μια μικρή μείωση κατά 0,36%. Οι αλλοδαποί δε που επισκέφτηκαν τον

νομό και διανυκτέρευσαν σε camping το 2007 ήταν 25.153, ενώ το 2008 παρουσίασαν μια αισθητή μείωση κατά 62,95%.

Πίνακας 2.4.3: Αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα στο Ν. Έβρου

ΕΤΟΣ	2007		2008	
	Για νομό Έβρου	Στο σύνολο της χώρας	Για νομό Έβρου	Στο σύνολο της χώρας
ΗΜΕΔΑΠΟΙ	142.068	6.949.608	144.209	6.967.623
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	16.261	8.745.901	18.567	8.657.775
ΣΥΝΟΛΟ	158.329	15.695.509	162.776	15.625.398
ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ	3.401	576.775	3.243	577.618

Πηγή: statistics.gr

Το 2007 οι αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου στο νομό Έβρου από ημεδαπούς επισκέπτες ήταν 142.068, ενώ το 2008 αυξήθηκαν κατά 1,5%. Οι αλλοδαποί δε το 2007 ήταν 16.261 ενώ το 2008 αυξήθηκαν σημαντικά κατά 14,18%. Όσον αφορά το σύνολο της χώρας αξίζει να σημειωθεί ότι οι ημεδαποί που είχαν έρθει στην Ελλάδα το 2008 ήταν κατά 0,25% περισσότεροι από αυτούς που είχαν επισκεφθεί την χώρα μας το 2007. Ενώ οι αλλοδαποί σε όλη την χώρα το 2007 ήταν 8.745.901 και το 2008 μειώθηκαν κατά 1%.

Σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί, το 2007 οι ημεδαποί που κατέφτασαν στο νομό Έβρου και φιλοξενήθηκαν σε campings, ήταν 6256 ενώ το 2008 μειώθηκαν κατά 1,58%. Οι αλλοδαποί δε ήταν 4827 το 2007, ενώ το 2008 μειώθηκαν σημαντικά κατά 4,5%. Στο σύνολο της χώρας παρατηρήθηκε όσον αφορά τους ημεδαπούς αύξηση από το 2007 προς το 2008 κατά 18,9%. Ενώ όσον αφορά τους αλλοδαπούς από το 2007 προς το 2008 σημειώθηκε αύξηση κατά 13,4%.

Πίνακας 2.4.4: Αφίξεις στα κάμπινγκ στο Ν. Έβρου

	Για το νομό Έβρου	Στο σύνολο της χώρας	Για το νομό Έβρου	Στο σύνολο της χώρας
ΕΤΟΣ	2007		2008	
ΗΜΕΛΑΠΟΙ	6,256	134,227	6,157	159,604
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	4,827	207,856	4,605	228,567
ΣΥΝΟΛΟ	11,083	342,083	10,762	388,171

Πηγή: statistics.gr

Πίνακας 2.4.5: Ξενοδοχειακό δυναμικό ανά κατηγορία στο Ν. Έβρου

ΑΣΤΕΡΙΑ	5*****			4****			3***			2**			1*		
	ΞΕΝ	ΔΩ	ΚΛΙ	ΞΕΝ	ΔΩ	ΚΛΙ	ΞΕΝ	ΔΩ	ΚΛΙ	ΞΕΝ	ΔΩ	ΚΛΙ	ΞΕΝ	ΔΩ	ΚΛΙ
ΕΒΡΟΣ	3	264	535	2	142	293	15	515	978	26	685	1273	10	181	348
ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ	0	0	0	0	0	0	3	116	220	5	42	82	2	12	26

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος, grhotels.gr

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα ο νομός Έβρου διαθέτει έναν μικρό αριθμό ξενοδοχείων 5 και 4 αστέρων, ενώ το νησί της Σαμοθράκης δεν διαθέτει κανένα ξενοδοχείο τέτοιας κατηγορίας. Παρ' όλα αυτά όμως ο αριθμός των δωματίων και κλινών των δύο αυτών ξενοδοχείων μεγάλης κατηγορίας, είναι αρκετά μεγάλος και οπότε κρίνεται ικανός να φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

Αντιθέτως ο νομός έχει πολλά ξενοδοχεία 3, 2 και ενός αστεριού προσφέροντας έτσι έναν σημαντικό αριθμό δωματίων και κλινών για την υποδοχή των τουριστών. Η Σαμοθράκη απεναντίας διαθέτει μικρό αριθμό ξενοδοχείων 3, 2 και ενός αστεριού αλλά

σχετικά ικανοποιητικό αριθμό δωματίων και κλινών για την φιλοξενία των επισκεπτών της.

Πίνακας 2.4.6: Δυναμικότητα του Ν. Έβρου σε τουριστικά κάμπινγκ

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΒΡΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΜΠΙΝΓΚ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	1	Α΄ΤΑΞΗΣ	216
ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ	1	Δ΄ΤΑΞΗΣ	105

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος, grhotels.gr

Σύμφωνα με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος όπως φαίνεται και στον πίνακα πιο πάνω, ο νομός Έβρου διαθέτει δύο κάμπινγκ. Ένα στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης που είναι Α τάξης και διαθέτει 216 δωμάτια και ένα που βρίσκεται στην Σαμοθράκη και ανήκει στην Δ τάξη και έχει 105 δωμάτια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Η μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιείται κατά τη διεξαγωγή μιας ερευνητικής διαδικασίας κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο και ακολουθεί ένα ξεκάθαρο μεθοδολογικό πλαίσιο. Έχει ως σκοπό την έρευνα κάποιων παραγόντων, την καταγραφή συμπερασμάτων, καθώς και την καταβολή προτάσεων και δυνατών λύσεων στα προβλήματα τα οποία προκύπτουν κατά την πραγματοποίηση μιας έρευνας.

Στην συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία σκοπός της έρευνας είναι *«η εξέταση των απόψεων και αντιλήψεων των ατόμων που κατέχουν θέσεις κλειδιά (key informants) στον τουρισμό του Νομού Έβρου, σχετικά με την υπάρχουσα ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νομό, τις επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) που αυτές προκαλούν στην τοπική κοινωνία, οικονομία και περιβάλλον, καθώς και τις προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξής τους»*.

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η περιγραφή και η παρουσίαση του μεθοδολογικού πλαισίου που ακολουθήθηκε. Θα παρουσιαστεί ο τρόπος διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας, τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν και ολοκληρωμένα όλα τα στάδια της έρευνας.

3.2 Τι είναι και ποιος ο σκοπός της ποιοτικής έρευνας.

Ο χαρακτήρας της ποιοτικής έρευνας είναι κατεξοχήν διαγνωστικός και αυτό διότι γίνεται προσπάθεια να ανακαλυφθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν ή διαμορφώνουν συγκεκριμένα είδη συμπεριφοράς. Ενώ σκοπός της είναι η βαθύτερη κατανόηση των συγκαλυμμένων παραγόντων που επιδρούν στην αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών (Χρήστου, 1999:219-220).

Συγκεκριμένα η ποιοτική έρευνα μπορεί να εξυπηρετήσει τους εξής σκοπούς (Χρήστου, 1999:219-220):

- Την δημιουργία και την δομή υποθέσεων σχετικά με την συμπεριφορά, την διάθεση και την στάση των καταναλωτών.
- Την προσωρινή χρήση ερωτηματολογίων που θα χρησιμοποιηθούν για τη συγκέντρωση ποσοτικών στοιχείων.
- Τον εντοπισμό προβλημάτων τα οποία πρέπει να προσδιοριστούν ποσοτικά ώστε να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές έρευνες.
- Τον εντοπισμό θεμάτων που απαιτούν έρευνα μεγαλύτερης κλίμακας.
- Την κατανόηση της διαδικασίας που ακολουθεί ο καταναλωτής για να πάρει μια απόφαση όσον αφορά την επιλογή ενός προϊόντος ή μιας επιχείρησης.
- Την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο προωθείται μια επιχείρηση.

Τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας (Χρήστου, 1999:220-221):

- Τα αποτελέσματά της γίνονται εύκολα κατανοητά.
- Παρουσιάζει με λεπτομερή τρόπο την αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών στο πέρασμα του χρόνου σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα.
- Είναι μοναδική στην βαθύτερη κατανόηση των αναγκών, επιθυμιών και φιλοδοξιών που έχουν οι καταναλωτές.

3.3 Διαδικασία της ποιοτικής έρευνας.

Τα στάδια μιας ερευνητικής διαδικασίας ποικίλουν ανάλογα με την έρευνα και αυτό διότι ο χαρακτήρας των ποιοτικών στοιχείων είναι ρευστός. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να μην είναι δυνατόν να ορισθούν με ακρίβεια οι αντικειμενικοί στόχοι της έρευνας ή το ακριβές χρονικό διάστημα που θα ολοκληρωθεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα, αλλά ακόμα και ούτε τα ερευνητικά εργαλεία, ο πληθυσμός κλπ που θα χρησιμοποιηθούν (Χρήστου, 1999:221).

Οι κύριες τεχνικές μορφές που εφαρμόζονται στην ποιοτική έρευνα είναι οι εξής (Χρήστου, 1999:222):

- Προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος
- Ομάδες εστίασης και ομαδικές συνεντεύξεις
- Προβολικές τεχνικές
- Τις μελέτες περίπτωσης
- Την συμμετοχική παρατήρηση

3.3.1 Η σε βάθος συνέντευξη

Σε αυτή τη μορφή έρευνας ο ερευνητής πραγματοποιεί μια συνέντευξη πρόσωπο με πρόσωπο με τον ερωτώμενο, η οποία διαρκεί 30-45 λεπτά. Δεν ακολουθείται μια συγκεκριμένη σειρά ερωτήσεων, αλλά αντιθέτως υπάρχει η δυνατότητα σε κάθε συνέντευξη η σειρά των ερωτήσεων να διαφέρει. Επίσης μπορεί να ζητηθεί η οποιαδήποτε διευκρίνιση σε οποιαδήποτε απάντηση απαιτείται, χωρίς όμως να κατευθύνεται ο συνεντευξιαζόμενος ή η συνέντευξη να βγαίνει εκτός θέματος (Σταθακόπουλος, 1997:99-100).

Η σε βάθος συνέντευξη θεωρείται ιδανική όταν απαιτείται διευκρίνιση για επιθυμίες και γνώμες καταναλωτών, όταν απευθύνεται σε επαγγελματίες για τη φύση της δουλειάς τους, αλλά και όταν ένα θέμα θεωρείται ευαίσθητο και προσωπικό. Τα πλεονεκτήματά της είναι η συγκέντρωση πολλών πληροφοριών με λεπτομέρειες, ενώ τα μειονεκτήματά της είναι η δυσκολία ανάλυσης των στοιχείων και το μεγάλο χρονικό διάστημα που χρειάζεται ούτως ώστε να ολοκληρωθεί απ όλες τις απόψεις (Σταθακόπουλος, 1997:101-102).

3.3.2 Ομάδες εστίασης και ομαδικές συνεντεύξεις.

Ονομάζεται η συνέντευξη εκείνη κατά την οποία σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο, με τον κατάλληλο εξοπλισμό, 8 έως 12 άτομα συζητούν από μιάμιση έως 3 ώρες για ένα θέμα το οποίο κατευθύνει ένας συντονιστής. Η χρήση αυτής της τεχνικής γίνεται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες στόχος είναι η συλλογή στοιχείων που αφορούν την διατύπωση ιδεών για ανάπτυξη νέων προϊόντων, η αξιολόγηση και η χωροθέτηση κάποιου προϊόντος, τους τρόπους διαφήμισής του, καθώς και το πώς θα μπορούσαν αργότερα αυτά να ελεγχθούν (Σταθακόπουλος, 1997: 102).

3.3.3 Προβολικές τεχνικές

Προβολικές τεχνικές ονομάζονται εκείνες οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται όταν στόχος είναι η διατήρηση της ατομικότητας, καθώς και η αποκάλυψη υποσυνείδητων στοιχείων (media.uoa, 2010). Αλλά συγκεκριμένα στο μάρκετινγκ χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των απαντήσεων που δίνονται όταν κάποιος βλέπει ένα εμπορικό σήμα και τις συγκινήσεις που μπορεί αυτό να του προκαλέσει (worldlingo, 2010).

Οι πιο συχνές είναι (media.uoa, 2010):

- Free Associations (σε μια λέξη ή φράση γίνεται προσπάθεια καταγραφής αυθόρμητων συνειρμών)
- Personification (μέσα από ένα πρόσωπο γίνεται προσπάθεια προβολής μιας μάρκας)
- Sentence / Phrase Completion (ατομική γραπτή συμπλήρωση φράσεων προσδίδοντας ατομικές διαστάσεις σε συγκεκριμένα concepts)
- Collage (λεπτομερέστερη αποτύπωση μιας εικόνας με στόχο την απόκτηση οικειότητας με τον καταναλωτή)

3.3.4 Οι μελέτες περίπτωσης

Μελέτη περίπτωσης είναι ένα συγκεκριμένο επιστημονικό παράδειγμα το οποίο σχεδιάζεται για να σκιαγραφήσει μια γενικότερη κατάσταση. Είναι η μέθοδος εκείνη που εξετάζει ένα περιστατικό ενώ αυτό εξελίσσεται. Το περιστατικό αυτό μπορεί να είναι ένα παιδί, μια τάξη, ένα σχολείο και γενικά κάποιο πραγματικό πρόσωπο σε πραγματικές καταστάσεις. Με αποτέλεσμα αυτό να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση μιας έρευνας (Cohen, Manion & Morrison, 2007:309-310).

Τα πλεονεκτήματά της είναι (Cohen κ.ά., 2007:310):

- Πλούσιες πληροφορίες για την κάθε περίπτωση.
- Πληροφορίες σχετικές με τον χρόνο τέλεσης των γεγονότων.
- Αναλύει την κάθε υπόθεση και προσπαθεί να προβάλει τον τρόπο με τον οποίο το κάθε υποκείμενο αντιλαμβάνεται κάποιο γεγονός.
- Εμπλέκει τον ερευνητή στο γεγονός που μελετάται.

Τα μειονεκτήματά της είναι (Cohen κ.ά., 2007:315):

- Δεν μπορεί να γίνει επανέλεγχος της έρευνας και οπότε μπορεί να χαρακτηριστεί αυτή ως προσωπική, επιλεκτική και προκατειλημμένη.
- Είναι επιρρεπείς σε προβλήματα ή σε προκαταλήψεις των ερευνητών όπου και οι ίδιοι μετά το τέλος της έρευνάς τους μπορεί να παρατηρήσουν πως δεν ήταν υποκειμενικοί.

3.3.5 Συμμετοχική παρατήρηση

Συμμετοχική παρατήρηση ονομάζεται εκείνη η έρευνα κατά την οποία οι ίδιοι οι παρατηρητές εμπλέκονται στις δραστηριότητες που επιχειρούν να παρατηρήσουν.

Τα πλεονεκτήματά της είναι (Cohen κ.ά., 2007:318-321):

- Είναι ανώτερες σε σχέση με τα πειράματα και τις επισκοπήσεις

- Οι παρατηρητές μπορούν να συνεχίσουν την έρευνα μιας συμπεριφοράς ακόμα και όταν αυτή εξελίσσεται κρατώντας σημειώσεις.
- Οι ερευνητές μπορούν χάρη στην εκτεταμένη χρονική περίοδο που τελείται η μελέτη να δημιουργήσουν πιο στενές επαφές με αυτούς που παρατηρούν σε φυσικούς χώρους.

Τα μειονεκτήματά της είναι (Cohen κ.ά., 2007:220):

- Ο ερευνητής εξετάζοντας το παρόν μπορεί να αγνοεί σημαντικά προγενέστερα γεγονότα.
- Μπορεί το δείγμα που έχει επιλέξει ο παρατηρητής να μην είναι αντιπροσωπευτικό.

3.4 Μεθοδολογία της έρευνας

Προκειμένου να επιτευχθεί ο ερευνητικός στόχος, η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί είναι οι συνεντεύξεις σε βάθος με τη χρήση ημιδομημένου ερωτηματολογίου¹. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο – οδηγός συνέντευξης που περιείχε 14 ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Στη συνέχεια καταρτίστηκε μια λίστα ατόμων (πληροφορητών) που θεωρήθηκε ότι μπορούν να συμβάλλουν στη διαφώτιση του ερευνητικού αντικειμένου. Έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθούν πληροφορητές που ανήκουν σε τουριστικούς, περιβαλλοντικούς φορείς, αναπτυξιακές εταιρείες τουρισμού, αλλά και τουριστικές επιχειρήσεις, ώστε να διασφαλιστεί η πολύπλευρη εξέταση του υπό διερεύνηση θέματος. Επίσης επιδίωξη ήταν η συμμετοχή πληροφορητών από διαφορετικές πόλεις και περιοχές του νομού, αν και αυτό δεν κατέστη απόλυτα δυνατό. Τελικά, πραγματοποιήθηκαν 13 συνεντεύξεις με πληροφορητές, τα στοιχεία των οποίων παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 2011.

¹ Το ερωτηματολόγιο – οδηγός συνέντευξης είναι διαθέσιμο στο Παράρτημα της πτυχιακής.

Πίνακας 3.4: Στοιχεία πληροφορητών έρευνας

Όνοματεπώνυμο	Φορέας που εκπροσωπεί	Θέση στον φορέα	Πόλη	Τηλέφωνο	E-mail
Ελένη Μακρυγιάννη	Φορέας διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Δέλτα του Έβρου	Επιστημονική Συντονίστρια	Λουτρά Τραϊανούπολης	2551061000	e.makrygianni@evros-delta.gr
Μαρία Συρίδου	Δημοτική επιχείρηση τουριστικής ανάπτυξης Φερών	Υπεύθυνη τουρισμού Φερών	Φέρες	2555022180	detaf@feres.gr
Ζήσης Κουρτίδης	Τουριστικό Γραφείο Γενικού Τουρισμού	Ιδιοκτήτης-Διευθυντής	Αλεξ/πολη	2551032611	info@thraki-tours.gr
Ευαγγελία Καραμπατζάκη	Τουριστικό γραφείο γενικού τουρισμού	Διευθύντρια	Αλεξ/πολη	2551033338	info@leontours.gr
Βασιλική Παπαντή	ΔΗΤΕΑ Αλεξ/πολης	Διευθύντρια	Αλεξ/πολη	2551028735	camping@дитеа.gr
Αντώνης Παντίρης	Τουριστικό Πρακτορείο	Ιδιοκτήτης-Διευθυντής	Αλεξ/πολη	2551025455	kikon@otenet.gr
Ιωάννης Κασαπίδης	Γραφείο γενικού τουρισμού	Διευθυντής	Αλεξ/πολη	2551088381	kasapidis-tours@ticketcom.gr
Γιώργος Παναγόπουλος	Τμήμα Τουρισμού-Νομαρχία Έβρου	Προϊστάμενος	Αλεξ/πολη	2551088371-4	geoptour@gmail.com
Στέλιος Κεχαγιόγλου	Δημοτική επιχ/ση Ανάπτυξης Σαμοθράκης/ Κοινοφελής δημοτική επιχ/ση	Πρόεδρος	Σαμοθράκη	2551041584	samothrakitika@gmail.com
Άγγελος Αραμπατζής	Αναπτυξιακή Εταιρεία Βορείου Έβρου	Διευθυντής	Ορεστιάδα	2552027900	eeabe@otenet.gr
Απόστολος Κούπας	Grecotel Egnatia 5*****	Υποδιευθυντής	Αλεξ/πολη	2551038000/ 25510 83000	
Απόστολος Παλακίδης	Thraki Palace 5*****	Αντιπρόεδρος Δ.Σ-Διευθυντής Πωλήσεων-Marketing	Αλεξ/πολη	2551089100	thraki@thrakipalace.gr
Δημήτρης Ξανθούλης	Alexander Beach 5*****	Διευθυντής	Αλεξ/πολη	2551039290	info@alexbh.gr

3.5 Περιορισμοί της έρευνας

Κατά την διάρκεια της πτυχιακής αυτής εργασίας παρατηρήθηκαν διαφόρων ειδών προβλήματα. Αρχικά τα τηλέφωνα και οι διευθύνσεις που έγραφε στο διαδίκτυο ήταν πολύ παλιά, με αποτέλεσμα να απευθύνομαι μια σε προσωπικό της νομαρχίας και μια σε προσωπικό του δημαρχείου Αλεξανδρούπολης ούτως ώστε να μου δώσουν έγκυρα στοιχεία επικοινωνίας. Και αυτό διότι κανένα άτομο δεν είναι αρμόδιο να ασχοληθεί με την ανανέωση των πληροφοριών στο διαδίκτυο, διότι οι προϊστάμενοι κάποιων τμημάτων δεν προτίθενται να πληρώσουν επιπλέον άτομο για να ασχοληθεί με αυτό το θέμα απ' ότι μου είπαν οι ίδιοι οι υπάλληλοι. Έπειτα, διάφοροι φορείς λόγω οικονομικής κρίσης, άλλοι κλείνανε, άλλοι είχαν απολύσει αρκετό προσωπικό και τα άτομα που είχαν μείνει για να ασχοληθούν με τις διάφορες αρμοδιότητες του κάθε φορέα δεν ήταν πρόθυμα να συνεργαστούν και άλλα πάλι - όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος - είχαν εκλογές και γι αυτό το λόγο τη μια δεν μπορούσαν να με εξυπηρετήσουν λόγω εκλογών και την άλλη διότι δεν είχαν ορίσει ακόμα άτομα για το κάθε πόστο.

Το τελευταίο και πιο σημαντικό πρόβλημα παρουσιάστηκε κατά το τέλος της πτυχιακής μου εργασίας, ήταν η αλλαγή που έγινε στα τουριστικά θέματα με την νομοθεσία του Καλλικράτη, με αποτέλεσμα να μην ξέρω που να απευθυνθώ για βοήθεια. Και αυτό διότι μέχρι και το 2010 όπως με ενημέρωσαν από την Νομαρχία Αλεξανδρούπολης υπεύθυνα για τον τουρισμό ήταν τα δυο τμήματα α) Προγραμματισμού και τουριστικής ανάπτυξης και β) Τμήμα τουριστικής προβολής και διεθνών σχέσεων, τα οποία είχαν ως αρμοδιότητα να προβάλλουν τον κάθε δήμο του νομού έτσι ώστε ο τουρισμός να αναπτυχθεί. Οι περισσότεροι δήμοι είχαν και κάποιον υπεύθυνο για θέματα τουρισμού ο οποίος οποιοδήποτε πρόβλημα ή θέμα το συζητούσε με το τότε τμήμα τουρισμού της νομαρχίας. Τώρα όμως με τον Καλλικράτη, όλες οι αρμοδιότητες του νομού έχουν μεταφερθεί στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης που έχει ως έδρα της την Κομοτηνή και περιλαμβάνει τους νομούς Καβάλας, Έβρου, Δράμας, Ροδόπης και Ξάνθης, με αποτέλεσμα η νομαρχία Αλεξανδρουπόλεως να ασχολείται πλέον μόνο με την ίδρυση, λειτουργία, λύση ανώνυμων εταιριών και ό,τι αφορά τις εταιρίες αυτές, καθώς και με την διενέργεια ελέγχων και την επιβολή προστίμων για ανακριβείς ή

παραπλανητικές εκπτώσεις, τον έλεγχο των τιμών και την ομαλή λειτουργία της αγοράς, ενώ η περιφέρεια με αρμοδιότητες του τομέα φυσικών πόρων, ενέργειας και βιομηχανίας, απασχόλησης, εμπορίου και τουρισμού, καθώς και παιδείας και διά βίου μάθησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Αποτελέσματα έρευνας

Στην ενότητα αυτή θα γίνει παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την έρευνα που έγινε σε 13 πληροφορητές με την χρήση των συνεντεύξεων. Τα άτομα αυτά ήταν εκπρόσωποι φορέων, διευθυντές ξενοδοχείων και ιδιοκτήτες τουριστικών γραφείων, από διάφορα μέρη του νομού Έβρου αλλά κυρίως της Αλεξανδρούπολης. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων ακολουθεί τη ροή του οδηγού συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε.

1) Οι κύριες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στο νομό.

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες οι πιο γνωστές μορφές τουρισμού που υπάρχουν στον νομό είναι

- Ο Θρησκευτικός τουρισμός: Η μονή της Παναγίας της Κοσμοσώτηρας στις Φέρες, τα διάφορα μοναστήρια του νομού και το τζαμί του Διδυμοτείχου κατά κανόνα, σε συνδυασμό με τον σχολικό τουρισμό και τον τουρισμό της τρίτης ηλικίας αποτελούν πόλο έλξης τουριστών στην ευρύτερη περιοχή.
- Οικοτουρισμός: Στην περιοχή της Λευκίμης, του Τυχερού, της Δαδιάς, του Πεντάλοφου, στους Μεταξάδες και στο Δέλτα του Έβρου όπου υπάρχουν πολλά είδη σπάνιων πουλιών, ζώων κλπ έχουν δημιουργηθεί οργανωμένοι ξενώνες, καταλύματα, εκθεσιακοί χώροι, ιδανικά για ανάπτυξη και ανάδειξη αυτής της μορφής τουρισμού.
- Κυνηγετικός: ο ορεινός όγκος του Τριγώνου, των Μεταξάδων καθώς και η περιοχή ανάμεσα στο μικρό και μεγάλο Δέρειο στην Ορεστιάδα είναι περιοχές που προτιμούνται από ντόπιους, αλλά ακόμα και από Θεσσαλονικείς ή Αθηναίους για κυνήγι. Στις περιοχές αυτές κάθε χρόνο διοργανώνονται γιορτές

- κυνηγιού όπου στήνονται περίπτερα και κυνηγοί πουλάνε ποικίλα κυνηγητικά προϊόντα και ο αριθμός των επισκεπτών φτάνει κάθε χρόνο και τους 20.000.
- Συνεδριακός τουρισμός: Πραγματοποιείται στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης κατά την περίοδο κυρίως του χειμώνα. Αυτό οφείλεται στο ότι η πόλη διαθέτει 3 ξενοδοχεία πεντάστερα με φοβερές υποδομές και εγκαταστάσεις, κατάλληλες να εξυπηρετήσουν μεγάλο αριθμό συνεδρίων ικανοποιώντας οποιαδήποτε ανάγκη των επισκεπτών.

2) Οι φυσικοί και πολιτισμικοί πόροι του νομού.

α) φυσικοί πόροι

- ✓ Δέλτα του έβρου
- ✓ Δάσος δαδιάς
- ✓ Άρδας
- ✓ Θάλασσα Αλεξανδρούπολης
- ✓ Φυσικές ομορφιές Σαμοθράκης (παραλίες)

β) πολιτισμικοί πόροι

- ✓ Πανεπιστημιακό νοσοκομείο της Αλεξανδρούπολης
- ✓ Έκθεση βιβλίου κάθε καλοκαίρι στην Αλεξανδρούπολη
- ✓ Αρχαιολογικά και λαογραφικά μουσεία σε όλο το νομό
- ✓ Μοναστήρια και διάφοροι θρησκευτικοί χώροι σε όλο το νομό
- ✓ Αρχαιολογικά ευρήματα Δοξηπάρας
- ✓ Παραδοσιακοί οικισμοί σε πολλά μέρη του νομού

4) Εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν.

- Αθλητικός τουρισμός: Η Αλεξανδρούπολη διαθέτει κολυμβητήριο που είναι ικανό να φιλοξενήσει μεγάλα αθλητικά γεγονότα Ολυμπιακών προδιαγραφών και ακόμα δεν έχει αξιοποιηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση.
- Καταναλωτικός τουρισμός: Σε μια περιοχή όπως για παράδειγμα αυτή του Τριγώνου θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια ζώνη με διάφορα εμπορικά

καταστήματα όπου ο κόσμος θα είχε την δυνατότητα να ψωνίζει αφορολόγητα ούτως ώστε να μην μετακινείται στην Βουλγαρία ή στην Τουρκία για να κάνει αγορές.

- Ιστιοπλοϊκός τουρισμός: Θα μπορούσε να αναπτυχθεί στην περιοχή της Σαμοθράκης μιας και το νησί έχει την δυνατότητα να φιλοξενήσει σκάφη Ελλήνων και ξένων τουριστών. Σε αυτό συμβάλει και η γεωγραφική της θέση μιας και βρίσκεται κοντά σε άλλα ελληνικά νησιά, αλλά και στην Τουρκία.
- Περιπατητικός τουρισμός: θα μπορούσε να αναπτυχθεί σε αρκετά τμήματα του νομού, αλλά δεν υπάρχουν τα κατάλληλα μονοπάτια που να συνδέονται σωστά με άλλες περιοχές.
- Παραθεριστικός και ιαματικός τουρισμός: μορφές τουρισμού που να μην υπάρχουν αλλά δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες. Ο παραθεριστικός τουρισμός προτιμάται από τους Εβρύτες που έρχονται κυρίως από το Διδυμότειχο, την Ορεστιάδα και γενικά από τον βορρά. Οι Αλεξανδρουπολίτες δεν εμπιστεύονται την θάλασσά τους και προτιμούν να φύγουν εκτός πόλης για να κολυμπήσουν. Αυτό συμβαίνει επειδή δεν γνωρίζουν ότι οι παραλίες τους έχουν γαλάζιες σημαίες, μιας και έχει γίνει Βιολογικός Καθαρισμός εδώ και χρόνια και κάθε δεκαπέντε μέρες τα νερά ελέγχονται από αρμόδιους. Ο ιαματικός από την άλλη τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί ενώ έχει τόσες ευεργετικές ιδιότητες για τον ανθρώπινο οργανισμό και υπάρχουν οι κατάλληλοι χώροι φιλοξενίας και αυτό διότι δεν προβάλλεται με τον κατάλληλο τρόπο.

4) Οφέλη από την ανάπτυξη των μορφών τουρισμού.

Σχεδόν όλοι οι ερωτώμενοι συμφώνησαν πως τα κύρια οφέλη από την ανάπτυξη των διαφόρων μορφών τουρισμού στο νομό είναι:

- ✓ Οικονομικά, διότι όλοι αποκτούν εισόδημα είτε επειδή δουλεύουν σε καταστήματα ή ξενοδοχεία ως εργαζόμενοι, είτε σαν ιδιοκτήτες.
- ✓ Άνοδος του βιοτικού επιπέδου.
- ✓ Συγκρότηση των ντόπιων στην περιοχή τους, μιας και έχουν εργασία και δεν χρειάζεται να ξενιτευτούν.

- ✓ Σεβασμός στο περιβάλλον γεγονός που οφείλεται στην νοοτροπία των ντόπιων που αγαπάνε την φύση αφού έχουν μεγαλώσει κοντά σε αυτήν, στους φορείς που ασχολούνται με αυτές τις μορφές τουρισμού, καθώς ακόμα και τα παιδιά μικρότερης ηλικίας που από το σχολείο μαθαίνουν να έχουν περιβαλλοντική συνείδηση.

5) Βαθμός αποδοχής, συμμετοχής και υποστήριξης των ντόπιων.

Οι περισσότεροι από τους συνεντευξιζόμενους υποστήριξαν πως οι ντόπιοι συμμετέχουν ως τουρίστες σε αυτές τις κατηγορίες τουρισμού αρκετά, μιας και τους είναι γνωστές. Αρχικά δεν συμμετείχαν και δεν αποδέχονταν ιδιαίτερα τον τουρισμό και τον τουρίστα σαν έννοια, καθότι δεν γνώριζαν τα οφέλη της τουριστικής ανάπτυξης για έναν τόπο. Φοβόντουσαν την αλλοίωση που τυχόν μπορεί να επέλθει στην φύση, επιθυμούσαν πράγματα που θεωρούσαν δικά τους (πχ την παραλία κοντά στο σπίτι τους) να παραμένουν ως έχουν, αλλά στην πορεία άρχισαν σιγά σιγά να καταλαβαίνουν τα οφέλη που μπορούν να έχουν, με αποτέλεσμα πλέον να επιθυμούν τον τουρισμό.

6) Οι υποδομές που ευνοούν την ανάπτυξη.

Κατά την γνώμη των περισσότερων οφείλεται στα παρακάτω:

- ✓ Η βελτίωση του κάθετου άξονα
- ✓ Τα τέσσερα τελωνεία (Ορμενίου, Καστανιών, Κήπων, Κυπρίνου)
- ✓ Καταλύματα, ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών
- ✓ Αεροδρόμια διεθνών πτήσεων
- ✓ Εστιατόρια, χώροι διασκέδασης κλπ
- ✓ Δίκτυα ηλεκτροδότησης, υδροδότησης

Το μειονέκτημα όμως στο οποίο συμφώνησαν οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες που δεν βοηθά στην τουριστική ανάπτυξη είναι το ότι, ο προορισμός ενώ είναι άγνωστος και στην ουσία ανερχόμενος, έχει υψηλές τιμές. Αυτό ισχύει και για τις τιμές στα

αεροπορικά εισιτήρια και για τις τιμές στα ξενοδοχεία, αλλά και για τις υπηρεσίες/αγαθά που προσφέρει ο νομός σαν τουριστικός προορισμός.

7) Προβολή του τουρισμού και με ποιόν τρόπο.

Σύμφωνα με το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων ο νομός Έβρου διαφημίζεται περίπου τα τελευταία 10 χρόνια κυρίως μέσα από το ίντερνετ και τις εκθέσεις που γίνονται εντός Ελλάδος πχ στην Αθήνα και στην Θεσ/νικη, αλλά και εκτός χώρας όπως για παράδειγμα στην Βουλγαρία, στην Τουρκία, στην Κύπρο και στην Ρουμανία. Με άλλα μέσα όπως τηλεοπτικούς σταθμούς, ραδιόφωνα κλπ δεν διαφημίζεται ιδιαίτερα κατά την άποψη των περισσότερων. Ενώ συγκεκριμένα από την νομαρχία της Αλεξανδρούπολης προωθείται και μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων και dvd τουριστικού περιεχομένου.

8) Συμβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην αειφορία – βιωσιμότητα της περιοχής.

Στο ερώτημα εάν και κατά πόσο οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα της περιοχής, προέκυψε ταύτιση των απόψεων με αποτέλεσμα να βγει το συμπέρασμα, ότι σε μεγάλο βαθμό οι μορφές αυτού του τουρισμού μπορούν να βοηθήσουν στο να είναι φιλική η τουριστική ανάπτυξη και προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες. Μιας και γίνεται σωστή χρήση των τουριστικών πόρων και προκύπτουν και τα επιθυμητά οικονομικά οφέλη.

9) Ποιοι συμμετέχουν στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Έλληνες ή ξένοι) και κατά πόσο είναι αποδοτικές.

Οι κατηγορίες αυτές του τουρισμού προτιμώνται κατά κύριο λόγο από Έλληνες τουρίστες και μάλιστα της βόρειου Ελλάδος συνήθως και λιγότερο από ξένους. Είναι αποδοτικές αρκετά αλλά θεωρούν οι περισσότεροι πως υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης για προσέλευση ξένων επισκεπτών.

10) Αποτελούν την κύρια ή συμπληρωματική απασχόληση των ντόπιων;

Ο τουρισμός του νομού αποτελεί συμπληρωματική απασχόληση των ντόπιων κατά γενική ομολογία, άποψη την οποία δεν συμμερίζονται όσοι έχουν κάποια θέση σε ξενοδοχεία. Οι συγκεκριμένοι υποστηρίζουν ότι η εργασία στα ξενοδοχεία αποτελεί μόνιμη απασχόληση μεγάλου αριθμού ατόμων (κάθε ξενοδοχείο απασχολεί έως και 500 άτομα το χρόνο) που πέρα από την εκεί εργασία τους δεν ασχολούνται με τίποτε άλλο.

11) Ποια προβλήματα συναντάει η τουριστική ανάπτυξη του Ν. Έβρου.

Η τουριστική ανάπτυξη του νομού συναντάει προβλήματα κυρίως όσον αφορά την διαφήμιση και προώθησή της στο εξωτερικό. Άλλα έντονα προβλήματα που παρουσιάζονται είναι σαν αυτά που έχουν να κάνουν με κακή συνεργασία μεταξύ των φορέων (θέματα γραφειοκρατίας κυρίως), υψηλές τιμές προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και έλλειψη τουριστικής συνείδησης και κουλτούρας των τουριστών απ την μια και των ντόπιων απ την άλλη.

12) Υπάρχουν αρνητικές συνέπειες από την τουριστική ανάπτυξη στο Νομό;

Μέχρι τώρα οι αρνητικές συνέπειες του τουρισμού είναι ελάχιστες έως και μηδαμινές μιας και η όλη περιοχή είναι σχετικά <<παρθένα>> στην τουριστική ανάπτυξη.

13) Ποιος είναι υπεύθυνος για τον τουριστικό σχεδιασμό στο Νομό; (έχει γίνει υπολογισμός της φέρουσας ικανότητας;)

Όλοι οι ερωτώμενοι γνώριζαν πως μέχρι το 2010 η νομαρχία και οι δήμοι ήταν υπεύθυνοι για τον τουρισμό, ενώ από το 2011 αρμόδιοι θα είναι η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Για τον νομό Έβρου η έδρα της περιφέρειας θα βρίσκεται στην Κομοτηνή. Όσον αφορά τον υπολογισμό της φέρουσας ικανότητας κανείς δεν γνώριζε αν έχει γίνει και μόνο η νομαρχία Έβρου απάντησε πως ο αριθμός

των κλινών φτάνει τις 3.500, εκ των οποίων οι 2.200 βρίσκονται στις περιοχές μεταξύ Τραϊανούπολης έως Μάκρης.

14) Σχόλια- Προτάσεις

- Να γίνουν επιμορφωτικά σεμινάρια τουριστικού χαρακτήρα ούτως ώστε όλοι οι πολίτες να μάθουν ότι είναι απαραίτητη η γνώση ξένης γλώσσας και πως η συμπεριφορά τους πρέπει να είναι η αρμόζουσα απέναντι στον επισκέπτη.
- Να γίνει καλύτερη η συνεργασία μεταξύ ξενοδοχείων, πρακτορείων, τουριστικής αστυνομίας και δημόσιων φορέων που σχετίζονται με τον τουρισμό.
- Να γίνει κάτι ώστε να μειωθούν όσο γίνεται οι τιμές των προϊόντων, υπηρεσιών και γενικότερα των τουριστικών πακέτων στον νομό μιας και δεν είναι αναγνωρίσιμος.

4.2 Συμπεράσματα - Προτάσεις

Μέσα από την πτυχιακή αυτή εργασία προκύπτει ότι ένα κομμάτι της οικονομίας του νομού Έβρου στηρίζεται στον τουρισμό. Συγκεκριμένα μορφές τουρισμού όπως θρησκευτικός, φυσιολατρικός, κνηγητικός και συνεδριακός είναι ευρέως διαδεδομένες σε όλο το νομό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο νομός έχει όλες τις απαραίτητες υποδομές όπως τελωνεία, ξενοδοχεία, αεροδρόμια, χώρους διασκέδασης, καθώς επίσης και ποικίλους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους που συντελούν στην ανάπτυξη ακόμα και άλλων μορφών τουρισμού όπως για παράδειγμα αθλητικός τουρισμός, ιστιοπλοϊκός, παραθεριστικός κ.ά.

Δυστυχώς όμως τα οφέλη του τουρισμού είναι κυρίως γνωστά στους ιδιοκτήτες ξενοδοχείων, πρακτορείων, δημόσιων φορέων αλλά και όλων όσων ασχολούνται με θέματα τουριστικού περιεχομένου και γι' αυτό μόνο αυτοί προσπαθούν με κάθε τρόπο να φέρουν τουρισμό στον νομό. Συγκεκριμένα συνεργάζονται με τις γειτονικές χώρες (Βουλγαρία, Τουρκία) αλλά και με την Ρωσία και την Κύπρο διοργανώνοντας εκδρομές είτε τους θερινούς είτε τους χειμερινούς μήνες ούτως ώστε οι επισκέπτες να

ξεκουραστούν, να ξεναγηθούν και να απολαύσουν μορφές τουρισμού διαφορετικές από τις συνηθισμένες.

Μόνο οι ντόπιοι είναι εκείνοι που αδιαφορούν αρκετά για τα οφέλη του τουρισμού. Αυτό οφείλεται στο ότι πιστεύουν πως το κέρδος είναι κυρίως των ξενοδόχων και όσων διαθέτουν τουριστικά καταλύματα κλπ, φοβούνται τον ανταγωνισμό από τις γειτονικές χώρες μιας και εκεί οι τουριστικές υπηρεσίες είναι πολύ φθηνότερες και ορισμένες φορές καλύτερης ποιότητας (τις περισσότερες φορές τον προτιμούν και οι ίδιοι). Αλλά και επειδή δεν πιστεύουν ότι θα έχουν την στήριξη του κράτους έτσι ώστε να προβληθεί ο νομός όπως πρέπει και αυτό διότι ο νομός θεωρείται κατά κάποιον τρόπο ξεχασμένος. Τέλος ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού απασχολείται στο δημόσιο (κυρίως στρατό) πράγμα που σημαίνει ότι αδιαφορούν για δουλειές που δεν έχουν σταθερό εισόδημα και οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν ξένες γλώσσες γι' αυτό και το μόνο που επιθυμούν είναι ο τόπος τους να μείνει όπως έχει. Η μόνη σχέση που έχουν οι ντόπιοι με τον τουρισμό είναι με την μορφή του τουρίστα είτε με την μορφή του υπαλλήλου σε κάποιο ξενοδοχείο σαν συμπληρωματική κατά κανόνα εργασία.

Η προώθηση του νομού γίνεται κυρίως μέσω ίντερνετ και εκθέσεων εντός και εκτός της χώρας και λιγότερο μέσα από τηλεοπτικούς σταθμούς κλπ και αυτό διότι το κόστος προβολής ενός προορισμού είναι μεγάλο και ενώ υπάρχουν τα χρήματα δεν υπάρχει η καλή θέληση και η πίστη από τους είδους τους φορείς. Πράγμα που σημαίνει πως παράγοντες όπως η κακή συνεργασία μεταξύ των φορέων, οι υψηλές τιμές στα αγαθά, στις υπηρεσίες, στις τιμές των αεροπορικών κυρίως εισιτηρίων και η έλλειψη της τουριστικής συνείδησης των ντόπιων λειτουργούν ως παράγοντες αποθάρρυνσης ούτως ώστε να γίνει καλύτερη προσπάθεια προβολής του νομού.

Γι' αυτό λοιπόν καλό θα ήταν να συγκεντρωθούν το συντομότερο δυνατόν εκπρόσωποι ξενοδόχων, τουριστικών πρακτορείων, εκπροσώπων του νομού, επιχειρηματιών κλπ και να τεθούν επί τάπητος τα προβλήματα συνεργασίας που υπάρχουν μεταξύ τους και τους τρόπους που αυτά θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν, να συζητήσουν και να βρουν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να πείσουν το κράτος να δίνει μεγαλύτερη

σημασία στον νομό έτσι ώστε και χρήματα να υπάρχουν για να προβληθεί με το καλύτερο δυνατό τρόπο η περιοχή, αλλά και τρόποι να βρεθούν ούτως ώστε να γίνουν πιο προσιτές οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται. Να καθιερώσουν ή να εμπλουτίσουν τις ήδη υπάρχουσες γιορτές-δραστηριότητές τους (πχ ναυτική εβδομάδα, εβδομάδα βιβλίου, εκθέσεις αυτοκινήτων κλπ που γίνονται κάθε καλοκαίρι) προφέροντας περισσότερο θέαμα, καλύτερες υπηρεσίες με καλές τιμές. Τέλος, να σκεφτούν καινοτόμους τρόπους διαφήμισης του νομού κυρίως μέσω της τηλεόρασης ακόμα και ασχέτως με τον τουρισμό έτσι ώστε έστω για λίγο καιρό να ακουστεί ο νομός στα αυτιά των υπόλοιπων Ελλήνων, να θυμηθούν που περίπου βρίσκεται στον χάρτη και εν συνεχεία αφού πετύχουν τον σκοπό τους να αρχίσουν τις διαφημίσεις που σχετίζονται με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προσφέρει ο Έβρος. Με λίγες μόνο προσπάθειες, αλλά με πολύ πίστη και καλή θέληση ο Έβρος μπορεί να γίνει ένας ονειρεμένος προορισμός.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εικόνα 1: Χάρτης Ν. Έβρου

Εικόνα 2: Εθνικά πάρκα, περιοχές οικοανάπτυξης και προστασίας φύσης, καταφύγια άγριας ζωής και ζώνες ειδικής προστασίας Δικτύου Natura 2000

Ερωτηματολόγιο – Οδηγός Συνέντευξης

1. Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί στο Ν. Έβρου;
2. Ποιοι είναι οι ιδιαίτεροι πόροι (φυσικοί, πολιτισμικοί) του νομού που επιτρέπουν την ανάπτυξή τους;
3. Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα μπορούσαν ακόμα να αναπτυχθούν;
4. Ποια είναι τα οφέλη από την ανάπτυξή τους;
5. Ποιος είναι ο βαθμός αποδοχής, συμμετοχής, υποστήριξης των ντόπιων σε αυτές;
6. Υπάρχουν οι υποδομές που επιτρέπουν την ανάπτυξη τέτοιου είδους μορφών τουρισμού (καταλύματα, εστιατόρια, οδικό δίκτυο, αεροδρόμιο, δίκτυα ηλεκτροδότησης, υδροδότησης, τηλεπικοινωνίες, άλλες υποδομές, κλπ);
7. Διαφημίζονται / προβάλλονται ικανοποιητικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και με πιο τρόπο (διαδίκτυο, εκθέσεις, φυλλάδια, τουριστικά γραφεία, κλπ);
8. Σε ποιο βαθμό οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα της περιοχής (ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες);
9. Ποιοι συμμετέχουν στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Έλληνες ή ξένοι) και κατά πόσο είναι αποδοτικές;
10. Αποτελούν την κύρια ή συμπληρωματική απασχόληση των ντόπιων;
11. Ποια προβλήματα συναντάει η τουριστική ανάπτυξη του Ν. Έβρου;
12. Υπάρχουν αρνητικές συνέπειες από την τουριστική ανάπτυξη στο Νομό;
13. Ποιος είναι υπεύθυνος για τον τουριστικό σχεδιασμό στο Νομό; (έχει γίνει υπολογισμός της φέρουσας ικανότητας);
14. Άλλα σχόλια – προτάσεις.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ξενόγλωσση

- Ashworth, G. & Page, S. (2011). Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes. *Tourism Management*, 32(1): 1-15.
- Beedie, P. & Hudson, S.(2003). Emergence of mountain-based adventure tourism. *Annals of Tourism Research*, 30(3): 625-643.
- Blangy, S. & Mehta, H. (2006). Ecotourism and ecological restoration. *Journal for Nature Conservation*, 14(3-4): 233-236.
- Boyd, S. & Butler, R. (1996). Managing ecotourism: an opportunity spectrum approach. *Tourism Management*, 17(8): 557-566.
- Bramwell, B. (1998). User satisfaction and product development in urban tourism. *Tourism Management*, 19(1): 35-47.
- Braun, B. & Soskin, M. (1999). Theme Park Competitive Strategies. *Annals of Tourism Research*, 26(2): 438-442.
- Buckley, R. (2007). Adventure tourism products: Price, duration, size, skill, remoteness. *Tourism Management*, 28(6): 1428-1433.
- Campbell, L. (1999). Ecotourism in rural developing communities. *Annals of Tourism Research*, 26(2): 534-553.
- Che, D. (2006). Developing ecotourism in First World, resource-dependent areas. *Geoforum*, 37(2): 212-226.
- Connell, J. (2006). Medical tourism: Sea, sun, sand and ... surgery. *Tourism Management*, 27(6): 1093-1100.
- Cooper, C. & Latham, J. (1988). English educational tourism, *Tourism Management*, 9(4): 331-334.
- Daniels, M., Norman, W. & Henry, M. (2004). ESTIMATING INCOME EFFECTS OF A SPORT TOURISM EVENT. *Annals of Tourism Research*, 31(1): 180-199.
- Dwyer, L. & Forsyth, P. (1998). Economic significance of cruise tourism. *Annals of Tourism Research*. 25(2): 393-415.

- Gibson, H., Willming, C. & Holdnak, A. (2003). Small-scale event sport tourism: fans as tourists. *Tourism Management*, 24(2): 181-190.
- Goodrich, J. & Goodrich, G. (1987) Health-care tourism — an exploratory study. *Tourism Management*, 8(3): 217-222.
- Gurung, D. & Seeland, K. (2008). Ecotourism in Bhutan: Extending its Benefits to Rural Communities. *Annals of Tourism Research*, 35(2): 489-508.
- Higham, J. & Hinch, T. (2002). Tourism, sport and seasons: the challenges and potential of overcoming seasonality in the sport and tourism sectors. *Tourism Management*, 23(2): 175-185.
- Hipwell, W. (2007). Taiwan aboriginal ecotourism: Tanayiku Natural Ecology Park. *Annals of Tourism Research*, 34(4): 876-897
- Honari, H., Goudarzi, M., Heidari, A. & Emami, A. (2010). A comparison of the viewpoints of tourists, interested managers and cultural heritage organization managers regarding sport tourism-driven job and income creation in Mazandaran - Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2): 5659-5663.
- Hughes, H. & Allen, D (2005). Cultural tourism in Central and Eastern Europe: the views of 'induced image formation agents. *Tourism Management*, 26(2): 173-183.
- Hung, K & Petrick, J. (2011). Why do you cruise? Exploring the motivations for taking cruise holidays, and the construction of a cruising motivation scale. *Tourism Management*, 32(2): 386-393.
- Koc, E. (2008). The New Agritourism: Hosting Community & Tourists on Your Farm. *Annals of Tourism Research*, 35(4): 1085-1086.
- Lai, P. & Nepal, S. (2006). Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan. *Tourism Management*, 27(6): 1117-1129.
- Leppäkari, M. (2008). Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective, *Annals of Tourism Research*, 35(2): 611-612.
- Li, W. (2004). Environmental management indicators for ecotourism in China's nature reserves: A case study in Tianmushan Nature Reserve. *Tourism Management*, 25(5): 559-564.
- McCabe, S. (2009). WHO NEEDS A HOLIDAY? EVALUATING SOCIAL TOURISM. *Annals of Tourism Research*, 36(4): 667-688.

- McClung, G. (1991). Theme park selection: Factors influencing attendance. *Tourism Management*, 12(2): 132-140.
- McKercher, B., Ho, P. & Cros, H. (2005). Relationship between tourism and cultural heritage management: evidence from Hong Kong. *Tourism Management*, 26(4): 539-548.
- Minnaert, L., Maitland, R. & Miller, G. (2009). TOURISM AND SOCIAL POLICY: The Value of Social Tourism. *Annals of Tourism Research*, 36(2): 316-334.
- Nolan, M. & Nolan, S. (1992). Religious sites as tourism attractions in Europe. *Annals of Tourism Research*, 19(1): 68-78.
- Phillip, S., Hunter, C. & Blackstock, K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism Management*, 31(6): 754-758.
- Reed, C. (2008). Medical Tourism. *Medical Clinics of North America*, 92(6): 1433-1446.
- Rinschede, G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(1): 51-67.
- Ross, E. & Iso-Ahola, S. (1991). Sightseeing tourists' motivation and satisfaction. *Annals of Tourism Research*, 18(2): 226-237.
- Russo, A. & Borg, J. (2002). Planning considerations for cultural tourism: a case study of four European cities. *Tourism Management*, 23(6): 631-637.
- Scantlebury, M. (2007). Cruise Ship Tourism. *Annals of Tourism Research*, 34(3): 817-818.
- Tassiopoulos, D. & Haydamm, N. (2008). Golf tourists in South Africa: A demand-side study of a niche market in sports tourism. *Tourism Management*, 29(5): 870-882.
- Tsaur, S., Lin, Y. & Lin, J. (2006). Evaluating ecotourism sustainability from the integrated perspective of resource, community and tourism. *Tourism Management*, 27(4): 640-653.
- Vandermeij, A. (1984). Assessing the importance of urban tourism : Conceptual and measurement issues. *Tourism Management*, 5(2): 123-135.
- Var, T., Cesario, F. & Mauser, G. (1985). Convention tourism modelling. *Tourism Management*, 6(3): 194-204.
- Weaver, D. (2005). Comprehensive and minimalist dimensions of ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 32(2): 439-455.

- Weaver, D. & Lawton, L. (2007). Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. *Tourism Management*, 28(5): 1168-1179.
- Weaver, D. (1999). Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of Tourism Research*, 26(4): 792-816.
- Weber, K. (2001). Outdoor adventure tourism: A Review of Research Approaches. *Annals of Tourism Research*, 28(2): 360-377.
- Williams, P. & Soutar, G. (2009). VALUE, SATISFACTION AND BEHAVIORAL INTENTIONS IN AN ADVENTURE TOURISM CONTEXT. *Annals of Tourism Research*, 36(3): 413-438.
- Yan, H. & Bramwell, B. (2008). Cultural tourism, ceremony and the state in china. *Annals of Tourism Research*, 35(4): 969-989.

B. Ελληνική

- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π. (2001). *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, Πρώτη Έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Κολτσιδόπουλος, Γ. (2003). *Ελληνική Τουριστική και Ταξιδιωτική Γεωγραφία*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Λαγός, Δ. (2005). *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Μοίρα, Π. (2005). *Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.
- Σταθακόπουλος, Β. (1997) *Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.
- Σφακιανάκης, Μ. (2000). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Χρήστου, Ε. (1999). *Έρευνα Τουριστικής Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Γ. Πηγές από το Διαδίκτυο

- Άνθρωπος+Χώρος (2009), *Τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.akx.gr/12-04.asp> , [πρόσβαση 12/11/09].

Αφιερώματα (2009), *Αγροτουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.anthropos.gr/spots/tourism/agro.asp>, [πρόσβαση 15/11/2009].

Αφιερώματα (2009), *Εναλλακτικός τουρισμός*, πηγή από το διαδίκτυο : <http://www.anthropos.gr/spots/tourism/> , [πρόσβαση 25/10/09].

Νομαρχία Έβρου (2009) , *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.nomevrou.gr/ecportal.asp?id=229&nt=18&lang=1>, [πρόσβαση 20/12/2009]

Πατρίδα μου (2009), *Αρχαιολογικά ευρήματα στην Κίρκη*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1578>, [πρόσβαση 15/11/2009].

Πατρίδα μου (2010) , *Βυζαντινό Υδραγωγείο Φερρών*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1567> ,[πρόσβαση 17/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Εργαστήρια παραγωγής αμφορέων*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1563> ,[πρόσβαση 17/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Η αρχαία Ζηρήνεια*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1244> ,[πρόσβαση 18/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Ο ταφικός τύμβος Αμπελακίων*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1024>,[πρόσβαση 18/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Πύργος του Φονιά* , Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1565> ,[πρόσβαση 17/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Ταφικός Τύμβος της Παταγής*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1031>, 17/3/2010.

Πατρίδα μου (2010), *Το κάστρο της Γκόμπραινας*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1242> ,[πρόσβαση 18/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Το κάστρο του Διαβόλου*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=1240>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Πατρίδα μου (2010), *Το χάνι του Γαζί Έβρενου Πασά*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.patridamou.gr/?p=795>, [πρόσβαση 17/3/2010].

Περιβαλλοντική ομάδα 6^{ov} Τεε (2009), *Μαζικός και Εναλλακτικός τουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://6tee-irakl.ira.sch.gr/Activities/enallakt/enall_tourism.doc , [πρόσβαση 25/10/09].

Agro-tour (2010), *Γενική περιγραφή Έβρου*, Πηγή από το διαδίκτυο:

http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/-topicarts/view/39870/280?topicarts_redirect=%2Fweb%2Fguest%2F8%2F%257E%2Ftopic%2F280 , [πρόσβαση 17/2/2010].

Agrotravel (2009),) *Τι Είναι ο Αγροτουρισμός*. Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.agrotour.gr/agro/site/AgroTour/t_docpage?sub_nav=WhatIs&doc=/Documents/agrotour/company/whatisrural, [πρόσβαση 15/11/2009].

Alexpolis (2010), *Δήμος Αλεξανδρούπολης*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.alexpolis.gr/>, [πρόσβαση 10/3/10].

Chania-info (2009) , *Πολιτιστικός Τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.chania-info.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=355&Itemid=140 [πρόσβαση 15/11/2009].

Costlearn (2009), *Κοινωνικο-πολιτικές ωφέλειες* , πηγή από το διαδίκτυο : http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_sociobenefits.html, [πρόσβαση 25/10/09].

Costlearn (2009), *Οικονομικές επιπτώσεις*, πηγή από το διαδίκτυο: http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_economicimpacts.html, [πρόσβαση 25/10/09].

Costlearn (2009), *Οικονομικές ωφέλειες*, πηγή από το διαδίκτυο : http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_economicbenefits.html, [πρόσβαση 25/10/09].

Delicieuses (2010), *Κοινωνικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://delicieuses.forumotion.net/forum-f46/topic-t1395.htm> , [πρόσβαση 10/02/2010]

Diocles (2009), *Γεωγραφικά στοιχεία και κλίμα*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/evros/pr12ge.pdf>, [πρόσβαση 15/11/2009].

Dspace (2010), *Τουριστική αστικοποίηση*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/1894/1/lagos_125_146_2001.pdf , [πρόσβαση 17/2/2010].

E-evros (2010), *Συνάντηση Νέων* , Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.e-evros.gr/index.php?lang=gr&sec=1&ctg=93&cid=328>, [πρόσβαση 22/7/2010].

Eot (2009), *Θαλάσσιος τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=152&langID=1> , [πρόσβαση 16/11/2009].

Europa (2010), *Αειφόρος ανάπτυξη*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/index_el.htm, [πρόσβαση 10/2/2010].

Grhotels (2009), *Οδηγός όλων των ξενοδοχείων και κάμπινγκ της Ελλάδος*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.grhotels.gr/GR/TourGuide/SearchHotel/Search/SearchHotelResults.aspx?txtHotel=&PlaceName=&AreaId=13&RegionId=6&PlaceId=0&IslandId=0&stars=11111&hoteltype=11&fascil=00>, [πρόσβαση 20/12/2009]

Hellenismos(2010), *Χάρτης Θράκης*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://hellenismos.ysee.gr/html/thraki/thraki.html>, [πρόσβαση 18-12-2010].

Keta- ionion (2010), *Θεματικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.keta-ionion.gr/Files/%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%99%CE%94%CE%99%CE%9F%20%CE%95%CE%9D%CE%91%CE%9B%CE%9B%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3%20%CE%9C%CE%9F%CE%A1%CE%A6%CE%95%CE%A3%20%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A5%20%CE%A3%CE%A4%CE%91%20%CE%99%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%91%20%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%93%CE%99%CE%91.doc>, [πρόσβαση 10/2/2010].

Media.uoa (2010) *Προβολικές τεχνικές*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.media.uoa.gr>, [πρόσβαση 18-12-2010].

Mountain-oiti (2009), *Ορεινός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://mountain-oiti.blogspot.com/2007/12/blog-post_26.html, [πρόσβαση 16/11/2009].

My gnto (2009), *Οικολογικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.mygnto.gr/default.aspx?id=1472&nt=19&lang=1>, [πρόσβαση 16/11/2009].

My gnto (2010), *Ορειβατικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=809&langID=1>, [πρόσβαση 10/02/2010].

My gnto (2010), *Τουρισμός πόλεων*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.mygnto.gr/Default.aspx?id=3116&nt=18&lang=1>, [πρόσβαση 10/02/2010]

Netgbt (2010), *Νομαρχία έβρου*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.netgbt.com/cgs.cfm?areaid=2&id=326>, [πρόσβαση 10/2/2010].

Orestiada (2010), *Δήμος Ορεστιάδας*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.orestiada.gr/portal/page/portal/Orestiada/The_City, [πρόσβαση 10/3/10].

Ota (2010), *Αιδυμότειχο*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.ota.gr/didimoteixo/>, [πρόσβαση 10/3/10].

Point4travel (2010), *Τουρισμός περιπέτειας*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.point4travel.gr/0010000119> , [πρόσβαση 10/02/2010].

Statistics (2009), *Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A2001/Other/A2001_STO12_TB_MM_00_2008_03_F_GR.xls, [πρόσβαση 20/12/2009].

Statistics (2009), *Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ* , Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A2001/Other/A2001_STO12_TB_MM_00_2008_04_F_GR.xls, [πρόσβαση 20/12/2009].

Statistics (2009), *Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A2001/Other/A2001_STO12_TB_MM_00_2008_01_F_GR.xls, [πρόσβαση 20/12/2009].

Statistics (2009), *Ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A2001/Other/A2001_STO12_TB_MM_00_2008_02_F_GR.xls, [πρόσβαση 20/12/2009].

Tichero (2009), *Τουρισμός στον Τυχερό* , Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.tichero.gr/tichero/?cat=19>, [πρόσβαση 22/12/2009]

Travel Daily News (2009), *Συνεδριακός τουρισμός* , Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=765&permanent_id=1, [πρόσβαση 17/12/2009].

Travel times (2009), *Τουριστικό προφίλ νομού Έβρου*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.traveltimes.gr/?cat_id=24&article_id=9020 ,[πρόσβαση 15/12/2009].

Tzoumerka- murgia (2009), *Εκπαιδευτικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://tzoumerka-murgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=109&Itemid=124&lang=eln ,[πρόσβαση 17/12/2009].

Visitevros (2010), *Βυζαντινό Υδραγωγείο Φερρών*, Πηγή από το διαδίκτυο:

<http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=288&cid=118>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010) , *Δημοτική πινακοθήκη Δ. Ναλμπάντη*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=51&cid=75>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Ζαρίφειος Παιδαγωγική Ακαδημία*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=288&cid=97>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Κάστρα Άβαντα – Ποτάμου*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=473&ctg=501&cid=4681>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Λαογραφικό Ιστορικό μουσείο Σουφλίου*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=504&ctg=506&cid=69>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Λαογραφική συλλογή Νίκου Γκότση - Δήμος Φερών*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=&cid=76>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Μεταξουργείο Τζίβρε Σουφλίου*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=288&cid=116>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Οι Πύργοι της Σαμοθράκης (Γκατιλούζι)* ,Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=50&cid=4682>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Στρατιωτικό Μουσείο Διδυμοτείχου* ,Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=51&cid=73>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Ταφικός τύμβος Μικρής Δοξιάρας – Ζώνης*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=&cid=2235>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Το Ιερό των Μεγάλων Θεών στη Σαμοθράκη*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=477&ctg=251&cid=1108>, [πρόσβαση 19/3/2010].

Visitevros (2010), *Το Κουκουλόσπιτο Καλέση Σουφλίου*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=288&cid=115>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Visitevros (2010), *Φάρος της Αλεξανδρούπολης*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.visitevros.gr/index.php?lang=gr&sec=469&ctg=113&cid=98>, [πρόσβαση 18/3/2010].

Vivliolatrea (2010), *18^ο φετιβάλ βιβλίου Αλεξανδρούπολης*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://vivliolatrea.blogspot.com/2009/07/18o.html>, [πρόσβαση 22/7/2010].

Wikipedia (2010), *Διδυμότειχο*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B4%CF%85%CE%BC%CF%8C%CF%84%CE%B5%CE%B9%CF%87%CE%BF#.CE.97_.CE.B8.CE.AD.CF.83.CE.B7_.E2.80.93_.CE.A4.CE.BF_.CF.86.CF.85.CF.83.CE.B9.CE.BA.CF.8C_.CF.80.CE.B5.CF.81.CE.B9.CE.B2.CE.AC.CE.BB.CE.BB.CE.BF.CE.BD, [πρόσβαση 10/3/10].

Wikipedia (2010), *Σαμοθράκη*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7>, [πρόσβαση 17/3/2010].

Wikipedia (2009), *Τουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82#.CE.9F_.CE.9C.CE.B1.CE.B6.CE.B9.CE.BA.CF.8C.CF.82_.CE.A4.CE.BF.CF.85.CF.81.CE.B9.CF.83.CE.BC.CF.8C.CF.82, [πρόσβαση 25/10/09].

Worldingo (2010), *Προβολικές τεχνικές*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.worldingo.com/ma/enwiki/el/Projective_test, [πρόσβαση 18-12-2010].

Xanthi.ilsp (2010), *Τουριστικοί Προορισμοί Δήμου Ορεστιάδας*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.xanthi.ilsp.gr/cultureportalweb/article.php?article_id=454&topic_id=7&level=&belongs=&area_id=21&lang=gr, [πρόσβαση 17/3/2010].